

ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Πειραιεύς 14 'Ιανουαρίου

Ἡ προνομιούχος γυνή, ἡ ὁποία κατὰ τὰ τρία τέταρτα τοῦ λήξκντος αἰῶνος ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἐνός τῶν μεγαλειτέρων θρόνων τῆς γῆς, ἀπέθανε τὴν 9 τοῦ μηνὸς τούτου ἕνα ἡμερον γεροϊτικὸν θάνατον ὁμοιον πρὸς γλυκὸν ὕπνον. Τὸ μέγα ἔθνος τὸ ὁποῖον μετὰ φοβεροὺς ἐσωτερικοὺς ἀγῶνας, ἀληθεῖς πολιτικὰς τραγωδίας, ὁμοίας τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία ἄλλων ἔθνῶν δὲν ἔχει ἴσως νὰ ἐπιδείξη, εἶδε τοὺς νόμους του, ἀφ' ἐκωτῶν, οἰοεὶ μηχανικῶς λειτουργοῦντας ἀπῆλause και τοὺς καρποὺς τῶν ἀγῶνων τούτων ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν μιᾶς γυναικός. Δόξα εἰς τὸ ἔθνος αὐτὸ και αἰωνία τιμὴ εἰς τὴν μνήμην τῆς Βασιλίσσης, ἡ ὁποία εὗρε δυνάμεις και σθένος νὰ διαδραματίσῃ τόσον ὑψηλὸν πρόσωπον μετὰ τόσης ἠθικῆς τελειότητος, ὥστε εἰς Αὐτὴν ν' ἀντανακᾷ ἡ δόξα αὐτῆ. Εἶνε ἀληθές ὅτι εἰς τὰς ἡμέρας τῆς τῆ ἀγγλικῶν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, εἶπερ ποτε ἀνεκήρυξε τὸ δόγμα τῶν αἰματηρῶν κατακτήσεων και ἂν τινες ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξαν ἀνάγκη ἀναπόδραστοι ὡς ἡ κατάκτησις και ὁ ἐκπολιτισμὸς βαρβάρων χωρῶν, ἄλλαι ὡς ὁ Τρανσβααλινὸς πόλεμος ὑπάγονται εἰς τὰς ἀπλήστους ἐκείνας κατακτητικὰς ὁμάς εἰς τὰς ὁποίας εἶνε μοιραῖον νὰ ὑποκύπτουν οἱ ἀσθενέστεροι χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἄλλο δίκαιον δυνάμενον νὰ δικαιολογήσῃ αὐτὰς πλὴν τῆς βίας τοῦ ἰσχυροτέρου. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἱκανῶς πενθίμου, αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς βασιλίσσης, ἐπέπρωτο νὰ σβύσουν μὲ κᾶποιον ἀγωνιῶδες, και πρωτίστως δι' αὐτὸ τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος, ἀντίκρουσμα τοῦ ἐφιάλτου τοῦ τρανσβααλινικοῦ πολέμου. Ἄλλ' εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἔθνῶν τὰ γεγονότα ταῦτα δὲν ὑπολογίζονται ἢ ὅσον συντελοῦσιν εἰς τὸ μεγαλεῖον και τὴν δόξαν τῶν και ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς δὲν ἔχουν ἢ τὴν σημασίαν τῆς ἀφηρημένης, τῆς φιλοσοφικῆς μάλλον ἐπισκοπήσεως τῶν παγκοσμίων συμβάντων. Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας ἡ Ἀγγλία ἐφθασεν εἰς τὰς κορυφὰς ἐπιφθόνου μεγαλείου διὰ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν. Οἱ ἀγγλικοὶ θρίαμβοὶ πρὸς τὸν πολιτισμὸν εἶνε μοναδικοί. Ἡ ἐσωτερικὴ τάξις, ἡ διάδοσις τῆς παιδείας ἢ ἐξάπλωσις τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου, ἢ ἀνθῆσις τῶν τεχνῶν, ἢ διάδοσις τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης και τελευταῖον ἢ

ἀνατέλλουσα ἐπιβολὴ τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας διὰ 'μέσου τοῦ κόσμου, ἢ ἐδραίωσις και ἡ ἀκμὴ ὄλων τούτων συνετελέσθησαν εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἀποθανούσης βασιλίσσης.

Ἰδιαζόντος δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ βασιλεία τῆς Βικτωρίας ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὡς ἔθνος εὐηργετήθημεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν. Κατὰ τοῦτο ἀναγνωρίζομεν ἐν Ἑλλάδι τὸ φημιζόμενον φιλελεύθερον ἀγγλικὸν πνεῦμα. Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας μέχρι τῆς παραχωρήσεως τῆς Ἐπτανήσου, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν μᾶς ἐδόθη και πάλιν ἡ Θεσσαλία, ἕως και πρὸ τινος ἀκόμη δετ ἑλλην βασιλόπαις ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἐλευθέραν διοίκησιν τῆς Κρήτης, ἢ Βρετανικὴ προστασία ὑπῆρξεν εὐεργητικὴ διὰ τὴν μικρὰν Ἑλλάδα. Δι' αὐτὸ ὁ θάνατος τῆς Βασιλίσσης ἐθεωρήθη δικαίως και ὑπῆρξε πράγματι και ἔθνικόν μας πένθος.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου διαδοχὴν διὰ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας ἀπὸ μὲν ἐσωτερικῆς ἀπόψεως δύναται νὰ θεωρηθῆ βεβαιότης, ὅτι ὁ ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος νέος βασιλεὺς και αὐτοκράτωρ θὰ εἶνε τὸ ἐνδοξον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον θὰ ὑγγθῆ περισσοτέρας προόδου, εὐημερίας και ἀκμῆς, ἀπὸ δὲ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν, ὁ Ἐδουάρδος Ζ'. Θὰ παραμείνῃ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀγγλικοῦ μεγαλείου τοῦ τείνοντος νὰ διαγράψῃ τὸν κύκλον τῶν ἀπεράντων κατακτήσεων πέραν ὠκεανῶν και Ἡπειρῶν.

Ὁ γαλήνιος γέρων, ὁ θεὸς τῆς ζωγραφικῆς κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα, ὁ ὁποῖος ἀπὸ πολλοῦ ἡμιπληκτος κατέκειτο εἰς τὴν ἰταλικὴν πόλιν Φιε-

Ἄρνόλδος Μπέκλιν

ζόλε παρὰ τὴν Φλωρεντίαν παραδόξως ἀνακυκλῶν εἰς τὰς ὥρας τῶν ὄνειροπολήσεων του ἐν ὠραῖον σχέδιον τῆς ἐφευρέσεως

τοῦ πηδαλίου τοῦ ἀεροστάτου, ὁ γέρων μὲ τὴν αὐστηρὰν κατατομὴν, τὴν ἀέτειον ρῖνα και τὴν κάτασπρην μακρὰν γενειάδα, ἀπέθανεν εἰς γῆρας βηθὺ ὠραϊσμένον ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν σύμπασα ἢ σκεπτομένη ἀνθρωπότης πλέκει περὶ τὰ μέτωπα τῶν μεγάλων δημιουργῶν.

Ἵπῆρξεν οὕτως ὡς πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκδήλωσιν ὄλων τῶν αἰῶνων πέραν χρόνου, τόπων, καλλιτεχνικῶν σχολῶν μέγας δημιουργὸς ὁ Ἄρνόλδος Μπέκλιν. Ἡ τέχνη του ἦτον αὐτοφυῆς ὅπως ἡ μεγαλοφυΐα του και ἀνεπηρέαστος ὅπως ὄλαι αἱ μεγάλαι τέχναι, μολονότι δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἀντίδρασις εἰς τεχνικὸν καθεστὸς ἔχον ὡς πρόγραμμα τὴν πιστὴν ἀντιγραφὴν τῆς πραγματικότητος διὰ τεχνιτῶν ἱκανῶν ἄλλως και ὑπερόχων. Ἄλλ' ἢ ἐμφάνισις τοῦ Μπέκλιν ὑπῆρξεν οἰοεὶ μοιραία, μία ἀποκάλυψις νέων καλλιτεχνικῶν κόσμων, τοὺς ὁποίους μόνον θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ συνδέσῃ πρὸς τὰς φορὰς τῆς μεγάλης τέχνης ὅπως αὐτὴ διεπλάσσετο και διεμορφούτο εἰς τὰς ἐποχὰς καθ' ἃς ἐγενῶντο οἱ ἑλληνικοὶ μυθολογικοὶ κόσμοι. Ὑπεράνω τοῦ συνήθους, τοῦ ἐξε-

ζητημένου, τοῦ προδιαγεγραμμένου τὰ πλάσματα τοῦ Ἀρνόλδου Μπέκλιν, ἀνακύπτουν ἐλευθερά ὡς ἀπὸ ἑνα ἄλλον ὑπέροχον, μυστικὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον ὁ στοχαστικὸς ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς δύναται νὰ ἐνατενίσῃ ὡς γνώριμον, διότι ἀκριβῶς προέρχεται ἀπὸ τὰ μυχιαίτατα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὅταν τεχνῖται ὡς ὁ ζωγράφος τῆς *E u s p l a x χ ν ι α ς* καὶ τῆς *N ή σ ο υ τ ῶ ν ν ε κ ρ ῶ ν* δύναται ν' ἀποκαλύψουν.

Τὸ ἔργον τοῦ Μπέκλιν ἐπεβλήθη εὐθὺς ἀμέσως ὅσον καὶ ἂν κατεπολεμήθη παρὰ τοῦ κοινού, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε προετοιμασμένον ν' ἀποδεχθῇ ἀγογγύστως τὸ καλλιτεχνικὸν νέον. Ἐπεβλήθη εἰς καλλιτεχνικὰς ψυχὰς, διεμόρφωσε τοιαύτας, διήναιξε ὁδούς καὶ ἐγκατέστησε νέαν τεχνοτροπίαν τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν συμβολιστῶν ἐν τῇ ζωγραφικῇ. Ἡ σχολὴ αὕτη σήμερον δύναται νὰ θεωρηθῇ περὶ τὸ τέλος τῆς ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς πληθώρας τῶν μιμητῶν οἱ ὅποιοι παρεξέκλιναν εἰς ὑπερβολάς. Ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἀποδεικνύει τὸ διαρκές τοῦ ἔργου τοῦ Μπέκλιν πέραν χρόνων, τόπων καὶ σχολῶν καὶ ὅτι ὁ μέγας δημιουργὸς τοῦ ἀποτελεῖ ἰδίαν μοναδικὴν καὶ ἐνδοξον προσωπικότητα ἱσταμένην τόσον ὑψηλὰ διὰ τὴν Γερμανίαν ὅσον ὁ Ντύρερ καὶ ὁ Χολμπάιν καὶ διὰ τὸν κόσμον ὅλον ὅσον ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος καὶ ὁ Ραφαῆλος.

Τὸ «Περιοδικὸν μας» πρό τινος ἐδημοσίευσεν χαρακτηρισμὸν περὶ τοῦ Ἀρνόλδου Μπέκλιν * ὅχι δὲ πρό πολλοῦ ἐνησχολήθη καὶ πάλιν περὶ τοῦ μεγάλου ζωγράφου μεταφράσαν εἰς τὸ τεῦχος τῆς 1 Δεκεμβρίου ἄρθρον τοῦ κ. Δελά Μεζελιέρ περὶ τῆς γερμανικῆς τέχνης κατὰ τὸν 19^ο αἰῶνα.

Μιά ἀπλὴ καὶ ἀγράμματη γυναῖκα ἡ Χαραυγὴ, ἡ ὁποία εἶνε ἡ Φῆμη ἢ διαλαλήτρα, ὅπου δὲν ἔχει τίποτε τὸ σαρκικὸ καὶ εἶνε ψυχὴ μονάτη καὶ τὰ μάτια τῆς ποτὲ δὲν ἤσυχάζουν καὶ ποτὲ
«Θάνατος Παλληκαρίου» δὲν σκιτίζουσιν, εἶπεν εἰς τὸν παιητὴν τὴν ἱστορίαν, πού μᾶς διηγεῖται. Ὁ παιητὴς αὐτὸς εἶνε ὁ κ. Κωστής Παλαμᾶς καὶ ἡ Χαραυγὴ, ὡ ἀλλοίμενον!, φαίνεται νὰ εἶνε ἐκείνη ἡ ἑλληνικὴ πατρίδα, πού δὲν ξανοίγεται πιά πουθενά, πού ὅσῳ ἦταν διωγμένη ἀπὸ τὸν κατακτητὴ εὗρθε τρόπος νὰ κρύψῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ὑπερήφανη καὶ περικαλλὴ νεότητά τῆς σὰν ὀμηρικὴ παρθένα καὶ ὅπου τώρα εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἐτραβήχθηκε πολὺ ὀπίσω εἰς τὰ σύννεφα μιᾶς συμβολικῆς—γιὰ πάντα τάχα;—δύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἡλίου. Καὶ ἀπὸ τὸν χανόμενον θρόλλον καὶ ἀπὸ τὴν παράδοσιν, ἡ ὁποία σβύνει μὲ τὰ ἐνδοξα αὐτὰ ἡλιοβασιλέματα ὁ παιητὴς τῶν Τραγουδιῶν τῆς πατρίδος μου ἐπλασε τὸ ὠραιότερον τὸ θεσπεσιώτερον, τὸ ἐπικοῦ μεγαλείου πεζογραφικόν του ἀριστούργημα τὸν **Θάνατον Παλληκαρίου**.

* Βλέπε τὸ «Περιοδικὸν μας» τεῦχος 11ον τῆς 1 Αὐγούστου 1900: Ἡ ζωγραφικὴ τῆς Γερμανίας: Ἀρνόλδος Μπέκλιν κλπ. ὑπὸ Γιάννη Α. Καμπύση.

Ἐνας λεβέντης, ὁ Μῆτρος Ρουμελιώτης, γυῖος μιανῆς χήρας, καπετανόπουλο στὸ Θαλασσοχώρι, ἀρραβωνιασμένος μιᾷ πεντάμορφῃ, καθὼς πήγαινε τὴν νύχτα μιᾶς Μεγάλης Παρασκευῆς νὰ πάρῃ τὰ βεγγαλικά καὶ νὰ πάῃ στὸν ἐπιτάφιο παραστραταί, πέφτει κάτω καὶ βγάζει τὸ πόδι του. Αὐτὸ τὸ μικρὸ, τὸ ἐλάχιστον ἀτύχημα γίνεται ἀφορμὴ νὰ κρεββατωθῇ ὁ Μῆτρος, νὰ προσθῇ καὶ ν' ἀφορμίσῃ τὸ πόδι του, νὰ γαγγραινώσῃ, καὶ τέλος νὰ πεθάνῃ τὸ παλληκάρι.

Αὕτη εἶνε ὅλη ἡ ἱστορία. Ἀλλὰ πῶς πεθαίνει ὁ Μῆτρος Ρουμελιώτης; Ἐδῶ εἶνε ἡ ὑπέροχη τέχνη τοῦ κ. Παλαμᾶ, κατὶ ἀπὸ τὸ ἀσυνείθιστο, κατὶ ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν καὶ τὸ σαικσπέριο, κατὶ πού κάνει τὸν ἀναγνώστην νὰ αἰσθάνεται τὸ ρίγος μιᾶς βαθειᾶς, ἀρρήτου καλλιτεχνικῆς συγκινήσεως, ὅπως εἰς τὸ ἀντίκρουσμα τῆς οὐνῆς τοῦ ἀποθνήσκοντος Ἀχιλλέως. Ὁ Μῆτρος ὁ Ρουμελιώτης σπάζοντας τὸ πόδι του ζητάει νὰ γείνη καλὰ μιᾷ ὥρᾳ ἀρχίτερα. Γι' αὐτὸν τὸ κρεββάτι τῆς ἀρρώστιας εἶνε φυλακὴ. Ὁ γιατρός πού τὸν ἐπισκέπτεται ἕνας ἐπιστήμονας πού δὲν τὸν ἀκοῦν πάντα οἱ Θαλασσοχωρίτες, τοῦ συνιστᾷ νὰ κἀνῃ ὑπομονήν. Ἀλλὰ περῶνε τρεῖς μῆνες καὶ τὸ πόδι μένει ἀλύγιστο. Καὶ ὁ Μῆτρος ἀπελπίζεται καὶ τοῦρχεται ἡ πένθιμος ὑπόψια ὅτι μπορεῖ νὰ μείνῃ σημειωμένος. «Ὁ Μῆτρος ὁ Ρουμελιώτης χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ τὸ νοιώθῃ, μονάχα ἕνα θεὸν ἐλάτρευε: τὴν Ἐμορφίαν, τὴν ἄγια τὴν Ἐμορφίαν τῆς λεβεντιᾶς καὶ τῆς υγείας, πῶχει ἐκκλησιά τῆς τὸ κορμί. Καὶ ἂς τᾶθαναν μὲ τὸ κορμί του ὅλα τοῦ κόσμου τὰ κακά: φτάνει νὰ μὴ τοῦ ἄφιναν τλχνάρια τους σὰ βροσιὰ καὶ σὰ λέρα: κορμὴ σημαδικό, κορμὴ ντροπιασμένο. Γιὰ παλληκάρια σὰν τὸ παιδί τῆς Δήμηνας εἶν' ἀτιμία ἢ ἀσχημιά.» Μὲ τέτοιες ἰδέες καὶ μὲ τὴν ὑπόψια πῶς μπορούσε νὰ μείνῃ σημειωμένος τὸν ἐπίασε ἕνα παράπονον καὶ τὸν ἐσφιξεν ἕνας μεγάλος καημὸς. Ἔστειλε στὸν ἄνεμο τὸν γιατρόν μὲ τὰ γιατροσόφια του καὶ ἔπισε βαρετὴ νὰ πεθάνῃ.

Καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς, ἀφοῦ ξεχυθῇ στὸ ἔργον ἡ πνοὴ μιᾶς μαγευτικῆς ἀγνουσιατικῆς ποιήσεως μὲ τὸ ξαγνάντεμα τοῦ παλληκαρίου κατὰ τὸ πέλαγος, πού «πότε ροδογάλανο τὴν αὐγὴ, τὸ μεσημέρι ἀσημοχρωμένον, μαυροπράτινο σὲ λιχάκι, μενεξεδένιο μιᾷ στιγμῇ στὸ βασιλεμα καὶ κάποτε τρεμούλιαζε μ' ὅλα μαζί τὰ χρώματα σὰν κόσμος ὀλόκληρος μὲ κάθε λογῆς ἔγνοιες καὶ πάθη» μὲ τὸ ξαγνάντεμα τοῦ βαρεμένου κατὰ τὰ μονόξυλα καὶ τὰ ψαροκίκα πού τοῦ θύμιζαν τὴ δική του ζωὴ, μὲ τὴν ἄλλη τρομερὴ ἐνθύμιση καὶ τὴ λαχτάρᾳ τῆς ἀρραβωνιαστιακῆς τοῦ ἐμψρῶνίζοντα ἐπὶ σκηνῆς πλῆθους δευτεροεόντων προσώπων σαικσπειροῦ ἀληθῶς δημιουργίας. Οἱ Θαλασσοχωρίτες δὲν ἔχουν μεγάλη ὑπόληψιν στοὺς ὑποδασμένους γιατροὺς: προτιμοῦν ἀντὶ γι' αὐτοὺς τοὺς κομπογιαννίτες. Κι' ἐρχονται καὶ περναίει πάνω ἀπὸ τὸν ἀρρωστο μὴ σπεῖρα λυμῶνων, ψευτογιατρῶν, μάντεων καὶ μαγισσῶν, πού τοῦ στραγγαλιζοῦν τέλει τὸ πόδι, τὸ σαπίζουν, τὸ γαγγραινώζουσαν καὶ γαμμίζουσαν τὸ σπῖτι τῆς Δήμηνας μὲ ζωτικά καὶ φαντάσματα καὶ ἀπελπισία, πού μόνο ἀνέγγιστη μένει ἀπ' αὐτὰ καὶ ἀτρόμητη ἡ ψυχὴ τοῦ παλληκαρίου. Τώρα] σιμῶνει πάλι ἡ μεγάλη ἐβδομάδα, ἡ Μεγάλῃ Πα-

ρασκευή. « Ἀμίλητος, ἄσειστος ὁ Μῆτρος μόνο τὰ μάτια του μιλοῦσαν, γοργοκίνητα, γυαλιστερὰ, λές καί περίμενε τὸ χάρο γιὰ νὰ λογαριαστοῦν ». Κι' ἡ Μεγάλη Παρασκευὴ ξημέρωσε, ὄχι σὰν τίς ἄλλες χρονιές μὲ μαῦρον οὐρανόν. Ξημέρωσε καταγάλανη κι' ὀλοξάνθη. Μὲ τὴν πρώτη ἀχτίνα τοῦ φωτός ποῦ γλύστρησε ἀπὸ τὴν χαραμάδα στοῦ στρώματος τοῦ ὁ Μῆτρος ἐσπαρτάρισε κι' ἐβγάλε φωνὴ τρανή κι' ἐκραξε :

« Μάνα, ἥλιο θέλω, ἀέρα θέλω· ἀνοιξε τὸ παράθυρο ! »

Ἐνα πανηγύρι φωτός ἐξάνοιξε τότε στοῦ ἔρμου τὸ σπίτι κι' ἀνάμεσα στοῦ οὐράνιο αὐτὸ πανηγύρι ἔρχεται ὁ θάνατος, ἕνας ἥρωϊκὸς ἕνας ὠραῖος θάνατος ».

« Ἐνα καθρέφτη, μάνα, ἕνα καθρέφτη ! »

Καί ἀντικρίζοντας μέσα στὸν καθρέφτη τὸ κατάχλωμο πρόσωπό του μὲ τὰ σγουρὰ τὰ ὡς ἀρχαίου ἥρωος ἀναρριχόμενα μαλλιά ἀκούεται νὰ λέη μ' ἐκεῖνον τὸν ἀλάλητο καιμὸ τῆς λεβεντιάς :

« Ἀχ ! ὠραῖα νιάτα ποῦ θὰ φάη ἡ γῆ ! »

« Καί καθὼς εἶπεν « ὠραῖα νιάτα » ἔτσι τὸν πῆρε γιὰ στερνὴν φορὰ κι' ἡ φροντίδα τῆς νιότης τοῦ στολισμοῦ καί τῆς ἐμορφιάς ἡ φροντίδα ποῦ δὲν τ' ἀφίνει τὰ παληκάρια καί μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ χάρου. Κι' ἄρχισε νὰ τὰ χτενίζη, νὰ τὰ χτενίζη τὰ σγουρὰ μαλλιά, τὰ φουντωμένα κι' ὀλόμακρα... Κι' ἔστριβε τὸ μουστάκι του σὰν νὰ ἦταν ἔτοιμος γιὰ δεύτερ' ἀρραβωνῆσια. Κι' ὅταν ἀπόκαμε πιά, σὰν νὰ τὸν φώτισεν ἄξαφνο φῶς τὸ νοῦ του, ἔτσι καθὼς ἦταν ἀκουμπιστός, εἶπε στὴ μάνα του :

« Τώρα, δυστυχισμένη μάνα, τόσον καιρὸ ἔκανα κουράγιο, ἔλεγα πῶς δε θὰ πεθάνω... Μιὰ χάρη τώρα σοῦ ζητάω. Κλάψε με νὰ σ' ἀκούσω. »

Καί σὲ λίγο :

« Δὲ θέλω νὰ πεθάνω μοναχικὰ· κόσμο θέλω. Ἄνοιξε, μάνα, τὴν πόρτα νὰ μῆ κόσμος μέσα ».

Καί πρωτάκουστο πανηγύρι τοῦ θανάτου ἀπὸ τοὺς σπαραγμοὺς καί τὰ μοιρολόγια τῆς μάνας του ποῦ αὐτὸς τ' ἀκούει ἔτοιμοθάνατος, ὁ κόσμος ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιο ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, μὲ ἄνθη στὰ χέρια μπαίνουν στοῦ ἔρμου σπίτι τοῦ Δήμου. Μὰ θαρροῦσαν πῶς ἦταν πιά νεκρὸς καί ἐπήγαιναν νὰ τὸν νεκροφιλήσουν. Κι' ἀντὶς τὸν ἀντίκρουζαν ἀνακαθισμένο στοῦ στρώμ' ἀπάνου, μ' ὀργισμένη ὄψη, μὲ ξαναμμένα μάτια, μὲ τεντωμένα αὐτιά σὰν ἄτι ἀνυπόμονο νὰ τρέξη στὸν κάμπο, σὰν παληκάρη ποῦ καρτεροῦσε νὰ τοῦ φορέσουν τ' ἄρματα γιὰ νὰ χυθῆ. « Καί σὲ μιὰ γωνιὰ μαζωχτὴ ἡ γρηὴ Δήμαινα καί ἀσάλευτη, μὲ λείψανο κορμιοῦ μονάχα, μὲ δίχως ψυχὴ, μὲ δίχως δάκρυα· ὅλη τῆς ἡ ζωὴ εἶχε γίνει φωνή, μὰ ὄχι φωνὴ γυναίκας, ἡ φωνὴ τῆς ἴδιας τῆς ἀπελπισιάς. Καί τραγουοῦσε σ' ἕνα σκοπὸ δικό τῆς ποῦ δὲν ξανακούστηκε κι' ἔλεγε :

Ὅμορφονὶς ψυχομαχάει, ὁμορφονὶς πεθαίνει

ἀνάψτε πράσινα κερὰ καί κίτρινες λαμπάδες,

νὰ φέξουνε τ' ὁμορφονιοῦ νὰ κατεβῆ στὸν ἄδη.

Σκαλι, σκαλι κατέβαινε, σκαλι, σκαλι ἀναβαίνει.

Μιὰ συμπεθέρα τῆς Δήμαινας ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ βαστάξῃ πιά τῆς λέει νὰ παύσῃ νὰ κλαίῃ τὸ παιδί τῆς ζωντανὸ γιατί τέτοιο πράγμα δὲν

ξαναστάθηκε στὴν οἰκουμένην.

Ἄλλ' ἀντὶς ν' ἀποκριθῆ ἡ μάνα τὸ παιδί ἀποκρίθηκε :

« Πήγαινε στὴ δουλειά σου, τώρα θέλω νὰ μὲ κλάψῃ ! »

« Καί γυρίζοντας πρὸς τὴν μικροπαντρεμένη τὴ Λόλω, στὴν ξαδερφοῦλα του, ποῦ ἔστεκε γονατιστὴ κι' ἐκρυβε τὰ σιγαλά τῆς δάκρυα μέσα στοῦ μαντίλι τῆς, τὴν ἀγριοκύνταζε καί τῆς λέει :

« Μωρὴ Λόλω γιατί δὲν κλαῖς καί σύ ; »

Κι' ἀκολουθοῦσε τὸ μυρολόγι :

Κ' ἤυρεν τον ἕνα σκώληκα, μὰ καί τὸν ἐρωτᾷ :

Ποῦ πᾶς ἀσῆμι νὰ χαθῆς, μάλαμα νὰ θολέψῃς ;

Ποῦ πᾶς ἀργυροκούδουνο, νὰ χάσῃς τὴ λαλιά σου ;

Τὸ παλληκάρη παιθαίνει σὲ λίγο ἀφροῦ πρῶτα παραδίνεται σ' ἕνα ὑστερνὸ πόλαιμα μὲ τὸ χάρο, ποῦ ἡ λαϊκὴ παράδοσις εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τὸν παριστάνει νὰ φορᾷ φουστανέλλα.

« Τὴν ἴδια ἐκείνην ὥρα, γράφει ὁ ποιητῆς, πέρα στῆς θάλασσας τὴν ἄκρη, ξανοίγονταν ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ νεκροῦ κι' ὁ ἥλιος ποῦ βασίλευεν ὀλοπύρινος. Τὸ ἡμερο ἀκρογιάλι δὲν ἐσοῦφρωνε πνοή. Τί γλύκα ποῦ εἶχεν ἡ φύση ! Σπερὰ καί πέλαγο ἠσύχαζαν νὰ μὴ ταράξουν τὸν πρόσκαιρον ὕπνο τοῦ παντοτεινοῦ θεοῦ, τὸν ὕπνο τὸν αἰώνιο τοῦ πρόσκαιρου τάνθρώπου ».

Καί ἡ μάνα τοῦ Μῆτρος, ἡ γρηὴ Δήμαινα τρελλαίνεται καί μέσα στοῦ παρασάλεμα τοῦ λογικοῦ πεθαίνει.

Τέτοια εἶνε ἡ ἱστορία εἰς ὠχρὰν καί ἀτελεστάτην ἀνάλυσιν, τὴν ὁποῖαν ἡ Χαραυγὴ ἀφηγήθηκε εἰς τὸν ποιητὴν τῆς Ἡλιογέννητης καί αὐτὸς μᾶς παράδωκε ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ ποίηση ποῦ δὲν ἔχει τὴν ὁμοιὰ τῆς στὴν ἑλληνικὴν φιλολογία. Ὁ θάνατος παληκاريوῦ εἶνε ἕνα ἀριστούργημα ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Ἄν καί ἐγρᾶφη εἰς ἐποχὴν ὅπου ἡ ἐπίδρασις τοῦ πραγματισμοῦ εἰς τὴν τέχνην εἶχε καταπτήσει τραχεῖαν, ὑπερβολικὴν καί πολλὰκις ἀκαλαίσθητον τὴν φράσιν, ἐν τούτοις περασμένη ἀνάμεσα ἀπὸ τῆς λάμψεως τῆς μεγάλης, τῆς αἰωνίας τέχνης ἀπλώνεται καί ξεχύνεται πέρα καί πέρα σὲ μιὰ πλεγμύρα μουσικοῦ ὕφους σὰν τὴν ἡλιοφλοισμένην ἐκείνην πλεγμύρα τοῦ πελάγου τῶν Θαλασσοχωριτῶν ποῦ ἐφώτισε τὰ ὑστερνὰ βλέμματα τοῦ παλληκαριοῦ στοῦ πρωτάκουστο ἐκεῖνο πανηγύρι τοῦ θανάτου.

« Ἱερὴ Τέχνη, εἶσαι τὸ μόνο θηλυκὸ ποῦ ἀναψὲ στὰ στήθη μου ἄσβυστη φλόγα πόθου καί πάθους· εἶσαι ἡ μοναχὴ γυναῖκα ποῦ δὲν ντρέπουμε νὰ τῆς τρανοκλήσω τὸν ἔρωτά μου. Γιὰ

• Παλινὲς ἀγάπες • σένα, γιὰ μιὰ σου ματιὰ ναί, γιὰ ἕνα σου χαμόγελο, ὅλα τὰ δίνω ὅλα, σῶμα καί ψυχὴ, ὅλα τὰ

παρικτω κάθ' εὐτυχία καί κάθε ἡδονὴ καί περηφάνεια, ὅλα τ' ἀπαρνοῦμαι καί φιλία καί ἀδερφοσύνη καί καθήκοντα γιὰ σένα ναί, γιὰ μιὰ σου ματιὰ, γιὰ ἕνα σου χαμόγελο... »

«Τέχνη μου οὐρανοκατέβατη, εἶσαι τὸ μόνο θηλυκὸ ποῦ ἀγάπησα !..»

Ἔτσι μιλάει στὸν πρόλογο τοῦ καινούργιου του βιβλίου ὁ κ. Ἀνδρέας Καρκαβίτσας. Καὶ ἡ τέχνη σιμὰ του ἤμπορεῖ νὰ εἶνε ὑπερήφανη γι' αὐτὴν τὴν ἐρωτικὴν ἐξομολόγησιν. Ἡ Τέχνη του εἶνε γνήσια ἑλληνοπούλα, ἀλλὰ εἶνε περισσότερον, ἀπ' οὐδ' ὁ συγγραφεὺς τόσον εὐμορφα ἀναπλάττει τὴν γυναικείαν τῆς μορφήν καὶ εἰκόνα, γυναῖκα, ποῦ αἰσθάνεται καὶ παθαίνεται καὶ ζῆ κάτω ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνικόν ἐνδύμα, ὅπως ἡ Τέχνη ὄλου τοῦ κόσμου.

Σήμερον εἴπερ ποτε εἶνε ἐποχὴ διὰ τὴν φιλολογίαν ὅπου οἱ τεχνικοὶ ὄροι δὲν ἔχουν καμμίαν ὑπόστασιν. Ἐπομένως παρερχόμεθα τὴν ἐνόχλησιν νὰ ὑπαγάγωμεν εἰς εἰδικὴν τεχνοτροπίαν τὸ ἔργον τοῦ κ. Καρκαβίτσα. Εἴμεθα μόνον εὐτυχεῖς ὅπου εἰς αὐτὸ διακρίνομεν μίαν ἐπίφθονον ἀπλότητα, μίαν κλασικὴν μορφήν ὑποσχομένην διαρκεστέραν ζωὴν. Ὅπως θὰ ἔλεγε κανεὶς διὰ μερικοὺς πίνακας ζωγραφικῆς, οἱ ὁποῖοι ἐπέρασαν εἰς ἓνα φημισμένον μουσεῖον καὶ κατέκτησαν ἓνα χώρον εἰς τὴν παντοτεινὴν προσοχὴν. ἂν μὴ καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν παρερχομένων γενεῶν, ὁμοίως νομίζομεν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ κ. Καρκαβίτσα κατέκτησεν ὑπέροχον θέσιν εἰς τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν παραγωγὴν καὶ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔθνους. Διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἴσως ἡ ἔννοια νὰ εἶνε ἀκόμη ἀφρημένη ἢ ἀκριβέστερον ψευδὴς διότι τὸ ἔθνος δὲν διαβάζει, δὲν ἐμμορφώθη ἀκόμη τόσον ὥστε νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ὁ κ. Καρκαβίτσας, ὅπως καὶ πολλοὶ συγγραφεῖς μας ἀντόξιοι αὐτοῦ, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ κυκλοφοροῦν ἐκάστοτε εἰς ἑκατὸν χιλιάδας ἀτιτύπων—ἡ ἀναλογία ἐν σχέσει μὲ ἄλλα ἔθνη ὀλιγωτέρου τοῦ ἰδικοῦ μας πληθυσμοῦ εἶνε μηδὲν—ἀμφιβάλλομεν ἂν κυκλοφοροῦν εἰς ἑκατοστῆς τινὰς μόνον. Ἄλλ' ἡ ἐκτίμησις αὐτὴ εἶνε πραγματικὴ. Ἡ τάξις τῶν ἀναγινωσκόντων δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ γοητεύεται ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ κ. Καρκαβίτσα. Οἱ ἥρωές του καὶ αἱ ἡρωίδες, ὁ κόσμος τὸν ὅποιον πλάττει, εἶνε ἡ ζωὴ ἢ ἑλληνικὴ πέρα καὶ πέρα, ἢ παράδοξος, ἢ ἀντιφατικὴ, ἢ ἐκτροπος, ἢ ἀκατάληπτος, πολλὰς διὰ προηγμένους λαοὺς, ἢ ἀσυνεπής, ἢ τραχεῖα ἐνίοτε μέχρι βραχυρότητος καὶ ἀπνευρωπίας, ἢ ἀπαισίως ἀσεβῆς ὅπως ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ ἱερέως ἥρωος τοῦ διηγήματος Ἐθουθου, ἢ τρυφερὰ ἄλλοτε καὶ φιλόανθρωπος μέχρις αὐταπαρνήσεως, ἢ εὐστοχος, ἢ ὀξεία, ἢ πονηρὰ ἢ φθάνουσα μέχρις ἀθετήσεως μεγάλων, ἱερῶν αἰσθημάτων, ὅπως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Λαμπροπούλου τοῦ ἥρωος τοῦ διηγήματος ἢ Πατριδα, ἀλλὰ καὶ ἡ μέχρις αὐτοθυσίας διὰ τὰ αὐτὰ αἰσθηματὰ προβαίνουσα ὅπως εἰς τὸν φίλον τοῦ Λαμπροπούλου Πετρολέτσον εἰς τὸ αὐτὸ διήγημα, ἢ ἀφελῆς, ἢ σχεδὸν ζωώδης, ἢ δεσμεύουσα ἀτυχεῖδῶς τὸ ἀνθρώπινον ἐγὼ εἰς μίαν φοβερὰν μοιρολατρίαν (βλέπε τὸ διήγημα Τυφλοπόντικα),—ἢ ζωὴ αὐτὴ τέλος ἢ χαρακτηρηστικῶς ἑλληνικὴ ἀλλὰ καὶ τόσῳ παγκοσμίως γνήσια.

Ἀνωτέρω ὠμιλήσαμεν περὶ ζωγραφικῆς. Δὲν ἠξέμερον διατὶ εἰς ἡμᾶς τὰ ἔργα τοῦ κ. Α. Καρκαβίτσα ὑπενθυμίζουσι τοὺς πίνακας τῆς φλαμανδικῆς Σχολῆς. Ὁ ἐνατενίζων εἰς τοὺς πίνακας ἐκείνους θεατῆς

εἶν μὲν βλέπῃ ὅπως οἱ ὀλίγοι προνομιοῦχοι πέραν τῶν χροματισμῶν καὶ τῶν πρώτων παραστάσεων καὶ εἰκόνων θὰ διακρίνη διὰ ἀπὸ τὰ συνήθη ἐκεῖνα πρόσωπα τὰ πολλάκις ἀφελῆ μέχρι τοῦ κωμικοῦ, τὰ οἰονεὶ ὡς νευρόσπαστα ζῦλινα διαβαίνει ἢ πνοὴ τῆς μεγάλης ζωῆς εἰς τὰς ὑπερτέρας ἐξάρσεις τῆς. Παραμοίαν ἐντύπωσιν μᾶς ἀφίνουσι καὶ οἱ ἀφελεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ σχεδὸν πάντοτε μετέχοντες τοῦ κωμικοῦ ἥρωος τοῦ κ. Καρκαβίτσα. Εἶνε ἀληθῶς πολὺ γήϊνοι, θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐπλάττοντο ἴσως καὶ ἄλλως, ἀλλὰ ὁ πλάστης τῶν εἶνε ἀληθῆς τεχνίτης καὶ διὰ τῶν νευροσπάσεων τοῦ αὐτῶν ἀπηχεῖ πάντοτε τοὺς ἰσχυροὺς τοὺς δεσπόζοντας καὶ τοὺς ἐπιβλητικοὺς τόνους τῆς μεγάλης ζωῆς. Παρὰ τὰς ψευδεῖς ἐξάρσεις μερικῶν προτιμῶμεν αὐτὰς τὰς ἀφελεῖς ἀληθείας, τὰς κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπίνους ἐκδηλώσεις. Οἱ Λαμπρόπουλοι, οἱ Πετρολέτσοι, ὁ Παπαθασίλης καὶ ἡ λοιπὴ χωρεῖα τῶν ἥρων τοῦ κ. Καρκαβίτσα εἶνε γνήσιοι συμπατριῶταί μας, οἱ ὅποιοι εὗρήκαν τὸν ζωγράφον τῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κ. Καρκαβίτσα καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀληθεῖς φθάνουσι ἐνίοτε εἰς τὰ ὕψη ἔπους καὶ ἡ συγκινητικὴ αὐτὴ ἐποποιία δὲν ἠμπορεῖ παρὰ ἡμᾶς νὰ συγκινή, πέραν δὲ τῶν ἠθογραφικῶν ὄρων, νὰ εἶνε ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἀτέλειαί τινες φράσεις καὶ ὕφους ὀφειλόμεναι πιθανῶς εἰς τὴν ἄπλαστον ἀκόμη καὶ ἀκατάρτιστον ἔθνικὴν μας γλῶσσαν, πενιχρότης κάποτε χροματισμοῦ καὶ ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐνίοτε ἀνάμιξις τῶν πραγματικῶν γεγονότων ἐκ τῆς ζωῆς μετὰ τῶν μυθικῶν λαϊκῶν παραδόσεων φέρουσι κάποιαν σύγχυσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἔργου τοῦ κ. Καρκαβίτσα. Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε νομίζομεν ζήτημα μιᾶς καλῆς κατατάξεως τῶν διηγημάτων του καὶ οὐδὲν πλέον!

Χαρακτηριστικὸν γεγονός ἀμέσου ἐνδιαφέροντος διὰ τοὺς ἀσχολομένους μὲ τὰ γράμματα ἀνηγγέθη ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ἐκ Βώλου.

Ὁ αὐτόθι δικαστὴς κ. Στελλάκης συνέταξεν ἀπόφασιν περὶ διατροφῆς ὑπὲρ τῆς δημόδου εἰς τὴν δημόδῃ γλῶσσαν. Ἐὰν αἱ ὑπερβολαὶ τινῶν ἐκ τῶν λεγόμενων «μαλλιαρῶν» δὲν εἶχαν χανδακώσει τὸ ζήτημα, οἱ πολλοὶ θὰ ἐλάμβανον ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἀρρομὴν νὰ σκεφθοῦν ὠρίμως, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης δὲν εἶνε σήμερον πλέον συγγραφικόν, ἦτοι φιλολογικόν, διότι οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων μας οἱ γράφοντες τὴν δημόδῃ, δηλαδὴ τὴν ἀπλουστέραν γλῶσσαν ὡς αὐτὴ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν διαμορφοῦται, καὶ οἱ κακῶς συγχεόμενοι μὲ τοὺς «μαλλιαρῶν», οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὴν ὁμάδα τῶν κακῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ἀναγινώσκονται ὅπωςδῆποτε ὑπὸ κοινῆς ἔστω καὶ εὐαρίθμου, ἀλλ' εἶνε πρωτίστως ζήτημα ἔθνικόν. Καὶ ἀπὸ τοιαύτης ἀνάγκης βεβαίως ὠρμήθη ὁ κ. Στελλάκης καὶ ἐπισημοποίησε μίαν ἀληθεῖαν ἐκδῶσας τὴν περὶ διατροφῆς ἀπόφασίν του εἰς τὴν δημόδῃ.

ΞΕΝΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΙ

ΠΟΙΗΣΙΣ - ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - ΘΕΑΤΡΟΝ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ξένη ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς γαλλικῆς σύγχρονον ποιήσεως ὑπὸ Ρεμπὲ δὲ Γκουρμόν. Εἰς τὸ ἐν Νεαπόλει ἐκδιδόμενον ἰταλικὸν περιοδικὸν «Flegrea» ὁ κ. Ρεμπὲ δὲ Γκουρμόν ἐδημοσίευσεν ἄρθρον περὶ τῆς ξενικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ φιλολογικῆς κινήσεως τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα : «συμβολισμός».

Ἡ Γερμανία μὲ τὸν Ἑγελον καὶ τὸν Σοπερχάουερ, ἔπειτα ὁ Νίτσε, οὐτινος ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος ἀρχίζει ἤδη μόλις ἢ Ἄμερικὴ μὲ τὸν Ἐδγάρδον Πόου καὶ τὸν εὐθυμον καὶ ὑγιᾶ πανθεισμὸν τοῦ Οὐίτμαν—ἐγνημοποίησαν τὴν ἔμπνευσιν τῶν καλλιτέρων ποιητῶν τῆς «σχολῆς» ταύτης. Ἄλλ' ὁ ὅρος οὗτος εἶνε ἴσως ἀνάρμοστος, διότι ἐν τῷ λεγομένῳ συμβολισμῷ ὑπάρχει ὁμιλος συγγραφέων, οἱ ὅποιοι δὲν ὑπακούουν εἰς κοινὸν τινα κανόνα εἰμῆ εἰς τὸν ἐπιβάλλοντα εἰς αὐτοὺς νὰ γράφουν ὅσον τὸ δυνατόν καλλιτέρα καὶ ἄνευ μικρολόγου φροντίδος.

Ὁ ἑλεύθερος στίχος, παρατηρεῖ ὁ κ. Ρεμπὲ δὲ Γκουρμόν, ὡς τὸν ἐννοεῖ ὁ ποιητῆς Φρανσίς Βιελέ-Γκριφφίν προέρχεται ἐν μέρει παρὰ τοῦ Οὐίτμαν, ἀλλ' ὁ Οὐίτμαν ἦτο τέκνον τῆς Γραφῆς καὶ οὕτω ὁ ἐλεύθερος στίχος οὐδὲν ἄλλο εἶνε κατὰ βάθος ἢ τὸ ἑβραϊκὸν στιχάριον τῶν προφητῶν· ἐξ Ἰσοῦ δὲ ἐκ τῆς Γραφῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς γερμανικῆς Γραφῆς τὴν φορὰν ταύτην φαίνεται ἐκπορευομένη ἄλλη ἀπόχρωσις τοῦ ἐλευθεροῦ στιχοῦ ἐκείνη, ἡ ὅποια ἐδημιούργησε τὴν φήμην τοῦ Γουσταίου Κέν.

Ἄλλ' ὁ κ. Κάν εἶνε βιβλικὸς μόνον κατὰ τὴν μορφήν, ὁ δὲ κ. Βιελέ-Γκριφφίν καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν. Ὁ πρῶτος εἶνε δὲ μὲν ποιητῆς λυρικός, ὅτε δὲ τῶν αἰσθήσεων : ὁ δεύτερος εἶνε θρησκευτικὴ διάνοια, ἡ ὅποια ἐνῶ ἀναζητεῖ νέαν μορφήν ἐν τῇ ποιήσει, παραμένει ἐμποτισμένη μὲ τὰς ἀρχικὰς πεποιθήσεις καὶ τὴν πατροπαράδοτον ἠθικὴν.

Περὶ τοῦ Ἰωάννου Μωρέα λέγει εἰς τὸ αὐτὸ ἄρθρον ὁ κ. δὲ Γκουρμόν, ὅτι εἶνε ὁ πρόδρομος μεγάλου ποιητοῦ, ὁ ὅποιος δὲν θὰ γεννηθῆ ποτε.

Ἄλλ' ἄλλοι συναδελφοὶ τοῦ κ. Γκουρμόν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν «Νέων Στροφῶν» φρονοῦν, ὅτι ὁ μέγας οὗτος ποιητῆς ὑφίσταται ἤδη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰωάννου Μωρέα.

Ἡ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

ΥΠΟ ΜΠΟΕΜ

Πάντοτε ἠσθάνθη καὶ αἰσθάνομαι κάποιαν ἀπέχθειαν πρὸς τὰς λέξεις, ἀπέχθειαν ἢ ὅποια νομίζω, ὅτι θὰ προέρχεται ἀπὸ εἰλικρινῆ ἀγάπην πρὸς αὐτάς. Ὅ,τι ἀγαπᾷ τις μὲ πάθος δὲν δύναται παρὰ νὰ αἰσθάνεται εἰς στιγμὰς παροξυσμοῦ ψυχικοῦ καὶ μῖσος πρὸς αὐτό. Ὅ,τι μᾶς εἶνε ἀδιάφορον, ὅ,τι μᾶς κινεῖ τὴν περιφρόνησιν δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν μας τὸ αἶσθημα τοῦ μῖσους. Ἄλλὰ νομίζω ἀκόμη, ὅτι ἡ ἀπέχθειά μου πρὸς τὰς λέξεις δὲν προέρχεται ἐντελῶς ἐκ τῆς μεγάλης ἀγάπης μου πρὸς αὐτάς. Ὑπάρχει καὶ ἀφορμὴ ἐκτάκτως διάφορος. Αἰσθάνομαι, ὅτι ἡ πρώτη ἀποστροφή πρὸς τὸν κόσμον τῶν λέξεων μου ἐγεννήθη, ὅταν ἀνεκάλυψα ἐν τῇ ἐργασίᾳ μου ὅ,τι πολλοὶ εὐρύτερον εὐρον καὶ εὐρίσκουν τὴν ἀπίσταταιν ἠτις χωρίζει τὰς λέξεις ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐξομολογηθῶ μετὰ συντριβῆς ἐνώπιον πνευματικοῦ καλλιτέχνου θὰ ὠμολόγουν, ὅτι ἡ σκέψις μου, ἡ αἰσθησίς μου ἐβλάδιε μᾶλλον παραλλήλως πρὸς τὰς λέξεις δι' ὧν ἐξεφράσθη αὕτη παρὰ συμφυῶς καὶ ὁμοουσίως. Δὲν θὰ ὑπάρξῃ δὲ ἀντίρρηση, ὅτι οἱ ἀληθεῖς λάτρεις τῶν λέξεων οὐδέποτε κατώρθωσαν νὰ συλλάβουν τῆς ἀσφαλῶς, νὰ τὰς ὑποτάξουν εἰς τὴν δημοουργικὴν πνοὴν των, νὰ τὰς μεταβάλουν εἰς μαλακὴν λάσπην μὲ τὴν ὅποιαν νὰ ζυμώσουν τὸν χρυσὸν τῆς σκέψεως καὶ νὰ ἐκφράσουν τὸ αἶσθημά των κατ' εὐθειαν, ἀμέσως ἄνευ κωλύματος, πάναγνον ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς Ἰδέας. Ὑπάρχει εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην μυστήριον, εἰς τὸ ὅποιον ὅσον τις ἐμβαθύνει τόσο διαυγέστερον βλέπει καὶ κρίνει ὅτι ὁ κόσμος τῶν αἰσθημάτων καὶ ὁ κόσμος τῶν λέξεων συμπίπτουν καὶ συσταύονται ὅσον ὁ φυσικὸς κόσμος καὶ ὁ μεταφυσικός. Ὅσον καὶ ἂν φαίνονται συμφυεῖς καὶ ἀδελφικαὶ αἱ ιδιότητες αὐταὶ τόσο χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων εἶνε ἐν τῇ βαθυτάτῃ ρεαλιστικῆς διεισδύσει, ἐν τῇ μυστικῇ περιπλανήσει τῶν ὀνειρών. Τὸ μόνον μέσον ὑπελείπετο νὰ εἶνε διὰ τὸν καλλιτέχνην ἡ ἄρνησις ἢ παντελής τοῦ κόσμου τῶν λέξεων καὶ ἡ ὁλοσχερῆς καταφυγὴ του εἰς τὸν κόσμον τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς σκέψεως, εἰς τὸν μέγαν καὶ ἀπέραντον κόσμον τῆς ἐν σιγῇ ἐνεργείας. Καὶ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὸ χαρμόσυνον ψυχικὸν ρίγος, τὸ ὅποιον ἠσθάνθη, ὅταν ἤκουσα τὸν Ἰτλανδὸν τοῦ Ἰψεν Ζίτζεζερ, τὸν ὄντα ποιητὴν διὰ τὸν ἔχοντα κατὰ τὴν ἰδίαν του βαθειᾶν ἐκφρασιν τὸ δῶρον τοῦ πόνου, λέγοντα πρὸς τὸν Βασιλέα του ζητοῦντα νὰ θυσιάσῃ ἀπέναντι ἐνός στέμ-

ματος τὰ ποιήματά του εκείνα, τὰ ὅποια δὲν εἶδον ἀκόμη τὸ φῶς, τὰ ποιήματά του τὰ ἐργηγοῦντα εἰς τὰς πτυχὰς τοῦ ἐγκεφάλου του :

— Τὰ ποιήματα αὐτὰ εἶνε πάντοτε τὰ ὠραιότερα.

“Ω ! ἐὰν ὑπάρχη τι ὠραῖον εἰς τὴν τέχνην, βεβαίως θὰ ὑπάρχη ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν ἔλαβέ ποτε σχῆμα καὶ ἔκφρασιν, παλμόν καὶ ζωήν, τὸ ὅποιον εἶνε ὠραῖον διότι εἰς τὴν νεφελώδη του ὑπόστασιν ἔχει τόσους σπόρους ἀληθείας καὶ τόσην θερμὴν ἐνέργειαν.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ὁ κόσμος τῶν λέξεων ὑπέστη ριζικὴν καὶ μεγάλην ἐπανάστασιν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Αἱ λέξεις ἐπαύσαν διὰ τοὺς ἀληθεῖς τεχνίτας νὰ εἶναι εἶδος ὠραίων πανοπλιῶν κρεμασμένων εἰς τὸν τοῖχον καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐκλέγει τις ὅποιον θὰ ἤθελε νὰ περιδληθῆ, καμαρώνων μετὰ τὴν ἀμφίεσιν πρὸ τοῦ καθρέπτου του. Τοιαύτην ἐντύπωσιν τοῦλάχιστον αἰσθάνομαι ὅταν ἀναγινώσκω σελίδας γραμμένας πρὸ τῆς παρελθούσης δεκαετίας εἴτε εἰς τὴν δημοτικὴν, εἴτε εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Αἱ σελίδες αὐταὶ βεβαίως ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ γράφονται καὶ ἐν πλειονότητι μάλιστα, ἀλλ’ αἱ σελίδες αὐταὶ ἀπέναντι τῶν νέων σελίδων τὰς ὁποίας φέρει εἰς φῶς ἡ συντελουμένη ἐπανάστασις τῶν λέξεων δὲν ἀνῆκουν παρὰ εἰς τὸ παρελθόν. Γιὰ ἰδέτε, γύρω σας, εἰς ὅ,τι φυλλάδιον, ἢ περιοδικόν, ἢ ἡμερησίαν, εἰς τόσα ἐντυπα τέλος πύσαι ξηραὶ, ἄψυχοι, ψυχρὰ πνευμάτια λέξεων καὶ ὕφους ὑπάρχουν. Ἀθρόναι καλοῦπιων γλώσσης δημοτικῆς γλώσσης, καθαρεύουσης. Λούσατε εἰς πηγὴν ὑψηλοῦ ὄρους, εἰς μίαν βρύσιν τοῦ Παρνασσοῦ τοὺς ὀρθαλαμούς τῆς διανοίας σας, σύρατε τὴν ψυχὴν σας εἰς κόσμον ὠραιότερον τοῦ κόσμου ποῦ ζῆτε, ἔλθετε εἰς ἰδανικωτέρους ἐρίζοντας καὶ παρατηρήσατε ἐν μέσῳ πανοπλιῶν τῶν ἀψύχων, τῶν λαξευτῶν λέξεων. Θὰ ἴδετε ἕνα νέον κόσμον λέξεων, νεφελωδῶς ἐναργὸς, μίαν νέαν πνευματικὴν κοινωνίαν ἀσχημάτιστον ἔτι, εἰς ἀτελῆ σύστασιν, ἢ ὅποια ἀγωνίζεται νὰ θερμάνῃ τὰς πανοπλίαις τῶν ψυχρῶν λέξεων καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀπολύτως ὠραίου, τὸν παλμόν τῆς ἰδανικῆς σκέψεως, τὴν ἀοριστίαν τοῦ μυστικισμοῦ, πρὸ παντός δὲ μίαν πρωτοφανῆ ἐκδήλωσιν, ἀόριστον καὶ ἀσύλληπτον ὡς τὸ ἄρρωμα τοῦ φωτός, μίαν μουσικὴν ἀπήχησιν, — θὰ ἴδετε μίαν πνευματικὴν κοινωνίαν μουσικοποιούσαν τὰς λέξεις, ἐγγύνουσαν εἰς αὐτὰς περισσύτερον ἤχον ἀπὸ τὴν μέχρι τοῦδε ψευδῆ των λάμπριν. Ἡ πεζὴ σύνθεσις τῶν λέξεων παντός ὅ,τι γράφεται ἐκ δημοσιογραφικῆς ὀρμῆσεως εἰς τὰς ἑλλημερίδας, παντός ὅ,τι γράφεται εἰς τὰ εἰκονογραφημένα περιοδικὰ μετὰ τὴν χαμηλὴν ἀντίληψιν καὶ τὰς ὀπισθοδρομικὰς ἰδέας, ἢ φρουσκιωμένη ἀτμόσφαιρα τῶν λέξεων τῶν ρητόρων τῶν δικαστηρίων, ὁ μονότονος χρωματισμὸς τῶν λέξεων τῶν ἀκουομένων ἀπὸ τὰς πανεπιστημιακὰς ἑδρας καὶ τῶν ἀπαντωμένων εἰς τὰς ἐγκυκλίους τῶν Ὑπουργείων ἀποπνίγει διὰ τὰ ὄτα τὰ συνηθίσαντα εἰς τὴν μονοτονίαν ταύτην τὸν μουσικὸν αὐτὸν ἤχον, ὃν ἀφίνου αἱ λέξεις τῆς μικρᾶς πνευματικῆς κοινωνίας, ἧτις ἐπανεστάτησε παρ’ ἡμῖν τελευταίως τὸν μυστηριώδη κόσμον τῶν λέξεων.

Ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ τῶν λέξεων ἔλαμψε διὰ μίαν στιγμὴν ὠραίαν λάμπριν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς τὴν τελευταίαν τεχντροπλίαν τοῦ Σολωμοῦ, εἰς τὰς πλήρεις μυστικισμοῦ μουσικὰς ἐκείνας συμφωνίας τῶν ἀτελῶν κομματιῶν τῆς τελευταίας του ποιήσεως, ἔπειτα παρήλθον δεκάδες ἐτῶν, καθ’ ἃς ἡ ἐπανάστασις ἀπεπίγη διὰ νὰ ἐκδηλωθῆ μᾶλλον καρποφόρα εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ἡ ἐπανάστασις τῶν λέξεων εἶχε, λοιπόν, τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν ποίησιν, εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς τέχνης τὸ μᾶλλον συμφυῆς μετὰ τὴν ψυχὴν τοῦ τεχνίτου καὶ ἐκείθεν ἐπῆλθεν εἰς τὸν πεζὸν λόγον. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ἐλευθέρου ρυθμοῦ τελευταίως εἰς τὴν ποίησιν ὑπεβοήθησε μεγάλως τὴν ἐπανάστασιν τῶν λέξεων, τὴν μουσικοποίησιν αὐτῶν, ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν δὲ τῆς μουσικῆς εἰς τὸν στίχον, ἔλαβε μουσικὸν τόνον καὶ ἡ φράσις τοῦ πεζοῦ λόγου. Φυσικὴ δὲ ἡ ἐξήγησις τῆς μουσικοποιήσεως τῶν λέξεων τῶν στίχων καὶ τῶν λέξεων τῶν πεζογραφημάτων παρὰ τῶν ἀνταρτῶν τεχνιτῶν μας τήμερον. Ὅ,τι ἐγίνε καὶ ἄλλου ὅπου καλλιεργῆται ἡ ἰδέα δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ γίνῃ καὶ ἐδῶ ἀπὸ τοὺς τεχνίτας τοῦ κόσμου τῶν καὶ ἀγνώως καλλιεργούντας ταύτην. Ἀφ’ οὗτο ἡ κλίσις τοῦ κόσμου τῶν τεχνιτῶν ἐξεδηλώθη ζωηρὰ πρὸς τὴν μουσικὴν δὲν ἠδύατο παρὰ νὰ ἐπιδράσῃ ἡ μουσικὴ εἰς τὴν ποίησιν, ἢ μία τέχνη ἐπὶ τῆς ἄλλης. Εἴτε ἐξ ἐνσυνειδήτου ἐνεργείας, εἴτε ἐξ ἀσυνειδήτου ἐξεδηλώθη ἐκ τῆς κλίσεως ταύτης πρὸς τὴν μουσικὴν, τάσις πρὸς μουσικοποίησιν τῶν λέξεων, τάσις πρὸς σπουδὴν ὑπολογιστικὴν ἢ ὀρμέμφυτον τῶν μουσικῶν ἰδιοτήτων τῶν λέξεων, τοῦ χρώματος τοῦ ἤχου αὐτῶν. Παραδόξως δὲ, ἢ μᾶλλον πολὺ συνεπῶς ἢ μουσικοποιήσις τῶν λέξεων ἐγένετο καὶ γίνεται μετὰ πολλὴν λεπτότητα καὶ καλαισθησίαν, κατὰ τοὺς ἐπιδηξίους νόμους. Οἱ περισσότεροι τῶν γραφόντων ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν λέξεων συχνάζουν σήμερον εἰς τὰ κοντσέρτα τῆς «Μουσικῆς Ἐταιρίας» καὶ τοῦ «Ὁδείου,» ὅπου πολλάκις ἂν δὲν ὑπάρχη ἐκτέλεσις μουσικῆς ἀξία τῆς ἐκτελουμένης μουσικῆς, ἐκούει τις κάποτε ἀληθεῖς καλλιτέχνης καὶ καλλιτέχνης Ἀρκετοὶ δὲ τῶν νέων συγγραφέων μας καὶ ποιητῶν μας ἔχουν ταξειδεύσῃ ταξείδια προσκυνήματος πρὸς τὰς Τεχνίτας εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, πολλοὶ δὲ τούτων δὲν ἐλείψαν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶν εὐλαβῶς καὶ τὸν ναὸν τοῦ Βάγνερ εἰς τὸ Μπάυροιτ. Εἰς τὴν ζωηρῶς, λοιπόν, ἐκδηλουμένην αὐτὴν κλίσιν πρὸς τὴν μουσικὴν τῶν νέων τεχνιτῶν παρουσιάζεται καὶ ἡ τέχνη σήμερον ἐν Ἑλλάδι μᾶλλον μουσικοποιημένη.

Γενικώτερον δὲ ἡ ποίησις σήμερον ἔχει τὴν ἰδέαν τέχνης μᾶλλον ρεοῦσης παρὰ λαξευτῆς, πλέον δονουμένης παρὰ σταθερᾶς, μᾶλλον ἱκανῆς νὰ θέτῃ τὰς λεπτυνθείσας ψυχὰς μας διὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἤχου. Δὲν τὸ διακηρύσσει αὐτὸ ἡ νεωτέρα κριτικὴ σήμερον, ἢ ὅμοιου ἐκ τῆς ἐναργείας τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μουσικῆς ἐπαναστάσεως τῶν λέξεων εἰς τὰς φιλολογίας, αὐτὸ τὸ ἴδιον προεἶπεν ἡ ὑψηλὴ ἀντίληψις τοῦ Ταῖν, τοῦ ὁποίου τοὺς ἄλλοτε λόγους μετ’ ἄλλοι πολλὴν ἐκπληξίν

(*) Οἱ «Ἐλεύθεροι Πολιορκούμενοι». Ἄπαντα Διονυσίου Σολωμοῦ.

ένθυμούνται οί τεχνίται σήμερον. «Δέν θά παρέλθουν πεντήκοντα ἔτη καί ἡ πόησις θά διαλυθῆ ἐν τῇ μουσικῇ» εἶπεν ὁ φιλόσοφος. Οἱ Βαγνερισταί δὲ σήμερον προχωροῦν θαρραλεότερον, ἐνισχυόμενοι ἐκ τοῦ μοικικοῦ ποιητικοῦ ἔργου τῶν ποιητῶν καί ἀποφαίνονται ὅτι ἡ μουσική θά ἐκμηδενίσῃ τὰς ἄλλας τέχνας, αἱ ὁποῖαι σήμερον δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο παρά νά ὑποβοηθοῦν τὸ ἔργον τῆς μουσικῆς.

Καί ἡ ἐπανάστασις αὐτῆ τῶν λέξεων ἔφερε φυσικά τὴν ἐπανάστασιν τῶν δύο γρῆφομένων παρ' ἡμῖν γλωσσῶν αἱ ὁποῖαι ἀργά ἢ γλήγωρα θά καταλήξῃ νά γίνουσι μία, ἀδιάφορον ποῖα. Σήμερον χάρις εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν λέξεων εἰσῆλθομεν ἴτως καί εἰς τὴν λύσιν τοῦ γλωσσολογικοῦ ζητήματος. Δέν ἔχομεν πλέον ὅπως πρὸ δεκαετίας δημοτικὴν καί καθαρεύουσαν, ἀλλ' ἔχομεν μίαν γλῶσσαν εἴτε δημοτικῶς γράφεται αὕτη, εἴτε καθαρευόντως, παλλομένην ἀπὸ μουσικούς τόνους παρά γλυπτὴν ὡς ἄψυχος πέτρα. Δημοτικὴ καί καθαρεύουσα εἰς τὰ γραφόμενα παρά τῶν νεωτέρων εἶνε λέξεις καί ἔννοιαι ἀναφερόμεναι εἰς τὸ παρελθόν. Πρὸ δεκαπενταετίας θά ἠδύνατο νά ὁμιλῇ τις περὶ καθαρευούσης καί δημοτικῆς, σήμερον δύναται νά ὁμιλῇ περὶ νεοκαθαρευούσης καί περὶ νεοδημοτικῆς. Ἐχομεν δὴ καί σήμερον διγλωσσίαν, ἀλλὰ διγλωσσίαν τείνουσιν νά διαπλάτῃ μίαν γλῶσσαν. Ἐχομεν τὴν γλῶσσαν τὴν διαπλασθεῖσαν ἀπὸ τοῦς ὀρηθέντας νά γράφουν δημοτικὰ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, καί ἡ ὁποῖα γλῶσσα σήμερον ἔχει ἀνυψωθῆ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποκαθαριζομένης καθαρευούσης διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς ἐργασίας πολλῶν ἄριστων, ἔχομεν τὴν γλῶσσαν τὴν ἀνακαινισθεῖσαν ὀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν λεξικῶν καί τῶν βιβλίων καί ἡ ὁποῖα σήμερον ἔχει προστρέξῃ ἀρκατὰ πρὸς συνάντησιν τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐν πνεύματι νεοδημοτικῆς γλώσσας. Εἰς πῶρον σημεῖον καί κατὰ πόσον θά συναντηθοῦν αἱ δύο αὗται νεοφιλολογικαὶ γλῶσαι δὲν δύναται νά μᾶς εἶνε ἀπολύτως γνωστόν, ἀρκούμεθα μόνον νά πιστεύωμεν, ὅτι ἡ μία θ' ἀφομοίωσῃ τὴν ἄλλην. Τοιοῦτοτρόπως θ' ἀποτελεσθῆ μία γλῶσσα ἐνιαία εἰς τὴν ὁποῖαν τὸ μέλλον θά δυνθῆ ἴσως νά ἐμπιστευθῆ τὸ πᾶν, τοιοῦτοτρόπως θά ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν καί ἡ νέα αὕτη γλῶσσα θ' ἀναθεματίζῃται παρά τῶν συγχρόνων τῆς τεχνιτῶν καί ἐπαναστατικῆς ἐκδηλώσεως θά ὑπάρξουν κατ' αὐτῶν καί νέαι ἀναγεννήσεις διαλέκτων θά ἀναφανῶσι καί νέοι ἀγῶνες γλωσσολογικοί, οἷτι ὅσον συμπήγνυται μία γλῶσσα τόσον καί ἀπονεκροῦται, οἷτι ὅσον σταθερὰ καί ὀρισμένη καί μεθοδικὴ γίνεται τόσον στεῖρα δημιουργικῶν καλλιτεχνικῶν προϊόντων καθίσταται καί τόσον γεννᾷ αὐτῆ ἡ ἰδέα ἐπανάστασις κατ' αὐτῆς. Τελεία λύσις γλωσσολογικοῦ ζητήματος ποτὲ ἴσως δὲν δύναται νά ὑπάρξῃ· ἀπὸ ὑπάρξῃ, θά λείψῃ ἡ φιλολογικὴ ζωὴ ἀπὸ τὸν τόπον, θά λείψουν αἱ νέαι εἰδήσεις καί οἱ νέοι ἄρισται, θά λείψῃ ἡ ζωὴ ἀπ' αὐτὸν τὸν λαόν, ὁ ἀκοίμητος ὀργασμὸς τῶν κοινωνικῶν. Ἡ ρευστότης εἶνε ἡ ζωὴ καί ἡ ὑπαρξίς τῶν γλωσσῶν, θάνατος δὲ αὐτῶν ἡ σύμψηξις τῶν, οἱ ἀκλόνητοι κανόνες τοῦ συντακτικοῦ τῶν καί τῆς γραμματικῆς τῶν. Ὅσον ἀποκαθαίρεται ξενικῶν

στοιχείων, ἐπηλύδων λέξεων, νέων ἐκφράσεων, πάσης καινοτομίας τέλος μία γλῶσσα τόσον ἄψυχος γίνεται. Παράδειγμα ἡ γλῶσσα τῶν ὑπηρεσιακῶν ἐγκυκλίων καί ἰγγράφων, ἡ ὁποῖα εἶνε ξηρὰ ὡς μούμιαι. Αἱ γλῶσαι ὁμοιάζουσι τὰς γυναῖκας, οἷτι ὅπως καί ἐκεῖναι καί αὗται εἶνε προωρισμένα νά γονιμοποιοῦν καί νά παράγουν. Ὅταν μία ὁμορφὴ κόρη ἀγκαλιάζεται ἀπὸ ὁμορφὸ παλληκάκι θά φέρῃ εἰς τὸ φῶς εὐρωστα καί σφριγῶντα παλληκάρια, ὅταν ἀφῆθῃ εἰς τὸ ράφι θά γίνῃ μιά μαρμαζωμένη γεροντοκόρη, κινουσα τὸν οἶκτον. Αἱ γλῶσαι ὅπως τὰ πλατάνια λέγει κάποιος νεώτερος κριτικός, δὲν ζοῦν παρά ἀνακαινίζοντα τὸν φλοιὸν τῶν, καί τὰ ὁποῖα ἀφίνουσι νά πέσουν κάθε ἀνοιξὶν μαζὶ μετὰ τὸν φλοιὸν τῶν καί τὰ ὀνόματα τῶν ἐρωμένων, τὰ χαραχθέντα ἐπ' αὐτῶν.

Ἐχομεν, λοιπόν, ἐν ἐπανάστασει τὰς δύο νεοελληνικὰς γλῶσσας τὴν νεοκαθαρεύουσαν καί τὴν νεοδημοτικὴν. Ἡ πρώτη ἀπετίναξεν ἀπ' αὐτῆς πάντα κανόνα δασκαλισμοῦ, πᾶσαν ψυχρὰν καθηγητικὴν διδασκαλίαν καί εἰς τὰ γραφόμενα ἐν αὐτῇ παρά τῶν νέων παρουσιάζει μίαν ἀνατροπὴν ἐξ ἴσου εὐχάριστον μετὰ τὴν παρουσιαζομένην ἀνατροπὴν εἰς τὴν ἀρχικὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ μετὰ τὴν ὁποῖαν ἐκφράζονται τόσα ἰσχυρὰ ποιητικὰ ταλέντα παρ' ἡμῖν. Ἡ σύνταξις τῆς νεοκαθαρευούσης ἔχει ὑποστῆ ὠραῖον ἀναρχικὸν ἀναποδογύρισμα, αἱ δὲ λέξεις ἀναθράζουσι εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν γοητευτικὴν ἔλξιν τῆς μουσικῆς τῶν ἀπηχίσεως. Ἐκεῖ ὅπου τὰ χονδρὰ πνεύματα τῶν ἀστῶν, ἡ ὀρθὴ σκόπτουσα παρατηρητικότης τῶν ἐφημερίδων ἀνακαλύπτει ἄγνοιαν γλωσσικὴν, μαργαρίτας συντακτικούς καί γραμματικούς, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὑπάρχει ἡ νέη ζωὴ τῆς ἀνακαινιστομένης ἐπὶ τὸ ζωτικώτερον, τῆς ἀναπλασσομένης ἐπὶ τὸ καλλιτεχνικώτερον γλώσση. Αἱ νέαι καί αἱ πικραὶ λέξεις προσκληθάνουσι τὸρα ὀλομέν νά ἀυξάνουσι μουσικὴν ἠχηρότητα, εἴπειτα ἀερώδη τινὰ ὑπόστασιν διὰ μέσου τῆς ὁποῖας ἀναγιγνώσκει τις αὐτὴν τῆς σκέψιν τοῦ τεχνιστοῦ, διὰ μέσου τῆς ὁποῖας ἔρχεται τις εἰς ἄμεσον, ὅσον εἶνε δυνατόν νά ἔλθῃ τις ποτὲ εἰς ἄμεσον, συνάφειαν μετὰ τὴν σκέψιν κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν τῆς γεννήσεώς τῆς. Ἡ ἀλλοίωσις τῆς συνθετικῆς ιδιότητος τῶν λέξεων δὲν μᾶς παρουσιάζει ἐνίοτε τὴν ἀπόστασιν ἣτις ἐμφαίνεται σχεδὸν πάντοτε καταφανῆς μεταξὺ τῆς σκέψεως καί τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς. Κάμνουν πολλάκις καί αἱ λέξεις θαύματα ἀπευθυνόμενα μόνον πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν ἔννοιαν, ὅπότεν δὲν ὀδηγεῖ αὐτὰς ἡ γραμματικὴ καί τὸ καθιερωμένον, ἀλλ' ἡ πνοὴ τοῦ καλλιτέχνου. Καθίσταται δὴλ. ἡ ἐκφρασις τῶν λέξεων μεταφυσικώτερα, αἱ δὲ λέξεις ἀποβάλλουσι κατὰ πολὺ τὴν ψευδότητά τῶν, γάνουσι πολλάκις τὴν βαρεῖαν καί τὴν ψευδῆ μάσκαν τῶν. Βεβαίως ἐντὸς δημοσιογραφικοῦ γραφείου τὸ μυστήριον τῶν λέξεων δὲν δύναται νά διευκρινισθῆ, οὔτε μέσα εἰς τὰς λέξεις τῶν συναναστροφῶν καί τῶν καφενείων. Τὴν πεποίθησιν αὐτὴν τὴν ἔχω ἀκράδαντον οἷτι εἰς τὰς λέξεις τῶν δημοσιογραφικῶν βαναύσων γραψιμάτων, εἰς τὴν καταναγκαστικὴν ταύτην ἐργασίαν, κατὰ τὴν ὁποῖαν αἱ λέξεις δὲν ἔχουσι ποτὲ τὴν ἀληθῆ τῶν ἐννοιῶν οὔτε τὴν ἀληθῆ τῶν ἀξιών, ἔτυχε δυστυχῶς ν' ἀποπνίξω μίαν ζωὴν ὠραίαν. Ἀλλὰ καί δὲν πρέπει ν' ἀδικῇ τις ἐνα δημοσιογράφου, ὅταν γράφῃ διαμαρτυρούμενος κατὰ τῶν καλλιτεχνικῶν

νέων εκφράσεων, οποίας υπερηφάνως τὰς παρουσιάζει εἰς τοὺς ἀναγνώστας του ὡς μαργαρίτας. Ὅ,τι ἀγνοεῖ αὐτὸς, ὅ,τι δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι διαφεύγει τὴν ἀντίληψίν του πρὸς τὰς λέξεις, τῶν ἀρχῶν του πρὸς τὴν ξηρὰν γραμματικὴν καὶ τὸ ξηρὸν συντακτικόν, πολὺ φυσικὰ τὸ θεωρεῖ ὡς ἄγνοϊαν, ὡς σολοικισμόν τοῦ ἄλλου. Φαντάζομαι ἂν ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Κωδοнокρούστου» ἔγραφεν ἑλληνικὰ ὅπως ἔχη γράψῃ εἰς ἓνα διήγημά του προκειμένου περὶ ἑνὸς τρελλοῦ, ὅτι «ἐθαύμαζε τὰ κάτοπρα ὡς ἀνοικτὰ παράθυρα ἐπὶ τοῦ ἀπείρου», τί προσωπικὰς ὕβρεις θὰ ἐδέχετο ὁ πτωχὸς Ρόντεμπαχ, φαντάζομαι δὲ ἀκόμη ἂν ὁ Στέφανος Μαλλαρμέ, ὁ Σωκράτης αὐτὸς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ἔγραφεν ἑλληνιστὶ τὸ «Après-midi d' un faune», πῶς θὰ ἐλιθοβολεῖτο ἐξ ἅπαντος ὡς καὶ ὁ μακαρὶτης ἄγιος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἔφερεν. Ἄμφιβάλω δὲ ἂν θὰ ἔστεργον νὰ μὴ ὀνομασθῇ ἀγράμματος ἂν ἔτυχε νὰ ἔγραφεν ἑλληνιστὶ εἰς μίαν ἐρημικὴν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος ὁ κ. Elémir Bourges, ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Τὰ πτηνὰ φεύγουν καὶ τὰ ἄνθη πίπτουν». Ἐὰν κατεδέχετο δὲ κανὲν εἰκονογραφημένον περιοδικόν νὰ τοῦ δημοσιεύσῃ τὸ μυθιστόρημά του τὸ «Λυκόφως τῶν θεῶν», ἡ δυστυχὴς ἑλλανόδικος ἐπιτροπὴ, ἣτις θ' ἀνεγίνωσκε τὸ ἔργον του θὰ ἠναγκάζετο νὰ σχίσῃ τὰ ροῦχά της.

Ἐξ ἴσου ὠραία εἶνε ἡ ἐπανάστασις τῶν λέξεων εἰς τὴν δευτέραν γλῶσσαν τὴν νεοδημοτικὴν. Πολυαριθμότεροι οἱ ἐπαναστάται ἐδῶ, λαμπρότερα τὰ ἀναρχικά τωι κατορθώματα. Ἡ ἐπανάστασις τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἀξίζει ἰδιαίτερον κεφάλαιον καὶ θὰ ἐπιχειρήσωμεν μίαν ἡμέραν νὰ ὀμιλήσωμεν εἰδικώτερον περὶ αὐτῆς. Ἐὰν ὁ Σολωμὸς ἀνεγεννᾶτο σήμερον θὰ ἐχειροκρότει μὲ τὰς δύο χεῖράς του τὴν ἐπελθούσαν ποιητικὴν ἀλλοίωσιν. Ἐκλεκτὴ χορεία νέων ποιητῶν προεξάρχοντος τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ ἐν ὑψηλῇ πτήσει, ἐργαζομένων ἐν ἐμπνεύσει καὶ καλλιτεχνικῇ ἀποβλέψει, ποιητῶν ὡς ὁ κ. Γρυπάρης, ὁ κ. Καμπύσης, ὁ κ. Πορφύρας, ὁ κ. Παπαντωνίου εἰς μερικὰ τελευταῖα ποιήματα, ὁ κ. Μαλκιάσης, ὁ κ. Βασιλικός, κτλ. ἀνύψωσε τὴν ταπεινὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχῶν εἰς ὕψος ποιητικῆς γλώσσης, ἔδωκεν εἰς τὰς λέξεις τὰς περιφρονημένας τιμὴν ἐκφράσεως, τιμὴν αἰσθήματος, τιμὴν ἀριστοκρατίας. Κατὰ τὴν τελευταίαν τετραετίαν μᾶλλον ἢ ἑλληνικὴ ποιήσις ἤρχισεν εἰσχωροῦσα εἰς τὴν μουσικὴν καὶ φέρουσα πρὸς τὴν ἀπήχησιν τοῦ τόνου μὲ βιαίαν ὄρμην τοὺς στίχους της. Χειραφετηθέντες οἱ ποιηταὶ ἀπὸ τὸν Ἀλεξανδρινὸν στίχον, ἠλευθερίασαν μὲ τοὺς ἐλευθέρους ρυθμοὺς καὶ ἐπεκοινώνησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ὁ εἰς περισσότερον τοῦ ἄλλου μὲ τὴν συνεχῆ μελωδίαν θὰ ἔλεγέ τις τῶν Βαγνερείων ἔργων. Ἀπτότερον τὸ ἀποτελεσμα τοῦτο ἀπαντῶμεν εἰς τὴν ἐκλάμπρως σκοτεινὴν ποιήσιν τοῦ κ. Γιάννη Α. Καμπύση. Ὅπως τὰ ἐπαναστατικὰ δράματά του μᾶς ἐνθυμίζουσι τὴν ὑψηλὴν πνοὴν τοῦ Ἴψεν καὶ τὴν βαυκαλιστικὴν ποιήσιν τοῦ Μαίτερλινγκ, οὕτω τὰ ποιήματα τοῦ «Βιβλίου τῶν Συντριμιῶν» μᾶς δίδουσι ἓνα παλμὸν μεγαλοδύναμον Βαγνερείου ὀρχήστρας. Ἡ ποιήσις τοῦ κ. Καμπύση χειραφετημένη πλέον καὶ ἀπὸ τὰς καταναγκαστικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κ. Ψυχάρη, ἡ ἐκφρασις αὐτῆς χειραφετημένη ἀπὸ

πᾶσαν ἰταλικὴν μελωδικότητα μᾶς ἀνοίγει ἓνα ὀρίζοντα βαθύτατον. Κατόπιν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης τῶν ποιητῶν δύνανται οὗτοι νὰ ἐπανέλθουν πάλιν εἰς τὸν Ἀλεξανδρινὸν στίχον, δὲν θὰ μᾶς κευράσουν, θὰ μᾶς ἀποδώσουν αὐτὸν μουσικώτερον, εὐήχον, καθόλου γλυπτῶς ἀβίαστον, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ τελευταῖα ὠραία ποιήματα τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ.

Εἰς τὴν ποιήσιν ταύτην τῶν τελευταίων ἐτῶν αἱ λέξεις ἠκολούθησαν θυμαστῶς τὴν γενικὴν ἐπαναστατικὴν τάσιν τοῦ παγκοσμίου πνεύματος, ἐθαπτίσθησαν εἰς τὸ μουσικὸν ρεῦμα τὸ συγκλονίζον τὴν παγκόσμιον καλλιτεχνίαν. Πολλοὶ αὐτῶν προσέλαβον μίαν ἀόριστον καὶ ἀμφίβολον σημασίαν, μουσικῶς ὑποσημαίνουσαι τὸ πρᾶγμα, ὡσεὶ διὰ μέσου νεφέλης ἀπηχούσαι, πολλοὶ δὲ ἀπέβαλον τὴν μέχρι τοῦδε κοινότοπον σημασίαν των καὶ προσέλαβον ὡσεὶ ἐν ἀναβαπτίσει νευρικὸν παλμὸν. Ἐν γένει δὲ ἀπὸ τὸ ὅλον τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης τῶν λέξεων πνέει αὔρα μεταβάσεως πρὸς ἐποχὴν ἂν ὄχι ἄγνωστον ἀπολύτως, ἀλλὰ νέαν καὶ ὠραίαν ὡς κόσμος πρωτόπλαστος, ἡ ὁποία θὰ ἐγκυμονήσῃ ἐξ ἅπαντος ὠραιότερον πνευματικὸν κόσμον, καθ' ὃν οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ συγγραφεῖς ἢ θὰ ὀμιλοῦν μὲ νέαν πάντοτε ἀπήχησιν καὶ μὲ νέαν σημασίαν ἢ θὰ παύσουν νὰ ὀμιλοῦν καθόλου, διότι τὸ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς δημοσιογραφίας καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ τσοπάνου θὰ ἦτο καλλιτεχνικὴ ἀδυναμία, ἐπομένως κατάστασις ἡ ὁποία ζήτημα ἂν θὰ ὠδήγει πρὸς πρόσδον.

Μ π ο ἔ μ

ΣΑΝ ΟΝΕΙΡΟ

ΥΠΟ Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

Στὴ σάλα μας ποῦ ἀντήχησαν δυὸ ψαλμωδιές,
Ἡ μιὰ χαρᾶς καὶ συμφορᾶς ἢ ἄλλη,
Ποῦ λιβανιοῦ καὶ λουλουδιῶν σκορπᾶ εὐωδιές,
Ποῦ ἀκόμα τὴ μυρώνουσε τ' ἄχνάσου κάλλη,
Μῶκλεινε ὁ ὕπνος τὸ πονόγυρτο κεφάλι,
Στὴ σάλα μας ποῦ ἀντήχησαν δυὸ ψαλμωδιές.

Εἶχα ἀναμένα τὰ κεριὰ, ὄλα ἀναμένα,
Παρόμοια σὰν τὴ νύχτα ποῦ τοῦ γάμου
Μᾶς ἔνωσαν τὰ στέφανα τὰ ὄνειρεμένα,
Καὶ μέσα στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφαντασίᾳ μου,
Ἦρθες μὲ τὴν ὠραία φορεσιά τοῦ γάμου,
Κ' ἔσβυσεσ ὄλα τὰ κεριὰ, ἓνα ἓνα...

Μ. Μαλακάσης

ΘΕΟΥ ΘΑΝΑΤΟΣ

ΥΠΟ Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

Δὲν ἔγινε στὸν παλιὸν καιρὸ, δὲν ἔγινε οὔτε στὸν καιρὸ τοῦ Χασε-
κῆ, ὅπως λένε στὴν Ἀθήνα, οὔτε στὸν καιρὸ τοῦ Φαββιῆ αὐτὸ ποῦ θέλω
νὰ ἱστορήσω. Ἐγινε περὶ κοντὰ ἀκόμα, σ' τῆς μέρες αὐτῆς ποῦ ζοῦμε
καὶ βρισκόμαστε. Κ' εἶναι πρᾶμ' ἀληθινὸ, ποῦ τὸ εἶδαν Ἀθηνοὶ κι'
Ἀθηναῖοι μὲ τὰ μάτια τους, ἀνθρώποι τοῦ θεοῦ ποῦ σιχαίνονται τὸ
φέμα. Κι' ἂν τῆς Ἀθηνᾶς τ' ἀγγόνια πίστευαν ἕναν καιρὸ, πῶς εἶχαν
ἀκουστῆ ἀπάνου σ' τὸ Κάστρο οἱ μαρμαρένιες βασιλοπούλες νὰ θρηνολο-
γοῦν τὴν κλεμμένη ἀδελφὴ τους¹⁾, τώρα ὅμως ἔμαθαν ν' ἀναγελοῦν τὰ
ζωτικὰ καὶ νὰ μὴν τὰ τρομάζουν· ἔγιναν ἀνιχνεμάτες κ' εὐκόλα δὲν
πιάνονται, γιατί βλέπουν τὸν κόσμον ξάστερα ὅπως τὸν βλέπεις καὶ
τὸν βλέπω.

Ἐνα προῖ λοιπὸν ἀπὸ κάτω σ' τὴν Ἀκρόπολη, κατὰ τὸ δυτικὸ
πλευρὸ, κάμπισα τῆς γειτονίας παιδοπούλα εἶχαν κολλήσῃ σ' τὸν ἀνή-
φορο νὰ παίζου, κατὰ τὴ συνήθειά τους, κ' ἔφτασαν παίζοντας κοντὰ
σ' τὴ σπηλιά τῆ γνῶριμη, ποῦ ἔχει τ' ὄνομα ἐνός παῖλιου τῶν βοσκῶν
θεοῦ. Ἐκεῖ ξάφνου ἀκουσαν σάμπως μικρὰ κλάματα παιδιοῦ, ποῦ δὲ
φαίνονταν, εἴτε σὰ βέλκιμα καταικιῦ, ποῦ τὴ χαμένη μάννα του ἀπο-
ζητοῦσε. Πῆραν τ' ἀγόρια καὶ τὰ θηλυκὰ θάρρος τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο καὶ
μπῆκαν σ' τὴ σπηλιά. Καὶ βλέπουν τότε σ' τὴ μέση τῆς σπηλιάς, χάμου
ξαπλωμένο, ἕνα παράξενο ζωντανὸ γυμνὸ, μαῦρο καὶ μαλλιαρό, ποῦ
ἔμοιαζε καὶ παιδί καὶ κατσίκι μαζί. Περίεργα κι' ἀθῶα τὰ παιδιὰ ἤρ-
θαν κοντὰ του καὶ τὸ κύταξαν γοργὰ, ἐνῶ ἐκεῖνο ἔσκουζε καὶ παραλα-
λοῦσε, καὶ δὲν ἔφτασαν παρὰ νὰ ξεχωρίσουν μοναχὰ πῶς εἶχε πόδια
τράγινα καὶ χέρια ἀνθρώπινά, καὶ πετάχθησαν ὅζω ἀπὸ τὴ σπηλιά γοργὰ
ξαφνισμένα τὰ παιδιὰ ὅλα. Ἐκεῖ κοντὰ μιὰ γειτόνισσα εἶχε βγῆ νὰ
βοτανίσῃ καὶ τὰ παιδιὰ τὴν ἐκραζαν νάρθη νὰ ἰδῆ κι' αὐτὴ σ' τὴ
σπηλιά τὸ ζουίδιο· κι' ἄλλα τὸ εἶπαν κατσίκι, ἄλλα παιδι, κι' ἄλλα
μὲ τὴν πολυλογία τους θέλησαν ζωντανὰ νὰ τὸ παραστήσουν τῆς γυ-
ναίκας. Κίνησε αὐτὴ, γυναῖκα μὲ τὴν κοιλιὰ φουσκωμένη, κι' ἀνέβηκε
σ' τὴ σπηλιά, ἐνῶ τὰ παιδιὰ περίμεναν ἀπὸ κάτω. Καὶ σὲ λίγο ἀκούον-
ται φωνῆς ὀλόξαφνες τῆς γυναίκας καὶ προβάλλει αὐτὴ τρομασμένη, μὲ
τὸ φουστάνι ἀνιμίζοντας ψηλὰ καὶ μ' ὄλο τ' ἀνθρώπινὸ γομάρι ποῦ βα-
στοῦσε, διασκελαίει τὸν κατήφορο τρέχοντας σὰν τρελὴ. Κ' ἐνῶ τὰ
παιδιὰ τὴν ἀκολουθοῦν, φοβισμένα κι' αὐτὰ, δὲν παύει ἡ γειτόνισσα νὰ
τὰ καλῆ νὰ τρέξουν, νὰ γλυτώσουν, ἐνῶ κ' εἶχαν τὴν προσπεράσῃ τώρα.
Θεοῖο, στοιχειό, καταχανᾶ τὸλεγε τὸ ζουίδιο τῆς σπηλιάς κ' ἔτρεχε
ὡς ποῦ μισάψυχη ἔφτασε μὲ τὰ παιδιὰ σ' τὸ δρόμο κάτω, ὅπου ἀρχί-
ζει ἡ ζώνη τῶν σπιτιῶν.

¹⁾ Σ. Δ. Αἱ Καρυάτιδες, ὅταν ὁ Ἐλγιν ἐπῆρε τὴ μιὰ ἀπ' αὐτῆς κι' ἔφησε
τὸ γύψινο εἰδωλό τῆς στὸν τόπο τῆς.

Ἐκεῖ ἔπεσε ἡ γυναῖκα λιγοθυμισμένη. Ἐτρεξαν γύρω τῆς ἄλλες γει-
τόνισσες καὶ τὴν ἔφεραν σ' τὰ σύγκαλά τῆς. Τότε εἶπε ὅ,τι εἶδε σ' τὴ
σπηλιά καὶ τὴν τρομάρα ποῦ τὴν ἔπιασε καὶ πῶς τὸ παιδί ποῦ βα-
στοῦσε λάχτισε σ' τὴν κοιλιὰ τῆς. Κι' ἀμέσως τὴν ἔπιασαν πάλι οἱ πό-
νοι. Τὴ σήκωσαν καὶ τὴν πῆγαν σ' τὸ σπίτι κακῶς ἔχοντας. Μὰ τώρα
ὁ κύκλος εἶχε μεγαλώσῃ τῶν γυναικόπαιδων. Στάθηναν ἐκεῖ καὶ μερι-
κοὶ διαβάτες ν' ἀκούσουν, ὅπου νὰ σου κι' ὁ παππᾶς τῆς ἐνερῆς, νὰ
σου κι' ὁ δάσκαλος προβάλλουν ἀπὸ πέρα ἀργεῖ, σοβαροί. Τρέχουν οἱ
γυναῖκες σ' τὸν παππᾶ καὶ τὰ παιδιὰ σ' τὸ δάσκαλο καὶ τοὺς παρασταί-
νουν τὸ γενόμενο. Αὐτοὶ ἀκροάζονται μὲ τὸ χαμόγελο, ποῦ εἶδεινε τὴν
ἀπλὴ καλοπιστία τοῦ ἀγρόματου παππᾶ καὶ τὴν κακοκεφαλιά τοῦ
διαβασμένου. Κ' εἶναι τόση ἡ ἐπιμονὴ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν,
ποῦ παίρνουν ἀπόφαση νὰ πᾶν νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ ζητάσουν οἱ ἴδιοι. Μπαί-
νουν λοιπὸν μπροστὰ παππᾶς καὶ δάσκαλος κι' ἀκολουθώντας οἱ ἄλλοι
τραβεῦν γιὰ τὴ σπηλιά. Ἦσαν τὸ ζουίδιο σ' τὸν ἴδιον τόπο, ὅπως τόχαν
ἀφήσῃ τὰ παιδιὰ. Ὅμως δὲν ἔσκουζε περὶ τὸ ζουίδιο. Ἐβλεπε μὲ τὰ
γαλανὰ κι' ἐξυπνα ματάκια του ἡμερα σ' τὸ κούσωμα τοῦ βρόχου καὶ τὰ
παιγνιδίε σὰ νὰ θεωροῦσε καὶ νάνιωθε ἀπανωθιότου κάτι ποῦ τοῦγενε
καὶ τοῦ γελοῦσε. Κι' ἀνάδευε τὰ χέρια, παιδικὰ δασεῖα χερᾶκια κατὰ
τὸ στόμα τὸ πλατύχειλο, ποῦ φαίνονταν σὲ γέλιο πρόσχαρο νὰ ξε-
στοῦσε πάντα. Ὅμως τί πλᾶσμα ἀφάνταστο τῆς φύσης ἦταν ἐκεῖνο,
Χριστέ μου κι' ἄγιε μου Χριστόφορε! Ὅλο τὸ κορμί τοῦ ζουίδιου ἀπὸ
τὰ νύχια ὡς τὴν κορφή μαλλιασμένο, ἂν καὶ νεγέννητο εἶδεινε. Στρω-
τό, κοντὸ καλλί σιέπαζε τὸ τεμάρι του, μαλλί καστανό, γυαλιστερό
τραγέμαλλο! Πυκνὴ δασωμένη κόμη καὶ γένεια, γένεια ἀνθρώπου με-
σόκοπου ἐκρυβαν τὸ πρόσωπό του. Ἀκοῦς γένεια, ἀκοῦς μαλλιά! Μαλ-
λιά καὶ γένεια σγουρὰ κι' ἄγρια. Τόσο μαλλιά μεγάλα, ποῦ σκέπαζαν
τ' ἀφτιά του, ἀφτιά τάχα τρίγινα ἢ ἀνθρώπινά! Κι' ὦχ! ἄγια Μα-
ρίνα, βάλ' τὸ χέρι σου! Κέρατα φυτωμένα σ' τὸ στενὸ τοῦ μέτωπο,
μικρὰ κέρατα, σὰ νύφουτα θλαστάρια ἀγνώριμης σπορᾶς! Κ' ἡ μύτη τοῦ
ζουίδιου πλακωτὴ, καὶ διχλωτὰ τὰ πόδια, νὰ διχλωτὰ, σκισμένα σὲ
τράγινης ὀπλῆς, γιδοπόδαρα ἀπαράλλαχτα! Καὶ νὰ ἰδῆς, ποῦ σερνικό ἦταν
τὸ καταραμένο, τ' ἀμελέτητο! Ἦταν ἀληθινὸ τραγόπαιδο, καταικο-
διακό, ποῦ ἄσφαλτα τὸ καιλοπόνεσε τοῦ διαόλου ἡ μάννα πιασμένη
μὲ κανέναν καλικάντζαρο!

Σ' τὴν ἀρχὴ θάμπωμα καὶ τρομάρα τοὺς ἔπιασε ὅλους, καθὼς ἀντί-
βλεψαν τὸ ζουίδιο. Κ' ἦταν γυναῖκες ποῦ ἔφυγαν πίσω πρὶν ἀκόμα ἰδοῦν
τὸ ζουίδιο. Καὶ μοναχὰ τὸ φῶς τῆς μέρας ντράπηκαν, ποῦ πλημμυροῦσε
τῆς σπηλιάς τὴν ἀμπατὴ, γιὰ νὰ μὴν τὸ δώσουν σ' τὰ πόδια κ' οἱ
ἄλλοι. Κι' αὐτοὶ τώρα ἀνακράζουν, ἀποροῦν, βρῦζουν, φτύνουν, ξεροκο-
λογοῦν, σταυροκοπιῶνται. Ὅμως ἀγάγια πέφτει ἡ τρικυμιά τοῦ φέβου.
Καὶ τότε σκύβουν καὶ τὸ βλέπουν ἀπὸ σιμότερα τὸ πλᾶσμα τ' ἀπό-
τοκο τῆς φύσης. Κι' αὐτὸ μένει πάντα ἡμερο, γαληνὸ, κυτᾶζοντας τὰ
πρόσωπα ποῦ γέρουν ἀπάνου του καὶ τὸ θαμάζονται. Κ' εἶν' ἡ ματιά
του παράξενη, πότε ἀλόγιαστη ματιὰ μικροῦ παιδιοῦ, καὶ πότε γέρου

γνωστικῶν ματιᾶ βαθύγνωμη, ματιᾶ γελαστικῆ ἢ ἀπότομη, ποῦ στυλόνεται ὅς τὰ μάτια γύρω, ποῦ τὸ θωροῦν. Πότε γλαρῆ καὶ καλόκαρδη ματιᾶ καὶ πότε ἀγριωπῆ καὶ θυμωμένη.

— Πίσω μου, καταραμένε!

Λέει ὁ παπᾶς καὶ κάνει τὸ σταυρό του καὶ τὸ παράδειγμά του ἀκολουθοῦν κ' οἱ ἄλλοι.

— Τέρας ἀποφώλιο, δὲ θὰ ζήσῃ; μοναχὰ νὰ φροντίσουμε νὰ μὴν πάη χαμένο, ἀμὰ ψοφῆτῃ. Πρέπει νὰ τὸ σπουδάσῃ ἡ Ἐπιστήμη, πρέπει!

Ἔτσι μιλεῖ ὁ δάσκαλος, ἀπ' αὐτὴν ὥρα σιωπηλός, ἀναίσθητος ἔθλεπε καὶ συλλογίζονταν.

— Νὰ πᾶ νὰ τὴ φωνιάσουμε τὴν κυρὰ μαμὴ τὴν Ἐπιστήμη, δάσκαλε; Μὰ τώρα αὐτὸ, τὸ διαολικὸ σῦνεργο, δὲν ἔχει ἀνάγκη πειὰ ἀπὸ μαμὴ, δάσκαλε! Θὰ ζήσῃ ἢ δὲ θὰ ζήσῃ; νά!

— Χαρὰ σὲ σένα, κυρὰ ζυλόσοφῃ!

— Κόμῃ μου τὴ χάρη...

— ... Ἦθελα νὰ σε ρωτήσω, νὰ πεθάνω, ἢ νὰ ζήσω; ...

— Φόφα! ... Σὺς λέω πὺς εἶναι βόμπιρας, βόμπιρας!

— Ἀπόριμμα, παράλλαμα τῆς φύσης! Δάσκαλε, τί λὲς ἐσύ;

— Ὅπως ὄρισε, κυρὰ μου! Εἶναι σπόρος ποῦ φύτρωσε στραβά ὅς ἀκάματο χωράφι ἀπὸ χρόνια. Κακοὶ καιροὶ, τριβόλοι τὸ γῆραν κ' ἀντὶ νὰ βγῆ σωτὸς καρπός, καλόπλαστος, φύτρωσε ἀφύσιος καθὼς τὸν βλέπεις. Μὰ εἶναι σπάνιο εὖρεμα. Πρέπει νὰ τὸ δεῖξουμε ὅς ἐκείνους ποῦ καταλαθάνουν, νὰ τὸ ζητάσουν.

— Τίποτα δὲν καταλάθαμε δάσκαλε! Πές μας λοιπόν, γιατί μᾶς ἔσκασε!

— Κατάρα, ὀργὴ Κυρίου! εἶπε ὁ παπᾶς. Πνίξιμο θέλει, νὰ τὸ θάψωμε ζωντανό, πρὶν θειρέψῃ καὶ μᾶς φάη ὅλους καὶ σένα καὶ μένα, δάσκαλε! Ἀμαρτωλὸ γέννημα, τοῦ καιροῦ τοῦ κακούργου ποῦ ζοῦμε γέννημα!

— Καὶ ποιὸς τῶφερε ἐδῶ πέρα, παπᾶ μου; αὐτὸ ἤθελα; Ὅθι τὸ πέταξε καμμιά λεγάμενη, ποῦ νὰ στρέξῃ ὅς τὸ κεφάλι τῆς τέτοιου κακοῦ σημάδι.

— ὦ, τὸ σημαδιακό, τὸ μύλημα τοῦ κόσμου!

— Τὸ ἔργμο, ποῖά μάννα ἦταν ποῦ τῶκανε;

— Ἀκούστε, κορίτσια! Χτὲς νύχτα ἀκούγα γύρω ὅς τὰ βράχια τῆ φωνῆ τῆς γριάς Ἀρκαδίνης νὰ κράξῃ τὴν κόρη τῆς, τὴ Γκόλφω, ποῦ τὴν εἶχε χάσῃ φαίνεται.

— Καὶ τὴν γῆρε; Ἐφέρετε τί λὲν γι' αὐτὴ; Πὼς ἤρθε ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς, ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας τὰ μέρη γιὰ νὰ κρύψῃ τὴ ντροπὴ τῆς ποῦ δὲν τὴ βαστούσε ὁ τόπος τῆς ἐκεῖ. Κι' ἀμὰ ἔφτασε, ἐγινε καὶ μοδίστρα κ' ὅλα, ἀκούς; Ἀρκαδιώτισσα καὶ μοδίστρα, καί....

— Αὐτὴ δὲ φαίνεται οὔτε μέρα ἢ πομπεμένη καὶ τὴ νύχτα τί εἶχε νὰ κάμῃ ὅζω ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς;

— Ἀκούστε κ' ἓνα ἄλλο! Σήμερα πρωὶ πολὺ ἐγὼ εἶδα μιὰ γυναῖκα νὰ βγαίη ἀπὸ τὴ σπηλιά...

— Καλέ, ἐγὼ εἶδα μιὰ κατσίκα! Ἦταν ἡ κατσίκα τῆς Ἀρκαδίνης τῆς Ἰβίας. Μοδίστρα καὶ κατσίκα ὅς τὸ ἴδιο σπίτι σου λὲν ἄλλος. Γιὰ νὰ μὴ θείλῃ νὰ ξεχάσῃ τὸ χωριὸ τῆς. Ποῦ ἀκούστηκε!

— Ἐδῶ σᾶς θέλω τώρα, κορίτσια! Γυναίκα ἢ κατσίκα τὸ γέννησε αὐτὸ τὸ πὼς τὸ λέν;

— Ὁ διάολος τὸ γέννησε, μάστορα...

— Μὰ ὁ ὄξαποσένα ἔχει βάλῃ τὴν οὐρά του, μάτια μου, ἄς εἶναι; ἀλλὰ τί μάννα τῶγαλε, ἂν μὲν τὸ πῆς, ἐγὼ νὰ σοῦ κόμω ἓνα ζευγάρι γερά...

— Ὅ, τι κ' ἂν ἦταν, Ἀθηνιά δὲν ἦταν, κύρ ἀπ' τὴν Πόλῃ, πὼς νὰ σὲ πῶ!

Ἡ σαλαγὴ ἔπαψε, γιατί ἐκείνη τὴ στιγμή ἓνας μικρὸς ἀπὸ τὴν παρέα τῶν παιδιῶν, ποῦ εἶχαν εὐρὴ τὸ ζούδιο, ἔσκυψε καὶ τὸ χαιδεῖσε ὅς τὸ μάγουλο. Τὸ διαβολάκι γύρισε καὶ χαμογέλασε ὅς τὸ παιδί. Καὶ καθὼς αὐτὸ κρατοῦσε τὸ σκουρῶνι του, ἀδέξια καμμένο ἀπὸ χλωρὰ καλόμια, ἀπλόνει τὸ διαβολάκι καὶ παίρνει τὸ σκουρῶνι ἀπὸ τὸ παιδί καὶ τὸ φέρνει ἴσα ὅς τὸ στόμα. Καὶ τότε θῆμα ἐγινε! Ἦχη; ξεχωριστοὶ βγήκαν ἀπὸ τίς τρύπες τοῦ σκουρῶνιου, κάποιος σκοπὸς ἀνάκυστος, ἀγριωπός, βραχνός. Ἄλαλοι, ἀλαφιασμένοι ἐμειναν ὅλοι ποῦ παράστεκαν ὀλόγυρα. Μὰ τὸ παιδί θέλησε νὰ πάρῃ πίσω τὸ παιγνίδι του καὶ τὸ τραγοπόδαρο ζωντόβολο, τὸ κερατοφόρο, τὸ πλακομύτιο καὶ ἐσφιγγε δυνατὰ τὸ καλόμι καὶ δὲν τῶγαζε ἀπὸ τὸ στόμα του. Μὲ φουσκωμένα μάγουλα τὸ φουσκῶσε σὰ νάβρισκε κάποι' ἄμετρη γλυκάδα νὰ τῶχῃ ὅς τὸ στόμα του. Ἀγῶνας γιὰ λίγες στιγμὲς ἀνάψε ἀνάμεσά ὅς τὸ παιδί καὶ τὸ τραγοπαῖδι. Τελευταῖα βγήκε νικητῆς τὸ πρῶτο καὶ κέρδησε τὴ σκουρήχτρα του. Χάχανα γυναίκεια καὶ παιδιάτικα ξέσπασαν μέσα ὅς τὴ σπηλιά. Μὰ τὸ ζούδιο ἐγινε ἄλλο ἄξανα, ἔπεσε τρομερὸ ὅς τὰ μάτια τοῦ κόσμου. Σκληρὴ φάνηκε ἡ ὄψη του κ' ἡ ματιᾶ του πέταξε φωτιές. Κρότησε τὰ διχαλωτὰ του πόδια ξερά ὅς τὸ χῶμα, ἔσεισε τὰ χερια ἀταχτα κ' ἓνα φρικτὸ ἀλαλητὸ, σὰ μύριες φωνὲς ἀγριωπῶν, βγήκε ἀπὸ τὰ στήθια του. Ἦταν καὶ λύκει ποῦ ἀλύχτησαν καὶ κοπάδια τραγιῶν ποῦ παραβέλαζαν ἀντάμα. Κ' ἄρπαξε τὸ σάλαγο καὶ τὸν ἀντήχησε τρανώτερον ἀκόμα ἢ σπηλιά ὅς τὸ κούφομά τῆς. Σεισμός τρομάρας χύθηκε ὅς τῆς καρδίας ὄλων ποῦ ἦταν ἐκεῖ.

— Φεύγεστε, νὰ φεύγωμε!

Λέει ὁ παπᾶς καὶ σηκώνει τὰ ράσα κ' ὅπου φύγῃ. Κι' ὁ δάσκαλος τὸν παίρνει καταπόδι, ξαφνισμένος ἄθελα. Κι' ἀπὸ κοντὰ τους φεύγουν καὶ φεύγουν ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά. Τὴ ἦταν ἐκείνη ἡ σύντρομη φυγὴ, τὸ κατακλυσμῆμα! Σὲ λίγο εἶχαν βρεθῆ ὅλοι κάτου ὅς τὸ ἴσωμα τοῦ δρόμου, ὅς τὰ σπῆτια κοντὰ χλωμῶν κ' ἄψυχαι. Κι' ἀπὸ ἤρθεσαν ὅς τὰ λογικά τους κ' εἶδαν πὼς ἦταν σωστοὶ κ' ἀκέραιοι, ἄρχισαν νὰ γελοῦν καὶ νὰ χωρατεύουν. Κι' ἀγάγια πῆραν θάρρος καὶ πῆραν θυμὸ κ' ἀναψαν μικροὶ μεγάλοι.

— Τὴ τὸ φυλάτε, βρέ; Αὐτὸ ἂν μεγαλώσῃ θὰ χαλάσῃ κόσμος, θὰ φέρῃ κατακλυσμὸ! Τὴ τὸ φυλάτε;

— Τὸ καλὸ ποῦ σὰς θέλω, εἶπε μιὰ γριὰ ἀπὸ τῆς γειτόνισσας, νὰ μὴν τὸ πειράξετε, γιατί θὰ χαθίτε! Εἶδαν κι' ἄλλα τὰ μάτια μου. Θὰ εἶναι νεραϊδόπαιδο...

— Μεῦτρα γιὰ νεραϊδόπαιδο!

— Σώπα καὶ μίλα καλά! Θὰ εἶναι παιδί καμμιάς Καλότυχης τοῦ Κάστρου κι' ἂν τὸ πειράξετε, θὰ σὰς πάρῃ καὶ θὰ σὰς σηκώσῃ ὅλους καὶ σὰς καὶ τ' ἀπόγονά σας!

— Ἐσὺ εἶσαι μάντισσα, προφήτισσα;

— Ἀλήθεια, κυρὰ θειά, κάτι ζωτικό θὰ εἶναι αὐτό. Τῆ στιγμῆ ποῦ φύγαμε μοῦ φάνηκε πῶς τὸ ἴδω ὀλόρθο 'σ τὴν ἀμπατὴ τῆς σηλιάς νὰ χτυπᾷ τὰ χεῖρια ἢ νὰ κἀν μ' αὐτὰ σάλπιγγα 'σ τὸ στόμα καὶ νὰ κούζῃ γιὰ νὰ μᾶς τρομάξῃ.

— Θὰ τὸ εἶδες 'σ τὴν τρομάρα σου, κακομοῖρα μου.

— Τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου....

— Λεῖπόν, τί τὸ φυλάμε ἀκόμα;

— Ἀπάνου του, μωρέ...

— Βαρᾶτε το, τὸ ἄθεο!

— Σκοτώστε το, τὸ ἄτιμο τὸ παγανὸ, γιατί θὰ μᾶς φᾶ ὅλους!

Καὶ βάνουν μπροστὰ τὰ παιδιὰ μὲ τῆς πέτρας καὶ τραβοῦν οἱ ἄντρες γιὰ τὴ σηλιά, ἐνῶ οἱ γυναῖκες ἔμειναν καὶ καμχρόνουν ἀπὸ πίσω. Τότε φάνηκε ἕνας κλητήρας ἀπὸ πέρα, τοῦ νόμου ἄγγελος ἀργόφταστος, φέρνοντας τὴ γαλήνη ἀνάμεσα 'σ ἀνθρώπινα καὶ σὲ θεϊκά. Ὅμως ὅσο νὰ μάθῃ τί ἔτρεχε καὶ πούθε ἢ τὴσῃ ἀντίρα κι' ὅσο νὰ φτάσῃ κοντὰ 'σ τὴ σηλιά, τὰ παιδιὰ εἶχαν τελειώσῃ τὸ σκοπὸ τους τὸν παληκαρίσον. Εἶχαν ξεπληρώσῃ τὸν τρόμο ποῦ τράβηξαν, αὐτὰ ἄτρομα παιδιὰ 'σ τὸν πατροπόλεμο, πλασμένα νὰ πολεμήσουν ἀργότερα, μιὰ μέρα, καὶ γιὰ τὴν πατρίδα, ἂν τόφερε ἢ τύχη. Τ' ἄμειρο ζουῖδιο ἦταν σκοτωμένο ἀπὸ τὰ λιθάρια τῶν παιδιῶν. Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀρχῆς τὸ ἤρε κυλισμένο 'σ τὸ αἷμά του. Μιὰ πέτρα τὸ εἶχε πιτύχῃ 'σ τὴ μύτη καὶ τὴν ἀπόκαμε πλακωτή. Τὸ τραγόπαιδο ἦταν χωρὶς πνοὴ παιᾶ, μὲ τὰ μάτια ὀλάνοιχτα, γιομάτα φοβέρα 'σ τὸ κρῶ ἀνάθλεμμά τους. Καὶ τὸ χαμόγελο εἶχε σβύσῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη του, σριγμένα σὲ θυμὸ καὶ πόνου μαζὶ βαθὺ ἀγροίκημα, σὲ μάντευμα κρυφοῦ κακοῦ. Εἶχε πεθάνῃ τ' ἄχαρο ἄκλαυτο κι' ἀνεκδίκτητο, ἀφίνοντας τὸν ἄδικο θάνατό του κατὰρα 'σ τοὺς φρονιάδες καὶ 'σ τ' ἀπόγονά τους.

Μὲ πομπὴ καὶ παράταξη ὁ κλητήρας ἀφοῦ τύλιξε τὸ ψοφίμι σὲ μιὰ ποδιά τῆς παπαδιάς, ποῦ ἔστειλε ὁ παπᾶς γιὰ σάθανό του, τόφερε 'σ τὸν ἀστυνόμο. Ὅμως π' ἄλλὰ εἶχε νὰ πάθῃ ἀκόμα τὸ ζουῖδιο καὶ νεκρὸ. Γιατροὶ καλέστηκαν σφοὶ μὲ γομνὰ καύκαλα νὰ τὸ ἴδουν καὶ νὰ τὸ περιγράψουν. Γιατὶ ἔπρεπε νὰ μάθῃ κι' ὁ ἄλλος κόσμος τὴ γέννα καὶ τὸν ἀγούρο θάνατο τῆς τοῦ ἀταίριαστου ζωντανοῦ. Καὶ γιὰ νὰ βλέπουν αἱ μελλόμενες γενεὲς τὸ πλάσμα ποῦ ἡ φύση μεθυσμένη κ' ἐρωτόθυμη τῶς πλάσῃ, δὲν τοῦδωσαν τάφου ἀναπαμὸ τὰ τρανὰ κεφάλια. Τὸθαλαν μὲ τάξη καὶ μὲ γνώση σὲ μιὰ μπουκάλα γυάλινη καὶ τόστειλαν 'σ τὸ μουσεῖο γιὰ χαρὰ κάθε χασομέρη μυγοχάφτη καὶ γιὰ σπουδὴ κάθε κουκοσιάχτη διαβασμένου.

Γ. Βλαχογιάννης

ΠΗΓΗ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ

ΥΠΟ PHILÉAS LEBESGUE

Τὸ μονοπάτι ἐτράβηξα, ποῦ φέρνει στὴν πηγὴ
Πέρα ἀπ' τὸ ρυάκι, στὸν παλινὸ τὸ βράχο, φαγωμένο,
Καὶ σ' ἕνα δέντρο, ποῦ ἔριξε νεκρὸ ὁ βορρᾶς στὴ γῆ
Ἀπὸ τὸ δρόμον ἔγειρα τὸ σῶμα ἀποσταμένο.

Στὴ χλοερὴ τῆς φορεσιά, τὴ βρῆκα στολισμένη
Σ' ὄνειρο λήθης ἦσυχῃ, κάτωθε ἀπὸ τοὺς κλώνους,
Δὲν εἶχε μιὰ ζαρωματιὰ, ἔρμη ἦταν καὶ θλιμμένη.

Πέρασαν τότε στ' ἀπαλὸ τὸ φῶς μέσ' τὸ βυθὸ
Οἱ κόρες, σκόρπια συνοδιὰ, ἀπὸ τοὺς παλινούς τοὺς χρόνους
Μὲ τὸ σταμνὶ στὸν ὄμο τους, στὸ στόμα ἕναν αἰθό.

Ἐπειτα ὁ ἄνεμος μὲ ὀρμὴ καὶ μάνητα φύσει
Καὶ τὸ λαμπρὸ καθρέφτισμα ἐσβύστηκε καὶ πάει!

(Μετάφρ. Λάμπρου Κορδύρα)

PHILÉAS LEBESGUE

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΕ

Et j'ai passé portant la Beauté dans mes bras!

EMMANUEL SIGNORET

Σ' ἕνα στεγνωφάνερωτο βιβλίον «Σημερινὰ ποιητῶν» ποῦ συγκεντρώνει τριάντα καὶ τέσσερων γάλλων λυρικῶν ποιήματα τῶν νεώτερων, τῆς ἐποχῆς ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1880 καὶ φτάνει ὡς τὰ 1900· στὸ βιβλίον τοῦτο χάρακα ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὠραίους στίχους, ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν παλαιότερων Βεργαῖν καὶ Μαλλαρμέ καὶ τὰ ἔργα τῶν νεώτερων, τοῦ Γκερῆν καὶ τοῦ Μάγχερ, ποῦ δὲν πέρασαν ἀκόμα τὰ εἰκοσιπέντε χρόνια, ἢ μόλις τὰ πέρασαν. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ μέσα συντάραξε κάποια ποιητικὴ πνοή, κάποτε μεγάλη, πάντοτε ἐξαιρετὴ, γοργοφυσῶντας ἢ γλυκοπνέοντας μέσ' ἀπὸ τὰ λόγια καὶ μέσ' ἀπὸ τοὺς ρυθμούς τοῦ Μορεάς καὶ τοῦ Henri de Regnier, τοῦ Francis Vielé-Griffin καὶ τοῦ Verhaeren. Μὰ αἱ στίχοι ποῦ σταμάτησα μπροστὰ τους μὲ μιὰ ξεχωριστὴν ἰδρονή, εἶνε αἱ στίχοι ἐνὸς τραγουδιστῆ ὡς εἰκοσιεφτά χρόνων. Τὸνεμά του Ἐμμανουὴλ Signoret. Μέσα σὲ πινακοθήκη στολισμένη ἀπὸ λαμπρόχρωμες ἢ σοφὰ σχεδιασμένες εἰκόνες τόπων ἡμερῶν ἢ ἄγριων, σκηνῶν ἀνθρώπινων ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἢ ἀπὸ τὴ νεώτερη ζωὴ, ὅλες βυθισμένες μέσα σ' ἕνα

ρεμπράνδειο ήσκιωφότισμα ή μέσα σε μιάν άυλη μυστηριώδη άπλότητα τοιχογραφίες του Πυθίς Δέ Σαβάν, φαντάζομαι πώς όμοια κανείς θά σταματούσε μπροστά σε κάποιες—δέν ξέρω πώς να τό είπω—ζωγραφίες ώραιών κεφαλιών ή δέντρων, παστέλ ή άκουαρέλες, που θά ταίριαζαν δυό κάπως δυσκολοσυμβίβαστα : τή χαρά του άπλετου χυμένου φωτισμού με τή μαγική χάρη του μυστηρίου· τή κλασική κανονικότητα τής μορφής προς μιá ψυχή φρενιασμένη ρομαντική. Καί, άπάνευ σ' όλα αυτά, που θά προκαλούσαν τή συμπάθεια τή σκορπισμένη μονάχα από τά νάτα, όσα φεγάδια κι' άν έχουν εκείνα. Μιά τέτοια, θαρρώ, έντύπωση δέχτηκα από τό διάβασμα στίχων σαν τίς « Έλιές » και σαν τό « Τραγουδι για τήν άγαπημένη ».

Φρόντινα για τούτο να προμηθευθώ τό νεώτερο βιβλίον των στίχων του Signoret, « Τόν πόνο τής θάλασσας » (La souffrance des Eaux) τυπωμένο στό 1899. Τήν ίδια στιγμή μευ ήρθε τό βιβλίον αυτό από του Βίλμπεργ, και τό νέο του θανάτου εκείνου που τό έγραψεν, από τό « Περιοδικόν μας ». Κι' έτσι ήτανε γραφτό να χαρώ τή νέα Μούσα που μου φανερώθηκε : μαζί σαν αντίλαλο κελαιδισμών ένός 'Απρίλη που είνε στα πρώτα του δροσισθήματα και μάς ξανόγει μελλόμενους βαθειούς όρίζοντας καλοκαιριάς· και σαν ίερή κληρονομία μιās άρμονίας από όργανο που συντρίφτηκε, και ποτέ πιά δε θά ξανακουστή· άρμονίας που άπόμεινε, γι' αυτό, χυμένη όρφανή και διπλά γοητευτική· μαζί τραγουδι του κορυθαυλού και του κύκνου.

Καμμιά δε μπορεί να έχω εγώ ίδια πώς θά κρίνω ή θά συγκρίνω ποιητή ξένο, μέσα σε μιá τέχνη τόσο πλούσια και πολύμορφη ένός λαού μεγάλου· ποιητή μάλιστα που βρίσκονταν στην άρχή του δρέμνου του, και ποιητή σύγχρονο με όψη πολυσάλευτη ακόμα και θαμπή. Που και πια θά είνε ή θέση του στο γαλλικό Παρνασσό δύσκολο κανείς να δογματίσει και πολύ περισσότερον ένας σαν έμέ· μά τολμηρό δέν είνε να φρονή κανείς πώς άνάμεσα στον κύκλο των τραγουδιστών εκείνων που νέοι πέθαναν, λαμπρά δείχνοντας τήν αλήθεια του αρχαίου ρητού που λέει πώς νέοι πεθάνουν ει' άγαπημένοι των θεών, άνάμεσα στον κύκλο των τραγουδιστών εκείνων ό Έμμανουήλ Σινιερé θά δείχνηται μέσα σ' ένα ξεχωριστό κύκλο.

★

Μπροστά, μπροστά, στην πρόσοψη του καλοτυπωμένου όλιγοσελίδου βιβλίου, ει' στίχοι του Ρενσάρ, του μεγάλου λυρικού τής γαλλικής Αναγέννησης :

« Είσ' εσύ, θεά, που έμψυχώνεις τους στίχους μας, και τους κάνεις μεγαλοφάνταστους, για να τους ανυψώσης ως τα ουράνια. Είσ' εσύ που με μιá πολυμήχανη τόλμη, πλάθεις τα τραγουδια μας όμοια με τους στίχους των αρχαίων. »

Και άμέσως δείχνηται ή περήφανη σκέψη του νέου ποιητή. Παρουσιάζεται των αρχαίων αντίζυγος· είνε ό κληρονόμος τής ποιητικής άθανασίας· τό τραγουδι του συχνά πυκνά μάς λέει πώς αναβρύζει από τες μεγάλες πηγές. Τό βιβλίον του αφιερώνει « στην πολυαγαπημένη του

γυναίκα Εύγενία : »

« Στο στόμα τής έμπιστεύομαι όλα μου τ' ά θ ά ν α τ α τ ρ α γ ο ύ δ ι α. Μούσα ! ή άγία τής κοίτη λάμπει σιμά στο βωμό σου ! »

Είνε γιμμάτος όλος από τό ποιητικό μεθύσι. Και μέσα σ' αυτό ένα άδιάκοπο αυτοεγκώμιο, πολύ άπόκοτο· ποιητής λιγάκι πιο συνειθισμένων στίχων θά κινδύνευε πολλά να χάσει, και μόνο άγαγελαστικά χαμόγελα να κερδίσει. Χρειάζονταν ή μουσική γλυκάδα και ή πλαστική συμμετρία του στίχου του Σινιερé για να υπομείνη κανείς τό άτέλειωτο λιθάνισμα του έργου του ποιητή απ' τ'ν ίδιο τον ποιητή και άγάλια άγάλια να τό δεχτή και να τό συμπαθήσει σαν ένα άχώριστο γνώρισμα του καλλιτεχνικού του υποκειμένου !

« Από πολύν καιρό στη βάρβιτο γυμνάζω τα δάχτυλά μου... Μία νέα θάλασσ' άς με ναυαρίσει μέσα σε καράβια που εγώ τα μαστόρεψα.

« Ο λαμπρός μου πέλεκυς άναπεδογειρίζει κάποις πευκς καρποστεφάνωτο που κόβει τον ουρανό και χύνει χειμάρρους από ήσκιον κι από βέη.

« Μέσα στα σπλάχνα του άς τή σκαλίσω τή βάρκα μου ! "Υστερ' από τό Ρενσάρ, ύστερ' από τον Πετράρχη, συνέντ' άν'λαφρα, πάρτε μ' έσει !

« Όσο που μέσα στο χρυσάφι των σαλπίγγων, από τρέμος άναταράζοντας τους ουρανούς, τό στόμα μου να φυσήξει τρίκυμλες ! »

Στόν πεζογραφημένο του πρόλογο ζητά να μάς εξηγήσει τήν άφορητή που του έκαμε τόσο στέρια να πιστεύη στη μεγάλη πνοή και στη μεγάλη ζωή του έργου του και τόσο άνθρώπιαστα να τό διαλαλή.

« Τό ξαφνικό διάβασμα, γράφει, του Ρενσάρ και του Γκαίτε μευ φανέρισε τί λογής είνε τα δικά μου χαρίσματα. Όκεανός από ποίηση φούσκωνε τα στήθη μου από τα παιδικά μου χρόνια. Οι δυό τούτοι μεγάλοι άνθρωποι με βέηθησαν να πλάσω τελειωτικά τό ύφος μου, με δυνάμωσαν. Γι'ά μένα έγιναν κάτι περισσότερα από πρότυπα· ζωντανά και ύψηλά παραδείγματα.

« Από αυτούς όδηγημένη ή σκέψη μου κατάλαβε πια δημιουργικήν ικανότητα κρίσει και πια νεύτητα και πια δύναμη. Κάθε ήσκιον έδιώξαν από τό νού μου, κ' έσθυσαν κάθε ρυτίδα. Τό ζωντανό και παθητικό διάβασμα του έργου τους με λύτρωσαν από τις πλάνες... »

"Υστερ' από τους δυό αυτούς πρωτοδασκαλους ό ποιητής ξεχύνεται σε χαριτισμούς προς τους ήρωες, λέει, που τον έσύνηρεξαν ά θ ά ν α τ ο να μερφώσει τό εγώ του. Οι ήρωες είνε ό Σπινέζας, ό Βαλζάκ, ό Ταίν, ό Νίτσε, και ό Ρενάν. « Ξέραθα πια για πάντα τή συστολή και τή θλίψη ». Κ' έτσι έρμηνεύεται ή άπίστευτη άφέλεια με τήν όποιαν αρχίζει τον πρόλογό του, θυμίζοντας πώς μόλις φάνηκαν τα ποιήματά του γέννησαν μέσ' στον κόσμο σφοδρόν ένθουσιασμό και τρελή συμπάθεια προς τον ποιητή. Η Ιταλία είνε τό ίερό του προσκύνημα. « Η Ρώμη και ή Πίζα, ή Φλωρεντία, ή Νεάπολη μου άνοιξαν τους θησαυρούς τους. Η Ιταλία με δασκάλεψε στην τέλεια και στην ύπέροχη ζωή... Κατώρθωσα τέλος να καταλάβω πώς έστοχάζονταν και πώς ενεργούσαν ό Σαλλίνης, ό Βίντσας, Μιχαηλάγγελος, ό Τιτιανός, ό Ραφαήλ. Και είδα πώς κ'

ἐγὼ δὲν εἶχα στοχαστῆ καὶ δὲν εἶχα ἐνεργήσῃ ἀλλαιώτικα!»

★

Τοῦ καρδιοῦ καὶ τῆς βάρκας οἱ συμβολικαὶ εἰκόνες συχνὰ πυκνὰ διακρίνονται στὰ χρυσοπράσινα νερά τοῦ στίχου του.

«Παντρεύομαι τὸν πόνο σου, ὦ θάλασσα ἀπαρηγόρητη. Ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς γῆς ἔγιναν τὰ νερά σου. Κοίλανα καράβια ἀπὸ χρυτάφι κι' ἀπὸ κέδρο κι' ἀπὸ σφέντζιμο, καὶ φεύγω κάνοντας νοήματα πρὸς τὰ πωλιὰ!»

«Ἡ βάρκα μου θὰ σύρῃ κάτω ἀπὸ τὸ θαλάσσιο τὸ φεγγάρι τῆς ζοφερῆ ἀδελφῆ μου, ὠραιότερη ἀπὸ τὰ πέλαγα. Τὰ κύματα συχνὰ θὰ τῆ ρίξουν ἀπάνου στὰ στήθη μου, τὰ δύο τῆς χειρὸς θὰ πιῶνε τοὺς παλιούς πικρούς ὑπνους μου!»

Ἡ μεγάλη πονεμένη ταίριασε σ' ἓνα στεφάνωμ' ἀξεδιάλυτο μὲ τὸ μεγάλο πονεμένον. Μὰ ὅπως τὰ δάκρυα τῆς γῆς, γινόμενα νερά τῆς θάλασσας, ἀπλώνονται κ' ἀστράφτουνε καὶ λαμπυρίζουν ὥστε νὰ φέρνουν τὴν ἰδέα πρὸ πολὺ τοῦ θριαμβευτικοῦ καὶ τοῦ παντοδύναμου, παρὰ τῆς συμφορᾶς καὶ τοῦ βασάνου, ἔτσι καὶ τὸ ἐγὼ τοῦ ποιητῆ λυρικώτατα ξεδιπλώνεται σὲ μιὰ χαρὰ καὶ σὲ μιὰν ὀλύμπια μακαριότητα καὶ σὲ συνείδηση μιᾶς θείας δυνάμεως, ὅσο κι' ἂν εἶνε χτυπημένο ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ζωῆς κι' ἀπὸ τοῦ κόσμου τῆς μείρας. Κάθε ποιητῆ ὁ λυρισμὸς εἶνε σφιχτὰ ἀνταμωμένος μὲ δραματικὰ στοιχεῖα· θέλω νὰ εἰπῶ μὲ τὴν δύναμη τοῦ νὰ μὴ μὲν σκλαβωμένος μέσα στὸ ἀτομικὸ του ἐγὼ, ἀλλὰ ν' ἀδράχῃ μὲσα του καὶ νὰ κρατῆ καὶ μᾶς ξαναδίνῃ ξένες ψυχῆς, ξένους καύμους. Κι' αὐτὸ θὰ εἰπῇ Φαντασία καὶ αἰσθημα ἀλληλοσυντρέχοντα. Τώρα ὁ ποιητῆς φαντάζεται τὸ αἰσθημα, τώρα αἰσθάνεται τὴ φαντασία. Καὶ πολὺ ἀστίχαστα παίρνουν τὰ πράγματα ὅσοι τὴν εὐαισθησία καὶ τὴν εὐλιχρίνεια τοῦ ποιητῆ κρεμῶν ἀπὸ τοὺς τρόπους τοῦ στή ζωῆς κι' ἀπὸ τὰ φερσίματά του στὸν κόσμο. Γι' αὐτὸ πολλές φορές ἄμοιαστα εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχὴ, τὰ γῶστα καὶ τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν.

Ὁ λυρισμὸς τοῦ στίχου τοῦ Σινιορέ περμένους εἶν' ἐδῶ ἀπὸ λίγος ἠρωϊσμὸ ἀλλὰ Κάρλαϊλ, κ' ἐκεῖ ἀπὸ λίγος ὑπερανθρωπισμὸ ἀλλὰ Νίτσε. Κι' ὁ ποιητῆς προβαίνει ἐκεῖ σὰν Πινδαρικός ὀλυμπιονίκης.

«Καὶ πέρασα τὴν Ἐμορφιὰ κρατῶντας μὲς' στὴν ἀγκαλιά μου!»

«Τὰ δάση μὲ προφητικὰ ἠσκιώματα μὲ σκέπασαν, τρεμούλιασε ἡ καρδιά μου κρυμμένη στὴ φτελιά, ἡ αὐρα μ' ἔμαθεν ἄγριους ψαλμούς, καὶ ἡ ψυχὴ μου χαμογέλασε μέσα στὰ μάτια μου κοντὰ στὰ νερά.

«Καὶ οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ τῆς φωτιᾶς μου πρόχυσαν τὴν τόλμη! Ἄλλαξε ἡ μαιτιά μου ὅ,τι κι' ἂν ἄγγιζεν. Ὡ ἐσεῖς τρέματε ὅλοι, εἶμαι ἀπὸ φλὴν ἀστέρηνη... Κόσμος ὀλόζυθος πίσω ἀπὸ τὸ μέτωπό μου στέκει.

«Ἀπὸ τίς ἐρωτικὲς κιθάρες ἀνταμωμένες μὲ τίς αὐρὲς ἠρωϊκὰ καρδιοχτυποῦνε τὰ λευκά μου στήθη. Ἐχὼ λόγια ἄδολα ποῦ μου τάμαθαν οἱ θλιβεροὶ μυρτιῆς καὶ οἱ τρεμουλιαστὲς δάφνες.

«Γιὰ ἰδέες, γιὰ ἰδέες! ἀνοίξει ἡ νέα Ἀφροδίτη! Στὴς θάλασσας τὴν ἄρμη, φῶς! εἰρήνη στᾶνθια τῆς γῆς! Εὐλόγημένα τὰ διαμάντια τοῦ μεγάλου οὐρανοῦ! Ὁ ἄνθρωπος τόσο ἐσφαξε, ποῦ πεθαίνει ἐρημος. Ἐκείνους ποῦ κρατοῦσαν τὴ φωτιὰ, ὁ ἄνθρωπος τοὺς ἐξώρισε.

«Ἄς πέση ὁ κεραυνὸς κι' ἄς τρομάξῃ τὰ ὄντα! Μὲ τὸ μεγαλοπλάστη ἄνεμο, μουγκρίστε, ὦ δάση! Κι' ἄνθρωποι καθάρισαι, κάτου ἀπὸ τὰ πελώρια δέντρα, ἄς διαβαίνουν καὶ ἄς κρατοῦνε κρίνα πρὸς τὰ σκυμμένα μάτια τους.»

Τέσσαρα τετράστιχ' ἀπὸ τὸ Καράβι :

«Χαίρετε, λίμνες ποῦ λευκοφέρνετε, δέντρα, χεῖμαρροι, κυλάδες, σπηλιές πλυμμυριστὲς ἀπὸ ρυάκια, βραχόκλειστὲς! Στὴς θάλασσας ἀρμενίζουμε μὲ τίς σκαπασμένες καταχνιές, γιατί ἄκαρπη εἶνε ἡ γῆ, καὶ οἱ θεοὶ κρυμμένοι.

«Ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν ἤρθες φῶς· τόσους ἠπιεὺς ὠκεανούς, τόσα βουνα σκαρφάλωτες, ὦ φῶς! τὸ λαμπρὸ σου πρόσωπο τὸ μάταιναν τὰ χρόνια! Δὲ σὲ βλέπουμε πιά φῶς, καὶ σ' ἀγαποῦμε.

«Τὰ σιδερένια ὄντια τὰ καμπυλώσαμε κ' ἔγιναν ἄγκυρες· τῶν χωραφιῶν ὁ ἄνεμος φύσηξε στὸ πανί. Μαζὶ μᾶς φέραμε τίς βρυσούλες μέσα στοὺς ἄσκους. Ἀπὸ τὸ σιτάρι ἐννεὰ θεριμῶν ὀγκωμένο τὸ καράβι.

«Ἐκεῖ πέρα ὁ ἄλλος ἥλιος πλάθεται στοὺς καρπεροὺς οὐρανοὺς, θὰ τὸν φέρουμε μέσα στὴς δυνατὲς ἀγκαλιές μας. Ἀπάνου στὰ θαλασσινὰ νησιά θὰ σπείρουμε πολιτεῖες, μὲ τὸν κεραυνὸ τῆς κιθάρας καὶ τῶν σαλπύγγων!

Καὶ ὀλόκληρο τὸ «Ἐρωτικὸ τραγοῦδι»

«Στὰ στήθη σου μιὰ καρδιά ἀπὸ δόξα σ' ἐσένα ἄς λαχταρίσῃ, φωτεινὴ καὶ φουσκωτῆ, σὰν τὸ φεγγάρι στὰ κύματα· λυτρώσέ μας ἀπ' ὄλα σου τὰ σκοτάδια, Εὐρυδικῆ. Πρὸς ἐσένα οἱ κιθάρες μας ὅλες ἀνασηκώνονται μὲ λυγμούς!

«Ἡ χαμογελοῦσα μας ἀδελφῆ, μακριὰ ἀπὸ τοὺς ζόφους, σὲ ζῶνει μὲ φλόγινο φάσμα. Λύτρωσέ μας ἀπὸ τὸ κακὸ, λύτρωσέ μας ἀπὸ τίς ὄρες, φέρε μας πρὸς τὸν τάφος, μεθυσμένους μέσα στὴ λευκὴ ἀγκαλιά σου.

«Σκοταδεροὺς πλάστας μέσα στὴ σάρκα μας πλάθει τὴ μορφή τοῦ ὄνειρου σου, ὕστερ' ἀπὸ τοὺς διωγμένους θεοὺς. Ἔλα νὰ καθῆσαι παντοτεινὰ, σιμὰ στὰ πέλαγα, στὸ βρόχο ἀπάνου, βεῖθημα μᾶς νὰ ξαναγεννηθῶμε, ὦ ἐσὺ ποῦ μᾶς γέννησες.

«Νὰ τὸ θλιβερὸ ρόδο καὶ νὰ τὸ μεγάλο κρίνο ποῦ κρατᾷ μὲσα του ἀγνὴ τὴν σιωπὴν αἰῶνων ἀπὸ θλίψη. Εὐρυδικῆ, Εὐρυδικῆ, Εὐρυδικῆ, γιὰ κοίτα! Πλέκουμε τὸ στεφάνι σου γιναιστοῖ μὲς' στᾶνθια.»

Ἐνωεῖται πῶς τὰ πρόχειρα τοῦτα πεζὰ μεταφράσματα δὲ φέρνουν τὴν ὄψη τοῦ ποιητῆ μὲ τὴ γλῶσσα του, καὶ τὸ μέτρο του, καὶ τὸ ρυθμὸ του, καὶ τοὺς ἤχους του καὶ τὰ λόγια του, ἀχώριστα ὄλα ἀπὸ τὴν ἰδέα του καὶ ἀπὸ τὴν ἔμορφιά του· μόνον ἓνας ἠσκιὸς τοῦ ἠσκιου του ἐδῶ μέσα δεῖχεται.

Ὁ συμβολισμὸς τοῦ Σινιορέ εἶνε φωτεινὸς καὶ φανταχτερός, καὶ τῆ

μουσική του και τὸ ὄνειρό του ζητάει πάντα νὰ τὰ σκαλίξῃ, σὲ σχήματα σύμμετρα, σὲ ἄρμονίες νὰ τὰ ρίχνῃ εὐκολόπιαστες. Πάντα σχεδὸν μεταχειρίζεται τὴν τετράστιχον στροφὴν τοῦ πατροπαράδοτου ἀλεξανδρινοῦ δωδεκασύλλαβου· κάθε στίχος τελειώνει ὀλόκληρον περίοδο λόγου, εἶνε γεμῆτος καὶ ἀνεξάρτητος· οἱ ῥίμες του πλουσιώτατες· ὅθι τις ζήλευε κι ὁ Μπαμβίλ :

C'est l'heure de rosée et l'astre est sur la plaine ;
Entends les bucherons chanter dans la forêt !
Tous les blés sont en fleurs ; mais mon âme et trop pleine ;
Une face du monde en tes traits m'apparaît.

Τὸ βιβλίον «Τοῦ πόνου τῆς θάλασσης» ἦταν τὸ πρῶτον μέρος μεγαλύτερης σειρᾶς ποῦ μᾶς ετοίμαζε. Κι' ἀκόμα ὁ ποιητὴς ἀπὸ χρόνια ὄνειρευόνταν καὶ καταγίνονταν στὴν σύνθεσιν ἑνὸς μεγάλου «φιλοσοφικοῦ ποιήματος σὲ δώδεκα τραγούδια», ποῦ θὰ εἶχεν ὄνομα Ἰάκινοθεα.

«Ἡ δημιουργία τοῦ Ἰακίνθου εὐτύχησε καὶ βασάνισε τὸ εἶναι μου ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπαλά μου χρόνια. Τὸ γράφω σὲ στίχους, γιατί μόνος ὁ στίχος εἶνε ἱκανὸς νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀκέραια ζωὴ τοῦ κόσμου καὶ νὰ χαρακτηρῆ τὸ εἶδος τὸ ἀγνὸ καὶ γιγάντειο τοῦ ἥρωά μου.»

Κωστής Παλαμῆς

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

ΥΠΟ Α. Π. ΔΕΛΜΟΥΖΟΥ

Ἡλιόγερα. Πέλαγα πύθων καὶ κοῦμῶν καὶ στεναγμῶν, πέλαγα δακρῶν πέρα στὰ οὐράνια βῆθη. Κάποιο κάρμα, κάποια βοδόφτερη καὶ ἀπαλὴ μελαγχολία χύνεται στὴ πλάση ὅλη. Λειποθυμισμένο ὑψώνεται τῶν πουλιῶν τὸ τραγούδι καὶ τῶν φύλλων τὸ ψέλλισμα, σὰν στερνὸς ἀγάπης στεναγμὸς, τῶν φύλλων ποῦ πάνω των ξιψυχαί λιγνυμένο τῆγέρι. Καὶ σμίγει τὸ γῆϊνο μὲ τὸ οὐράνιον τραγούδι σ' ἕνα μυροστάλαχτο φιλί, ποῦ σκορπάει μουσικὴ γλυκύτατη ἀνατριχίλλα.

Εἶνε ἡ ὥρα ποῦ ἀθώρητοι πόνοι μου φέρνουν σὰν τ' ὄνειρο βοδόπλαστο, κάποιον ἀνάλαφρο καὶ ἀπόκοσμον ἀναστενογμὸ, κάποια ἄρμονία ἀπὸ κόσμους ἄλλους, ἀλαργινοῦς, ὄνειρεμένους. Εἶνε ἡ ὥρα ποῦ στὴ ψυχῇ μου πλημμυρίζει ἡ ἀγάπη καὶ ἡ νοσταλγία, ἡ ὥρα ποῦ ἀπαλὴ, σὰν κρίνων ἤχο, νοιώθω τὴ ψυχῇ μου σὰν κἄτι νὰ ζητῇ, κἄτι δικό της, σὰν κἄτι παλαιό, λησμονημένο. Εἶνε ἡ ὥρα ποῦ φεύγοντας τάνικητα φιλιὰ καὶ χάδια τῆς μάγισσας Καλυψῶς ἀφίνω ἕνα βῆθ μυστήριον νὰ μὲ σέρνει σὲ βράχους ἱερούς, ὅπου μ' ἐρωτικά κι' ἀνάκουστα τραγούδια νανουρίζει ἡ χλόη ντροπαλὴ τὰ μαῦρα συντρίμματα ὀλόλευκης δόξας...

Δειλὰ δειλὰ τὰ βήματά μου μὲ φέρνουν στὸν πανίερο ναὸ τῆς Παλλάδος, καὶ μέσ' τὴν ἀγιωσύνη, μεσ' τὴν εὐωδιὰ τῆς ὡμορφιάς γονατισμένος νοιώθω ἀπὸ τὰ βῆθη, ἀπὸ τὰ τρίσθαθα τῆς ἐρημῆς ψυχῆς μου νὰ

ὑψώνεται μιὰ προσευχὴ πρὸς τὴν ἀπάρθην θεά :

«.. Εἶμαι ὁ πολυπάθος Ὀδυσσεύς· μακριὰ μακριὰ ἀπ' τοὺς παληοῦς μου κόσμους μὲ ὀλόγλυκα μάγια μιὰν ἄσπλαχνη μάγισσα, ἡ Καλυψώ, σὲ τόποις ἄγνωρους, σὲ τόπους σκοτεινοῦς δεμένο—ὠμίμενα!—μὲ κρατεῖ. Καὶ μὲ σέρνει σὲ παλάτια ἀπάνταχτα, κι' ἀνθισμένοι στὸ διάβα τῆς γελούνε οἱ τόποι, καὶ τὰ πουλιὰ ὀλόγυρά της μαγιάπριλα σκορπίζουν... Γλυκόλαλα τὰ δέντρα, κι' ἐρωτοφίλητα τὰ βυάκια κι' οἱ βρυσούλες στολίζουν μὲ μαγνάδι ὄνειρόπλεχτο τὴ σκληρὴ βσιλίσσά των. Καὶ ἀνήμπορο σκλάβο μὲ κρατοῦν παντέρημα μέρη. Γλυκεῖά μου ἀγάπη, ὠραία μου Πηνελόπη... Μιὰν ἄσπλαχνη, μιὰν ἀχόρταχη μάγισσα μὲ σφίγγει μὲ λαχταριστὴ, μὲ ὀλόφλογη ἀγκαλιά· κι' εἶμαι ἕνας σκλάβος ἀνήμπορος.

Ἄθηνᾶ, ἤλιε ὀλόλαμπρε καὶ ἀστεῖρευτε, ἀπάρθην θεά, ὦ λύτρωσέ με...

Πόνοι βοδόφτεροι μὲ λίγωσαν μὲ στεναγμῶν ἀλαργινὸ, ξεψυχισμένο. Μίνα ἀπὸ τὴν πλάνα ἀγκλιὰ τῆς μάγισσας, μέσθ στὰ φιλιὰ της καὶ τὰ χάδια της κυττῶντας τὸν λαμπρὸν Ἀποσπερίτη βλέπω νὰ θαμπώνη τὴν λάμψη του κἄποια ἀχνάδα, καὶ γροικῶ τὸ γλυκὸ κι' ἀτέλειωτο τῆς ἀγάπης μου παρῆπονο. Μίσ' τὰ χαμογέλοα τῆς βοδόξανθης Δύτης ξανολίγω τὸ πικρὸ χαμόγελο τῆς ἀθώας τῆς ψυχούλας ποῦ—ὠμίμε!—προσμένει, προσμένει πάντα τὸ ξηνητεμένο ταῖρι της.

Πόνοι βοδόφτεροι μὲ λίγωσαν μὲ στεναγμῶν ἀλαργινὸ, ξεψυχισμένο. Κι' ὄνειρο ἀκόμα πιὸ γλυκὸ κι' ἀπὸ τῶν ἄστρον καὶ τῶν λουλουδιῶν τὸ μίλημα ἔχυσεν ὀλόγυρά μου λάμψη κόσμων παλαιῶν, κόσμων λησμονημένων. Σὲ μιὰ χώρα πανώρια, μέσα σὲ ταῖρια Χερουβείμ, τέλειωτα χαμόγελα πλάσας μαγεμένης, εἶχαμε, γλυκεῖά μου Πηνελόπη, χτισμένη τῆς ἀγάπης μας τὴν ὀλογέλαστη φωλιά. Σύγνεφο ἀράπης μὲ τύλιξε σάπκισια φτερά, καὶ μ' ἔφερε μακριὰ σου, ὦ καλὴ μου, στῆς γῆς τὴν μπόρα· διαβίεινκε βαθὺ κι' ἀτάραχο ποτάμι καὶ μὲ πότισε νερὸ τῆς ἀρησιᾶς.

Πόνοι βοδόφτεροι μὲ λίγωσαν μὲ στεναγμῶν ἀλαργινὸ ξεψυχισμένο... ὠραία μου Πηνελόπη δὲν ξεχνῶ. Κάποια κἄποια νοσταλγία μὲ νερκώνει. Εἶμαι σκλάβος ἀνήμπορος, καὶ τὰ δεσμά μου εἶνε ὠραία, κι' ὁ τύραννός μου πεντάμορφη νεράιδα. Σπιθόβολα τὰ γάλλια, φωλιὰ χαριτωμένη τοῦ ὀλογέλαστου παιδιοῦ τῆς Ἀφροδίτης, τὰ χεῖλη ποῦ στὰ βῆθη των τὰ φύλλα τὰ μάγουλά της, καὶ τὰ χεῖλη τῆς κοράλλια, φωλιὰ χαριτωμένη τοῦ ὀλογέλαστου παιδιοῦ τῆς Ἀφροδίτης, τὰ χεῖλη ποῦ στὰ βῆθη των σὰν στὰ ἱερά βῆθη λουλουδιοῦ, χαμογελοῦν μαργαριτάρια. Στὸ μέτωπό της γλυκογελαίει ἡ χαρὰ, στὸ μαρμαρένιο μέτωπο ποῦ στεφανώνουν τὰ ὀλόξανθά της ξέπλεκα μαλλιά. Κι' εἶνε τὰ στήθια της λαχταριστὰ καὶ ὀλόφλογα, κι' ἡ κορμοστασιά της ἄρμονία, κι' ἡ περπατησιὰ της δὴ ἀμὴ ποῦ σέρνει πίσω σκλάβους τῆς καρδιᾶς. Καὶ τὰ δεσμά μου εἶνε τὰ φιλιὰ της καὶ τὰ χάδια της, ποῦνε γιὰ μένα φιλιὰ καὶ χάδια Καλυψῶς.

Ἄθηνᾶ, ἤλιε ὀλόλαμπρε καὶ ἀστεῖρευτε, ἀπάρθην θεά, ὦ λύτρωσέ με. Τὸν Ὀδυσσεῖα σου θεά προσμένει ἡ Πηνελόπη.

Βράδυνας τώρα ένα ένα τ'άστρα ἀρχίζουμε νὰ λάμπουν σὲ βελου-
δένιον οὐρανό. Μὲ τῆς τρανῆς μου ἀγάπης τὰ φτερὰ στοὺς μακρινούς
σου τόπους νὰ φτάσω δὲν μπορῶ, γλυκειά μου Πηνελόπη βαρεῖα καὶ
ἀνίκητα εἶνε τὰ φιλιὰ τῆς νεράιδας Καλυψῶς. "Ἐλα παρθένα μου, κι'
εἶνε κομμάτι ἀπὸ τάλαρρινά σου καὶ τὰ παλιὰ μου μέρη οἱ πανίεροί
τοῦτοι βράχοι· ἔλα, καὶ ξανάχτισα τὸν Παρθενῶνα, καὶ λάμπει παν-
τοῦ ἡ ὠμορφιά. "Ἐλα, βασίλισσά μου, βασίλισσα ἐδῶ νὰ λάμπης, ἡ-
λιος τῆς ἐρμιάς μου τὰ σκοτάδια νὰ σκορπίσης, ἔλα καὶ δὲ θὰ σὲ τρο-
μάξουν νύχτων πουλιῶν πένθιμες λαλιεῖς, μόν' μ' ἄφαντο ἀηδονολά-
λημα ἡ ἀγάπη μου θεὸς νὰ σὲ νανουρίζῃ...

"Ὀχι, ἀκούω κλάματα καὶ στεναγμούς μεσ' τὰ συντρίμματα. Κλαῖνε
μαῦρες μοῖρες· ὄχι, ἀγάπη μου, δὲ θέλω σύγγεφρον νὰ θαμπώσῃ τὸ γε-
λαστό τῆς ψυχῆς σου καθρέφτη, ὄχι.

Σὲ τρανὴ θεά, ὦ λύτρωσέ με· μὲ μάγια, μὲ ὀλόγλυκα μάγια ἀνήμ-
πορο σκλάβο βασίλισσα παντοδύναμη σὲ σκοτεινιασμένους τόπους με
κρατεῖ, μακριὰ ἀπὸ τοὺς παληούς μου κόσμους, ἡ νεράιδα ἡ Ζωή, ἡ
ἄσπλαγχνη Καλυψῶ.

Ἄθηνᾶ, ἤλιε ὀλόλαμπρε καὶ ἀστείρευτε, ἀπάρθενη θεά, ὦ λύτρωσέ με.

A. Π. Δελμοῦζος

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΡΩΤΟΣ*

ΥΠΟ Γ. ΒΩΚΟΥ

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

Ἐπάνω εἰς τὸ βραχῶδες ἀκρωτήριο, ποῦ γύρω προβάλλουν ἀπότο-
μοὶ καὶ κρημνώδεις βράχοι—χαιρέτισε εἰς μίαν φιλέσπλαγγον ἐνθύμισιν
τὴν ψυχὴν τοῦ δυστυχούς μας φίλου ποῦ ἀπὸ ἐκεῖ ἐρρίφθη εἰς τὴν ἄβυσ-
σον καὶ ἐφρονεῦθη, ὅταν ἡ σκληρὰ τύχη τὸν ἀπεχώρησε διὰ παντός τῆς
γυναικὸς τὴν ὁποίαν ἠγάπα—οἱ δύο σύζυγοι περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου
τῶν ἦλθαν καὶ ἀνήγειραν ἐκκλησίαν. Ἦλθαν ἴσως διὰ τὰς δέκα τελειο-
ποιήσεις, διὰ τὴν αὐστηρὰν τήρησιν τῶν δέκα ἐντολῶν ὅπως θὰ ἔλεγεν
ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ; Τὸ διατὶ ἦλθαν ἐξηγοῦσε ἀρκετὰ μίαν πρᾶξιν
τῶν περιεργῶν διὰ τοὺς σημερινούς καιρούς : "Ὅπισθεν τοῦ ἀγίου βήμα-
τος ζωντανοὶ ἔτκαψαν τοὺς τάφους τῶν καὶ τοὺς ἐστόλισαν με ἄνθη, τὰ
ὅποια ἐκαλλιεργοῦσαν μόνοι. Τοὺς τάφους τῶν ἀνέσκαψαν τὸν ἕνα πλη-
σίον τοῦ ἄλλου καὶ εἰς τὰ μάρμαρα ποῦ τοὺς ἐσκέπασαν ἐχάραξαν τὰ
ὀνόματά τους. "ὦ! ματαιότης ματαιότητων ! Τὶ ἀκατανόητη ζωὴ καὶ
τὶ παράξενη φιλοσοφία ! Καὶ ἀκόμη ποῖα ἀντίθεσις πρὸς τὸν νεανίαν ὁ
ὅποιος ἐρρίφθη εἰς τὸ χάος καὶ πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς συζύγους, οἱ ὅποιοι
ἦρθαν νὰ συρθεῖν ζωντανοὶ εἰς τοὺς τάφους τῶν, τοὺς ὁποίους ἄνοιξαν
μὲ τὰ νύχια τῶν !

* Βλέπε τὸ «Περιοδικόν μας» τεῦχος 22ον τῆς 15 Ἰανουαρίου.

Οἱ ἀγαθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἐπέτυχον ἴσως μέχρι τινός ὅ,τι ἐζητοῦσαν.
Πέραν μιᾶς μοιραίας στιγμῆς ἦλθαν μαζί νὰ κρούσουν αὐθιχρέτως τὰς
πύλας τοῦ "Ἄδου. Τὸ κίνημά των τὸ συνέδεσαν με τὰς ἀρμονίας τῶν
θρησκευτικῶν ψαλμῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἡχὴ καθήμεραν διαλαλεῖ τὴν μα-
ταιότητα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Καὶ με τὸ κίνημά των αὐτὸ
συνεδέθησαν πρὸς μίαν ζωὴν πένθιμον καὶ μελαγχολικὴν. Ὑπὸ τὸ καυ-
νοῦν στερέωμα, ἐμπρὸς εἰς μίαν ἀπέραντον θάλασσαν ἔκαμαν ὅ,τι οἱ
χριστιανοὶ εἰς τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν, μετέβαλαν τὴν θεοσεσίαν
ἐκείνην γω (αν τῆς γῆς εἰς κατακόμβην. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ
τῶν δὲν ἔβλεπαν διαυγῆς φῶς· τὰ πουλιὰ ποῦ ἐκελαηδοῦσαν τοὺς ἀντι-
λαλοῦσαν εἰς τὴν ἀκοὴν κάποια μουσικὴν ἡχὴν θρήνων. Καὶ τὸ κῆμα
κάτω θὰ ὑπέκρουεν ἐπίσης πενθίμως.

Πολλάκις ἐσκέφθη δι' αὐτοὺς ὅτι ἀφοῦ ἐνωμένοι ἐσύροντο πρὸς τοὺς
τάφους τῶν θὰ ἤμποροῦσαν ἐνωμένοι νὰ ἀνεγείρουν βωμοὺς πρὸς τὴν
ζωὴν. Ἄντι τοῦ τάφου τῶν θὰ ἤμποροῦσαν νὰ εἶχαν ἕνα φωτεινὸν ἐξο-
χικὸν σπῆτι καὶ νὰ ἔκαμναν ἐν ἀναλογία ὅ,τι ἔκαμναν οἱ γεῖτονές των
καὶ νὰ ἐζοῦσαν ὅπως οἱ περὶ αὐτοὺς.

Ἄλλὰ πάλιν κατὰ τί εἶνε ὑπεύθυνοι δι' αὐτὴν τὴν τακτικὴν τοῦ
βίου ; Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἤθελον τοὺς ἀποστραφῆ ἤθελον ἀμαρτήθει κα-
θὼς καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἤθελαν τοὺς μιμητῆ ἤθελαν ὑβρίσει τὴν ζωὴν.
Ὅμοίως δὲν εἶνε καὶ διὰ τὸν νεανίαν, ὁ ὅποιος ἀπηλιτισμένος ἐρρίφθη
εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν κυμάτων καὶ ἐξεμηδενίσθη ;

Ὅμοίως δὲν εἶνε καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς δύο ;

Μία σκέψις μου εἶπεν ἐπιτακτικῶς. "Ἄς φύγωμεν.

Ἄλλὰ καὶ ποῦ νὰ πηγαίωμεν ;

Ὅταν ἡ σκέψις μας προηγήθη τῶν γεγονότων καὶ τὰ ἐξήντησε τί
ἀπομένει πλέον ; Ἐκείνη ἡ σφοδρὰ τρικυμία, τὴν ὁποίαν θέλεις ἀπέ-
ναντί μου ν' ἀπορύγῃς καὶ ἐγὼ ἐπιζητῶ ν' ἀποφύγω διότι ἕνας ἀπὸ τοὺς
δύο μας— ἂν ἤμην ἐγὼ ὀλίγον ἐπὶ τέλους θὰ μὲ ἐμελεν— ἤθελε χαθῆ
διὰ παντός. Ἄλλὰ δι' αὐτὸ καὶ μόνον ὅλη ἡ ἱστορία ; Πρόκει-
ται ἄρ' γε περὶ μιᾶς ζωῆς τῆς ἰδικῆς μου ἢ πρόκειται περὶ τραγικοῦ
χωρισμοῦ ἀπὸ τῆς ἰδικῆς σου ζωῆς εἰς τὴν στιγμὴν, ὅπου ἡ θύελλα τῆς
ἀναποφεύκτου συμφορᾶς ἤθελεν ἐξεγερθῆ ; Ἡ γαλήνη εἶνε ἀδύνατος.
Ὡσὰν κάτι ἀνώτερον νὰ μᾶς συνδέῃ πρὸς τὴν γυνίαν τῆς γῆς ὅπου
ζῶμεν, ὅλα μᾶς ὁμοιάζουν· ἡ θάλασσα εἰδὲς ποτε δὲν ἠσυχάζει κάτω
εἰς τοὺς βράχους. Ὅ,τι δὲν κατορθώνει νὰ ὑπερική τὸς ἀφρισμένους
φραγμῶς τῶν κυμάτων ἐρχεται νὰ συντριφθῆ εἰς τὸ χάος τῆς ἀβύσσου.
Πόσα συντρίμια τέτοια δὲν ἀντικρύσαμεν μαζί ; Καὶ ἡ γαλήνη, ἡ ἡρεμία
εἶνε ἀδύνατος. Ὅπως εἰς τοὺς ἐκεῖ τόπους καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μας.

★

Ποτὲ μοῦ ἐξομολογήθης καὶ ἡ ἐξομολόγησις ὑπῆρξε καὶ διὰ τοὺς δύο
μας ἀμοιβαίᾳ μία ἐξομολόγησις διὰ τῆς διανοίας. Ζῶμεν πρὸ καιροῦ
νοερῶς καὶ διὰ φωνῆς τίποτε δὲν εἶπομεν. Ἐνῶ εἶσαι ἡ ἐνσάρκωσις τῆς
παλαιᾶς ἐκείνης γυναικός, τῆς παντοτεινῆς εἰκόνας τὴν ὁποίαν συναντῶ

ἐν τῷ προσώπῳ σου ὡς τὸ σύμβολον τοῦ ἀνεκπληρώτου πόθου καὶ τοῦ ἀνεφίκτου ἰδανικοῦ, αἰσθάνομαι ὅτι σὺ εἶσαι ἂν ὡτέρα εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς καὶ ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἐπίσης ἄλλοι σήμερον ἢ τότε. Καὶ ὅμως πόσα χρόνια ἐμεσολάβησαν; Σὺ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τὸ γνωρίζῃς. Διὰ σέ ὁ χρόνος δὲν ἐσήμκων ἀκόμη ὄλας τὰς ὥρας. Δὲν ἤκουσες παρὰ τὸ ἐγερτήριον τῆς αὐγῆς; δὲν εἶδες παρὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Καὶ ὅμως εἶσαι ὄλαι αἱ ὦραι ὁμοῦ καὶ ὄλος ὁ χρόνος. Δὲν πρέπει νὰ σέ πιστεῦτον πένθιμον καὶ μελαγχολικὴν. Κάθε κίνημά σου ἀρμόζει πρὸς τὰ γνησιώτερα, τὰ εὐθυμότερα κινήματα τῆς ζωῆς. Ἄν ἤθελα νὰ σέ τοποθετήσω κατὰ χρόνους, παρὰ τὰς γυναικείας μορφάς, αἱ ὁποῖαι διεγείρουσιν τὸν θορυβώδη ἐνθουσιασμόν καὶ τὸν ἀνεκλάλητον πόθον τῆς χαρᾶς θὰ ἦτο τὸ τελειότερον ὁμοίωμα τὸ ὁποῖον ἀπετύπωσεν ἡ τέχνη ἐκ τοῦ κόσμου τῆς ζωῆς, μία τέχνη μεθυσμένη ἀπὸ ζωὴν, συρμένη πίσω ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγάπην. Πλέον ἐλευθέρη, καὶ πλέον ἀνυπόταχτη πρὸς πᾶν ὅ,τι χαλαρώνει τοὺς τρελλοὺς ρυθμοὺς τῆς ζωῆς; δὲν ἤξεύρω διατί σέ φαντάζομαι τῶρα ὡσάν μιαν κόρην τῆς Βοημίας, ἀτίθασσον αἰχμάλωτον, μέτα εἰς ἓνα ἀτιπικητικόν, τυρκενικὸν περιβάλλον. Τὸ διονυσιακὸν μεθίσι, κληροδοτημένον ἀπὸ τὰς νομάδας φυλάς, τὰς ἐλευθέρως φυλάς, αἱ ὁποῖαι ἐνώνουν τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς τὴν πρωτογενῆ τῆς καταγωγῆς, βράζει εἰς τὸ αἷμα σου ἔχεις πιῆ ἀπὸ τὸ γερὸν κρασί τὸ ὁποῖον συνταυτίζει τὸν ἄνθρωπον περισσότερον πρὸς τὰ στοιχεῖα. Ὅλαι αἱ κινήσεις σου εἶνε ὀρηκτικαὶ καὶ βίαιαι, κινήσεις, ποῦ ὁμοιάζουν τὰ γοργοκίνητα βραχεῖα σύννεφα τῆς καταιγίδος, τὰ ὁποῖα εἶνε καὶ τὰ ὠραιότερα εἰς τὸ πανόραμα τοῦ οὐρανοῦ ὅταν ἀνάμεσα τοὺς φλογίζουσιν αἱ ἀστραπαὶ καὶ κρούουσιν οἱ κεραυνοί, κινήσεις ἀπότομοι, χαώδεις, κρημνώδεις, ὡσάν τῶν μεγάλων κυμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπέρχονται ἐκπεδοῦν καὶ θρύνονται καὶ ὑψοῦνται εἰς λευκοὺς ἀρρισημένους οὐρανομήκεις σίφωνας. Ἐρεῖ ἀνάμεσα καθὼς ὁ ἄνεμος φυσᾷ ὀρηκτικὸς καὶ μίνετα ἡ θάλασσα καὶ βογαῖ ὁ κεραυὸς καὶ κροτεῖ μὲ μανίαν, τὴν ὥραν ποῦ ἡ γῆ τρέμει πρὸ τῶν κυμάτων καὶ ἡ περκαλικὴ ζωὴ ὑποχωρεῖ φοδισμένη, μὲ σὺ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ κατάμαυρα μάτια σου εἶνε ἡ μεγάλη ἀποκάλυψις τοῦ ἐπικινδύνου ὄνειρου, τὸ ὁποῖον περαπλαναῖ πολὺ μακρὰν καὶ πολὺ ἐπᾶνω εἰς τὸ ἄφθκτον εἶδωλον τῶν ἀπολυτρωτικῶν σκέψεων.

Καὶ αὕτη εἶνε ἡ τρικυμία ποῦ μὲ φοβίζει. Ἡ τρικυμία ποῦ νομίζω, ὅτι ἀνάθει τὸ βλέμμα σου. Καὶ τὸ θλιβερόν περκαμῆθι τοῦ καταδικασμένου ἀπὸ τὴν μοῖραν Ὀλλανδοῦ μὲ κυριεύει τότε.

Τὸ ξέρεις τὸ περκαμῆθι μὲ τὸ κατάμαυρον καταρκαμῆθι καὶ μὲ τὴν προγεγραμμένην καταδικαίαν τοῦ θανάτου.

Καὶ ὅμως αὕτην τὴν καταδικαίαν θὰ ἤθελα ν' ἀποφύγω.

Θὰ ἤκουσες διὰ τοὺς ἐρημίτας τῆς ζωῆς. Εἶνε ἡ ζωὴ ἡ σβύνουτα ἐν μέσω τῆς ζωῆς καὶ εἶνε πάλιν ἄλλη μία ζωὴ χανομένη ὅπως τὰ ἐλαφρὰ συνεράκια ἐπᾶνω εἰς τὰ νερά τῆς λίμνης. Εἶνε ἡ ζωὴ ἡ φεύγουσα μὲ διαμαρτυρίας, ἐν ὀργῇ, μὲ τὴν λύσσην τῆς πάλης καὶ εἶνε ἡ ζωὴ ἡ χανομένη ἐν σιωπῇ. Τῆς πρώτης γνωρίζεις τὸν ἰδεώδη ὠραῖον ἡγεμόνα.

καὶ τὸ θλιβερόν ὁμοίωμα τῆς ἄλλης ὑπῆρξεν ὁ ποιητὴς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπνίγη εἰς τὴν λίμνην, ὅπου πρὶν τὸν ἐλίκνισαν οἱ κύκνοι. Ὡ! αὕτη ἡ ζωὴ εἶνε τότε ἀνώδυνος παρὰ τὰ τέλη τῆς, ὅσον τὸ φυλλορρόημα ἐνὸς ὑψηλοῦ δένδρου ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν μέθην τῶν ἀνέμων· ἀλλὰ πόσοι κεραυνοὶ δὲν ἐκτύπησαν πρώτα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ βραχεῖα σύννεφα, ποῦ εἶχαν κρούσει τὸν ἡλίον;

★

Εἰς αὕτην τὴν θυέλλαν ὑπάρχουσιν καὶ οἱ ἀπομεινάντες συντετριμμένοι καὶ οἰκτροὶ οἱ βαδίζοντες κατὰ ἓνα ὄμιον ἀπελπιστικὸν ρυθμόν, οἱ ἀληθεῖς καταδίκαι τῆς ζωῆς, οἱ εὐχαριστημένοι ἀπὸ αὕτην, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀκούουσιν τοὺς ὑψηλοῦς ἤχους καὶ δὲν βλέπουσιν τὰ πέραν ὀράματα, τὸ θέατρον τῆς γήϊνης δουλείας μὲ τὰς ὁμοιομόρφους κινήσεις καὶ τοὺς συνθηματικούς λόγους.

Ἐνθυμούμαι ὅταν ποτε σέ εἶδα ἐν μέσω αὐτῶν, πόσον ἦσαν παραγνωρισμένη καὶ δυστυχῆς καὶ πόσον ἡ ὠραία σου ἀθωότης, τὸ καύχημα τῶν οὐρανῶν, ἐσκίαθη ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ ἐγκώμια των. Καὶ ὅταν ἐκεῖ ἤγειρες τρικυμίας καὶ ὁ ἀέρας μὲ τὰ κινήματά σου, μὲ τὰ σπιθηρίζοντα βλέμματά σου ἐγέμισε ἀπὸ τὸ μεθύσι τῆς ζωῆς, πόσον τὸ ὁμοίωμα σου ἔζησε καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μεθύσι παραγνωρισμένον.

Καὶ ὅμως ὅταν αὐτοὶ ἐγελοῦσαν σὺ ἐπένθεις καὶ ὅταν ἐπέθουν αὐτοὶ σὺ ἐγελοῦσες.

Καὶ θεατὴς βλέπων ὅπως σὺ, — ὠμίμενα! — δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀνοίξῃ τοὺς δρόμους ὅπως ἤθελες φυγαθευθεῖ. Καὶ θεατὴς λατρεύων τὸ θεῖον ὁμοίωμα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ζήσῃ καὶ τόσο πλησίον πρὸς αὐτὸ ὅσον θὰ ἦρκει νὰ μετολαβῆσῃ ἐνὸς ρόδου τὸ ἄβρον φυλλορρόημα ἐξ ὅσων ἐπιπτον ἐπιπτον ἀπὸ τὰ ρόδινα σου χεῖλη.

Καὶ αἱ μοιραῖαι ἐκεῖναι στιγμαί, τὰς ὁποῖας διήλθομεν μαζὶ δὲν ἦταν ἄλλαι εἰμὴ ἡ ἐννοια ὅτι ἦσο πάντοτε πλησίον μου καὶ πά ποτε μακρὰν.

Καὶ ὅμως ἡ ἐννοια αὕτη ἦρκεσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν παλαιὰν ὀδύνην, ὄλον τὸν σπαρχυμὸν τῆς χανομένης ζωῆς, ἀδιάφορον πῶς χάνεται εἴτε εἰς τὴν ὀρμὴν τῆς ἀπεγνωσμένης πάλης· εἰς τὸ ἀπαλὸν σβύνισμον τῶν συννέφων ἐπᾶνω ἀπὸ τὴν ἡρεμοῦσαν λίμνην· εἴτε εἰς τὴν φανταστικὴν καταιγίδα τῶν ὀρχμάτων, ὅπου ἡ παράλοπος ἐπανευρίσκει τοὺς ἀδελφοὺς τῆς ὀδύνης· εἰς τὸ ἀνεκπλήρωτον, εἰς τὸ προγεγραμμένον, μέτα εἰς τὸ μῦρον κρᾶθι τῆς θείας καταδικαίας, μέτα εἰς τὸ θάνατον τοῦ λογικοῦ, εἰς τὴν σπαρχατικὴν φυγὴν μὲ τὸ ἀκάτιον τὸ ὁποῖον σέρνουν οἱ κύκνοι, εἰς τὴν ταφὴν τῶν ζώντων, εἰς τὸ ἀπὸ τῶν βράχων κατακυλίσιμα, εἰς ὅ,τι θλιβερόν ἔδωκεν ἡ μοῖρα, ἀλλ' εἰς ὅ,τι θλιβερώτατον ὑπάρχει μεταξὺ μας· εἰς τὴν ζωὴν, ἡ ὁποῖα προκαλεῖ καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ, εἰς τὴν ἡττημένην ἀνεπανορθώτως ζωὴν.

Εἶνε ἡ ἰδία ζωὴ, ἡ ὁποῖα ἠρνήθη ποτε τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς. Τίς εἶδε ὅμως πάλιν ἐν δὲν τοὺς ἡνῶντες τόσοσιν, ὥστε νὰ τοὺς ἐξατραλίσι μιαν ἄλλην ὠραιότεραν ζωὴν; Τίς εἶδεν ἂν αὐτοὶ δὲν εἶνε οἱ ἡμίθειοι ἐνὸς ὠρισμένου κύκλου θνητῶν; Διότι καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰ ὁμοιομορφα πλήθη ὑπάρχει κάποτε ἡ ποιητὴς ἐνὸς ἰδεώδους, ἄνευ τοῦ ὁποῖου τὸ φῶς ἤθελεν ἐκλείψει ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

(*Ἐπιταί συνέχεια.)

Γ. Βῶκος

ΗΧΩ

— **Ξένα πληροφορία.** Είς τὸ τελευταῖον φύλλον τοῦ *Mercure de France* δημοσιεύεται παρὰ τοῦ κ. Πέτρου Κιγιάρ μελέτη περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ἰωάννου Μορέα, καθὼς καὶ προσωπικαὶ ἀναμνήσεις περὶ τοῦ ὁμογενεῦς ποιητοῦ. Ἐπιφυλασσόμεθα εἰς προσεχῆς φύλλον νὰ δώσωμεν τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἄρθρου τούτου.

— «Ὁ κ. Ροστάν, γράφει τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν *Literature* τὸ ἐκδιδόμενον παρὰ τῶν «Τάϊμς», εἶνε σκλάβος τῶν φωνητικῶν καὶ οὐχὶ κύριος τῶν λέξεων του. Χαιρετισθεὶς ὡς μέγας ποιητῆς, δὲν εἶνε κἀν οὔτε καλὸς συγγραφεὺς. «Τὸ ἔργον του, τὸ ἐπαναλαμβάνω, δὲν ἀνήκει κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν φιλολογίαν».

— **Ἐπιστημονικὴ ἠχώ.** Ὁ κ. Κ. Α. Κυπριάδης συνεχίζει ἐπιτυχῶς τὴν μεταφραστικὴν του ἐργασίαν ξένων νομικῶν συγγραμμάτων. Οὕτω ἐξέδωκεν ἐσχάτως μετάφρασιν τοῦ «Ἐγκλήματος ὡς κοινωνικοῦ καὶ παθολογικοῦ φαινομένου» τοῦ μεγάλου γερμανοῦ ποινικολόγου Dr Franz von Liszt.

— **Φιλολογικὴ ἠχώ.** Ἐξεδόθη νέον ἔμμετρον δράμα τοῦ κ. Γιάννη Α. Καμπύση ἢ «Ἀνατολή», περὶ τοῦ ὁποίου θὰ γράψωμεν εἰς προσεχῆς φύλλον.

— Ἀγγέλλεται παρὰ τοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου ἡ ἔκδοσις τόμου διηγημάτων του. Τὸ ἔργον θ' ἀποτελεῖται ἐκ 12—14 τυπογραφικῶν φύλλων, θὰ ἐκτυπωθῇ δὲ ἐπὶ καλοῦ χάρτου καὶ μετὰ πάτης φιλοκλιτικῆς, θὰ περιλαμβάνη κατ' ἐκλογὴν τὰ κάλλιστα τῶν διηγημάτων τοῦ συγγραφέως καὶ θὰ κοσμεῖται ὑπὸ τῆς εἰκόνας του.

Τῆς ἐκδόσεως ταύτης ιδιαίτατα ἐπιμελημένης, θὰ τυπωθῶν τόσα μόνον σώματα, ὅσοι θὰ εἶνε οἱ ἐγγραφησόμενοι καὶ προπληρώσαντες συνδρομηταὶ μέχρι τέλους Μαρτίου τὸ βραδύτερον. Ἐκαστον ἀντίτυπον θὰ φέρῃ ἀξόντα ἀριθμὸν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συνδρομητοῦ δι' ὃν εἶνε προωρισμένον. Ἀντίτυπα πρὸς πώλησιν εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα δὲν θὰ ἐκτεθῶσι.

Ἡ συνδρομὴ διὰ μὲν τὸ ἐσωτερικὸν δρ. 3, διὰ δὲ τὸ ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 3.

— **Ἔνεκα πληθώρας ὕλης δὲν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ φύλλον τοῦτο τοῦ «Περιοδικοῦ μας» τὰ φύλλα τοῦ Ἀεκαπενθημέρου ὡς καὶ αἱ Ξένα ἐφιλολογία.**

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΡΩΤΟΣ

ΥΠΟ Γ. ΒΩΚΟΥ

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

Β'.

Καὶ τώρα πλέον αἱ ἀπόψεις τῶν μακρυνῶν σκέψεων ἐκλείσθησαν ἀπὸ τὰ ὄμματα τῆς διανοίας μου. Καὶ ἀπέμεινεν ἡ ἐπιθυμία, ἡ μεγάλη ἐπιθυμία μιᾶς ζωῆς τόσο ἐπιμόνου εἰς τὰ ἀπροσπέλαστα ὄνειρά της, τόσο φανταστικῆς, τόσο ιδεώδους ὥστε νὰ πλησιάσῃ τὴν θεῖαν γαλήνην.

Καὶ εἶμαι ὁ δυστυχῆς ὁ ὁποῖος δὲν ἤμπορῶ νὰ φθάσω αὐτὴν τὴν θεῖαν γαλήνην. ὦ! γῆ καὶ οὐρανοὶ εἶμαι ἓνας ἐκ τῶν ἠρώων τῆς ἀπαισιωτέρας σας τραγωδίας.

Ἐβάδισα, ἐβάδισα τὸν μακρυνὸν ὁρόμον ὑπὸ συννεφῶδη οὐρανόν, τὸν ὁρόμον τὸν ἀνηφορικόν, ὅπου δὲν φθάνει κανεὶς παρὰ ἀσθμαίνων. Ἐπάνωθεν ἔκαιεν ὁ ἀέρας καὶ ἡ βροχὴ ἐστάλαζε καίουσα ὡς πῦρ. Οἱ ἄγροί ἦσαν ἄφοροι καὶ ἐρημωμένοι καὶ τὰ δένδρα δὲν εἶχαν φύλλα. Ἄρά γε ἐγὼ τὰ ἔδλεπα ξηρὰ καὶ τεθνεῶτα ἢ ἦσαν ἀληθινὰ νεκρωμένα; Καὶ ἐβάδισα, ἐβάδισα τρέχων κατ' ἀρχὰς μὲ μιαν ὀρμὴν συννεφου, τὸ ὁποῖον ὠθεῖ βίαιος ἄνεμος· ἔπειτα ἐκλονίσθη καὶ ἐβάδισα μὲ αἱματωμένους πόδας καὶ κατόπιν ἐσύρθη μὲ τὰς χεῖρας καὶ ἐνῶ ἔως τότε δὲν εἶχα καρδιά, καὶ εἶχα ἓνα θώρακα τριγύρω ἀπὸ τὰ στήθη, ἡ καρδιά μου ἤρχισε νὰ χτυπᾷ ὡσάν πληγωμένου πουλιοῦ. Καὶ κατόπιν ἐκοιμήθηκα καὶ εἶδα ἓνα ὄνειρο, ὃ τὸ ὄνειρο ποῦ θέλω τώρα νὰ σοῦ ἐξομολογηθῶ. Ἡ ἴδια μου ἡ ζωὴ ἦταν αὐτὸ τὸ ὄνειρο, ἡ ζωὴ μου ἡ θρεμμένη μὲ πίκραις καὶ βάσανα. Καὶ οἱ χαρὲς ποῦ ξάνοιγαν κάποτε στὸν οὐρανὸ τῶν σκέψεών μου ἦταν πλανευτικῆς καὶ ἀνύπαρκτες. Ἡ χίμαιρα εἰδείνε τίς χίλιες ὠραῖές της μορφῆς καὶ κατόπιν τῆς ἡ σκέψις μου εἰς μιαν ἀπέραντον βαθεῖα σιωπὴν ἤκουεν, ἤκουε τὰ πιστευτὰ τῆς ψεύδης.

Καὶ ὅταν ὡσάν ἀπὸ βαθύν ὕπνον ἀφυπνίσθη ὁ ἥλιος ἔλαμψε μπροστὰ στὰ μάτια μου. ὦ! ποῖα ὑποδοχὴ στὰ ἡλιοφώτιστα παλάτια καὶ ποῖο νερὸ λησμονησιαῆς ἀνάμεσα μόνον σ' ἐκείνη τὴ στιγμὴ ποῦ πρωτοεῖ-

* Βλέπε τὸ «Περιοδικὸν μας» τεῦχος 22ον τῆς 15 Ἰανουαρίου καὶ 23ον τῆς 1 Φεβρουαρίου.

δα ἐσένα. Τους δικούς μου παληούς τόπους ἔναν ἕνα τους ἐγύρισα· ὄροι μοι γνώριμοι, πρόσχαροι, γελαστοί μου φανερώθηκαν, πρόσωπα θεῖα σάν αὐτά νά εἶχαν κοιμηθῆ τόν ἰδικόν μου ὕπνον καί νά ἤρχοντο πάλιν εἰς τήν ζωήν καί σάν ἐγώ νά ἤμουν ὁ αἰώνιος διαβάτης πού τους εἶχα χάσει καί ἀνέλπιστα τους ἐπανεύρισα. Κάθε πρᾶθυρο πού εἰδειχνε ἕνα ἐσωτερικό ζωῆς τί γαλήνη ἀπεκάλυπτε στά ξαφνισμένα μου μάτια, τή γαλήνη πού θάβλεπε ἕνα μικρό παιδί πού πρωτοκνοίγει τὰ βλέφαρα στή ζωή. Ἡ χαρὰ τῶν ἀθίων σκέψεων ἐπλανᾶτο σέ κάθε τί στους δρόμους τῆς πολιτείας, σ' ἀκρογιάλια τῆς καί τὰ περίχωρα. Ὅλα ἦσαν νέα καί ἀνεξάντλητα, εἶχαν τήν ἁγίαν θεάν τῶν παλαιῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τήν ὀροσερᾶν νεότητα τῶν χρόνων. Ὡ μαγεμένο λιμάνι πόσες ὥρες τήν ἡμέρα ἔπρεπε νά σέ βλέπω γιά νά βλέπω σέ κάθε ὥρα μιᾶ νέα σου μαγεία, τὸ πρωί ἐλαφρὰ σκεπασμένο μέ τήν οὐμίχλην, τόν ὄνειρευτὸν πέπλον τῆς νύχτας πού ἔτρεχε νά σοῦ ἀπορρίξει μέ τὰ χάδια του ὁ ἥλιος ὡς πού νά σέ τυλίξει στά φωτερά του ἀγκαλιάσματα καί νά περάσῃ ἀνάμεσά σου τὰ εὐμορφότερα ὀράματα. Καί τὸ βράδυ ὅταν σ' ἀποχαιρετοῦσε ἀπὸ τήν ἐνδοξή Σαλαμίνα, ποῖο ἀφάνταχο παιχίδι μέ τίς ὕστερνές του ἀχτῖνες στά βαθυγάλανα νερά! Καί ὕστερα στή σιωπῇ τῆς νύχτας, ὦ μαγεμένο λιμάνι, ποῖος ὄνειρεμένος ὕπνος κάτω ἀπὸ τὰ πολύχρωμα φῶτα τῶν ἀγρυπνοῦντων φαναριῶν, κάτω ἀπὸ τὸ μακρινὸ ξαγνάντεμα τῶν ἀστρῶν!

Καί σεῖς ἀκρογᾶλια ἀπόμερα, ἐρημικὰ πῶς διηγηθήκατε πάλι τήν ἀτελείωτη μουσική τῶν κυμάτων! Ἡ ἠχὼ ἀναζοῦτε στήν πρώτη τῆς χαρμόσου ἔκπληξι καί ὡσάν τώρα πρωτοφανερῶμένα τὰ λευκὰ θαλασσοπούλια μοῦπερναν στά φτερά τους, προσπερνῶντας, τόν θριαμβευτικόν χαιρετισμόν πρὸς τήν πρωτογνώριμη ζωὴν τοῦ σύμπαντος. Ὡ! μικρά, γοργόφτερα, ἐφάμιλλα πρὸς ἐκεῖνα, πλοῖα τῶν ἀλιέων ποῖον κόσμον ὑπέσχεσθε ν' ἀποκαλύψετε κάτω εἰς τοὺς σμαραγδένιους βυθοὺς, ὅταν μετὰ τὸ μακρινὸν ταξίδι, ἀργὰ τώρα μέ τὰς κόπας παρεπλέατε, ἐλαφρὰ κυλιόμενα ἐπὶ τῶν ὀλισθηρῶν, τῶν διαφανῶν ὡσάν κάτοπτρα νερῶν. Καί ποιῆς ἐνθύμησες ἀπὸ τὰ ἐδῶ θεάματα πρὸς ἄλλα τῆς περασμένης ζωῆς πού ἐπκνήρχοντο ὡσάν πρωτοφανέριωτα καί αὐτὰ ἀπὸ τὰς θεᾶς τῆς μνήμης. Θάλασσα, θάλασσα, ὅπου ἄλλου σέ εἶχα ἰδῆ, εἰς τόν Ὀκεανὸν μαινομένην, φεύγουσαν μέ τήν ὀκλήν τῶν μεγάλων κυμάτων τὸ αἰώνιον ταξίδι τὸ ἀδέσμευτον μέ τήν προπομπήν τῶν βοῶντων ἀνέμων, τῶν ἐν ὀργῇ οὐρλιαζόντων μέ ἀγρίαν ἀχαλίνωτον χαρὰν· εἰς τοὺς ἀνθισμένους κόλπους ὅπου ἀνοίγεις τοὺς ρεμβασμούς πρὸς τήν ποιήσιν σου μέ τὰς φρικιώσας διαδρομὰς τῶν Σειρήνων καί μέ τὰ ἀφροστεφάνωτα ἄρματα τῆς Ἀφροδίτης, τὰ ὁποῖα στολίζεις μέ τοὺς θησαυροὺς τῶν βυθῶν σου, ἐνῶ ἡ γῆ ἐρωτευμένη σέ χαιρετίζει μέ τήν πλέον σπαργῶσαν βλάστησίν τῆς, θάλασσα, θάλασσα σ' ἐκλείνα ὀλάκερη στά ἐκπληκτὰ ἀπὸ θαυμασμόν μάτια μου.

Καί ἀνάμεσα στά νέα αὐτὰ θεάματα καί στίς ἐνθύμησες πού τὰ σενέδον τότε ἐπρωτοάστραψες, ὦ νεράϊδα γέννημα αὐτῆς τῆς παραλίας, ὡσάν ἀπὸ τὰ κύματα ἀναδυομένη.

Ἦταν ἕνα ἀπόγευμα πίσω ἀπὸ τὸ κρυστάλλινο παράθυρο πού ἔβλεπε στὸ κύμα. Εἰς τήν αὐλήν στρωμένην μέ τὰ χαλίκια τῆς ἀκτῆς, τὸ βῆμα σου καθὼς ἀπήχησε, ἐφανέρωσε τὸ διάβα μιᾶς βασιλισσας. Βκείνην τήν ὥραν ἡ θάλασσα πέραν ἀναστέναιζε ὡσάν νά σέ ἄφρησε νά φύγῃ ἀπὸ τὰ κυανὰ τῆς ἀφροστεφανωμένα δώματα, μέ ὀδύνην. Οἱ φύκοι τῶν διαδρόμων ἐφρικίασαν ὕπερα εἰς τὸ πέρασμά σου καί ὅταν τὸ ὁμοίωμά σου τέλεια ἐφανερῶθη, τὰ ἄνθη τὰ εἶδα νά κλίνουν ὑπὸ τὸ ρίγος μιᾶς συγκινήτως καί πιστεύετε τὰ ἤκουσα νά ψιθυρίζουν θαυμασμούς. Μὲ ὀρμήν, τήν ὁποῖαν σοῦ εἰδοῶσαν οἱ ἄνεμοι, ἔρριψες μακρὰν τὸ ἐλαφρὸν ἐπιμίον ὡσάν πέπλον ὑφασμένον εἰς τὰ ἀπόκρυφα δώματα τῆς θεᾶς τῶν θαλασσῶν, τῆς ὁποίας ἔπρεπε νά εἶχες μάθει τὰ μυστικά τῆς ὠραιότητος. Ἐπειτα τὸ φῶρέμά σου ἀνετυλίχθη εἰς πτυχὰς, ὅπου ἡ πορφύρα εἰς τήν ὁποῖαν εἶχε βαφῆ, ἀνέδωκε μαρμαρυγὰς καί διαχρώσεις, ὅσας ἠδύναντο νά ὑποσχεθοῦν εἰς τήν τολμηροτέραν φαντασίαν τὰ ἴδια ἐκεῖνα βασίλεια ὀπόθεν ἐνόμιζα, ὅτι ἤρχεσο. Ἦδη ὡσάν ἀπὸ πολὺ προγενεστέρως ἐντυπώσεως, ἔλαμπαν τὰ κατάμαυρα μάτια σου καί ὡσάν ἀπὸ μυστικῶν ἐλαφρῶν ἀνέμων τὰ μαλλιά σου ἀνέμιζαν συνθέτοντα ὡς εἰς χορδὰς αἰολικῆς λύρας τοὺς πρώτους ἐρωτικούς στεναγμούς.

Ἐξῶθεν ὁ ἥλιος ἐφώτισε μέ ὄλην τήν δύναμίν του τήν αἴθουσαν καί αἱ ἀστραπαὶ τοῦ φωτός καί αἱ ἀστραπαὶ τῶν ὀφθαλμῶν σου διεσταυρῶθησαν. Καί ἐνῶ τὸ πέλαγος ἤρχισε νά λιχνίζεται εἰς ὀρμήν τρικυμιώδη ὡσάν ἀπὸ ἐκσπασιν χαρᾶς καί μεθυστικῆς ἡδονῆς καί τὸ κύμα ἔφερεν αὐτήν τήν μουσικήν, σὺ ὡς διὰ ν' ἀνακρούσης τήν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, ὑπὸ τήν ὁποῖαν ἀλλοίμονον! ἔπρεπε καί πάλιν νά ὑποδουλωθῶ ἐπιάνιες χωρὶς ἴσως νά τὸ γνωρίζης, ἀλλ' ὡσάν νά ἦτον ἄνωθεν ἐπιτεταγμένον τήν μουσικήν τῶν λυγμῶν καί τῶν θρήνων. Καί οἱ τόνοι τοῦ ὄργανου ἀντήχησαν τότε διὰ πρώτην φοράν τὸ σπαρακτικόν τραγοῦδι τὸ προλέγον τοὺς μεγάλους καί ἀνεπανορθώτους χωρισμούς...

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Δὲν αἰσθάνομαι πλέον δυνάμεις νά ἐπαναλάβω πῶς ἀπὸ ἐκείνης τῆς στιγμῆς τῆς πρώτης ἐμφανίσεως καί τῶν μετέπειτα συναντήσεων αἱ ἐνθυμήσεις ἐπανέφεραν τήν καταδικασμένην ζωήν.

Ἀρκεῖ ὅσοι ἀναγινώσκουν τὰς γραμμὰς αὐτὰς νά φανταστοῦν, ὅτι ἡ ἐπάνοδος εἰς τήν ζωὴν κατόπιν ἐνός ὄνειρου ὡς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀφηγήθη ἄνωτέρω καί τοῦ ὁποῖου τήν ἀφύπνισιν ἠδυνάμεθα νά παρομοιάσωμεν μέ μιάν ἀναγέννησιν καί συνεπῶς νέαν ἐνατένισιν τοῦ κόσμου, δὲν ἐδράδουε νά ἐπαναφέρῃ τὰς ἀληθεῖς ἐντυπώσεις καί τὸ ἴδιον ἐκεῖνο ὄνειρον ἐνός ἀνακαινισμού εἰς τόν χιμαιρικόν πόθον τῆς ἐνατενίσεως νέου κόσμου, τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ ὄνειρον τὸ βασιανίζον ὀλόκληρον τήν ἀνθρωπότητα.

Οἱ διαβάται τῶν ἐσπερινῶν ὥρων ὅταν ὁ ἥλιος εἶνε περὶ τήν δύσιν του θά ἠδύναντο ἴσως νά συναντήσουν πρὸς τοὺς βράχους αὐτοῦς, ὅπου τὸ

κῦμά ποτε δὲν ἠσυχάζει, τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἀφηγεῖται τὴν ἐρωτικὴν αὐτὴν ἱστορίαν.

Ἄλλ' οἱ διαβάται αὐτοὶ εἶνε ὀλίγοι καὶ τοὺς γνωρίζω ὅλους καὶ μὲ γνωρίζουν, ἔχομεν τὴν σιωπηλὴν γνωριμίαν τῶν ἐν ὁδῷ ἀδελφῶν, οἱ ὁποῖοι μαντεύονται καὶ δὲν ἀνταλλάσσουν λέξιν.

Ὅταν τις ἐκ τῆς ὁδοῦ ἄνωθεν ἔρχεται κανεὶς τὸν ὁποῖον βλέπομεν διὰ πρῶτην φοράν, στρεφόμεθα καὶ τὸν ὑποδεχόμεθα μὲ ἓνα χαμόγελο, τὸ ὁποῖον λέγει, ἔλα ὑπάρχει τόπος καὶ διὰ σέ.

Ἡ θάλασσα εἶνε ἀπέραντη καὶ ἡ μουσικὴ τῆς εἶνε εὐσπλαγχνική. Εἰς τὰ ἀγαθὰ πνεύματά της ὅταν ποτε θὰ παραδώσω τὴν τελευταίαν πνοὴν θὰ εἶμαι εὐτυχής, ὅτι ἡ μουσικὴ αὐτὴ θὰ ναουρήσῃ τὴν ψυχὴν μου καὶ ὑπὸ τοὺς τόνους τῆς θ' ἀπλώσῃ τὰς λευκὰς πτέρυγὰς τοῦ ἓνα ὠραῖος καὶ γαλήνιος θάνατος.

Γ. Βῶκος

VARIATIONS ΣΕ ΓΝΩΣΤΟ ΚΟΙΝΟ ΘΕΜΑ

ΥΠΟ ΠΕΤΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

Τὸ μυστικὸ μου!

τὸ μυστικὸ μου ποῖος μὲ χει πάρει;
Μιὰν ἄχνα τύλιγε ἐκεῖ τὸ βράδυ,
μιὰν ἄχνα τύλιγε τὸ φεγγάρι·
μιὰ νέκρα γύρω·
οἱ γρύλλοι σῶπαιναν.
τὰ κυπαρίσσια,
οὔτ' ἀνάσαιναν τὰ κυπαρίσσια στὸ δρόμο κάτω.
Κ' εἶδαν—

μὰ δὲν τὸν γνώρισαν τὸν καβαλλάρη,
τὸν καβαλλάρη ποῦ τὸ σούρωμα εἶχε περάσει
καὶ πάει σὰν ἄνεμος καὶ χάθηκε μὲς στὰ δάση·

Τὸ μυστικὸ μου,
τὸ μυστικὸ μου ποῖος μὲ χει πάρει;
Καὶ δὲν μοῦ χτύπησε κανεὶς τὴ θύρα,
κι ἄλλος δὲν πέρασε ἐκεῖ τὸ βράδυ,
ἄλλος δὲν πέρασε στὸ δρόμο κάτω·
ἄλλος δὲν πέρασε παρὰ ἢ κόρη
ἢ ἀρρωστη τοῦ βασιλιά,
κ' ἐπαιζε ὁ ἥλιος (μὲ τί θλίψη!)
στὰ μαραμμένα τῆς μαλλιά·
κ' οἱ γρύλλοι σῶπαιναν,
κι οὔτε ἀνάσαιναν τὰ κυπαρίσσια στὸ δρόμο κάτω.

Κ' εἶδαν τάχα—κ' εἶπαν ἄκουσαν στὸ σκοτάδι,
κ' εἶπαν εἶδαν—
ποιοὶ;—ξέρω γώ;
κάποιους ἴσκιους πῶφευγαν τρομασμένοι
πρὸς τὸν ἔρημο πέρα γιαλό.

§

Καὶ πέρασα μιὰ αὐγὴ ἀπ' τὸ σπίτι πάλε,
μιὰ αὐγὴ ποῦ γέλαγε ἓνας ἥλιος
καὶ ποῦ ἓνα ὄνειρο ἀνοιξὸς μνηοῦσε·
καὶ πέρασα ἀπὸ τὸ παλιὸ τὸ σπίτι πάλε·
Νέκρα τριγύρω·
στὴν αὐλὴ τὰ σκόρπια φύλλα, τὰ ξερὰ τὰ φύλλα μὲς στὸ χιόνι
μοῦ πρόδωσαν τὸ πέρασμα μιᾶς μπόρας.
Καὶ στάθηκα—
καπνὸς δὲ θόλωνε ἀπ' τὸ τζάκι τὸν ἀγέρα,
ψυχὴ πουλιοῦ δὲν ἔχυνε ἓναν ἦχο
κ' ἔχασκε στάδειο πέρα τὰδειο παραθύρι.
Τὸ μυστικὸ ποῦ μῶκρυδαν τὰ κυπαρίσσια!
τὰ ὀρθὰ ψηλά, τὰ σάλευτα τὰ κυπαρίσσια!
Καὶ πέρασα—καὶ δὲν ἐχτύπησα τὴ θύρα,
μὰ κάποια χνάρια τὸ κατόπι πῆρα,
τὰ χνάρια πῶφευγαν στὸ χιόνι ἀπάνου,
κάποια χνάρια ποῦ χάνονταν βαθιὰ στὸ δάσος.

Πέτρος Βασιλικός

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΚΑΜΠΥΣΗΣ

ΥΠΟ ΜΠΟΕΜ

...Suis-je le seul à ne pas le voir? Est-ce vraiment grand? Cette maison est-elle vraiment telle que je l'ai voulue? Répond-elle à l'obscure vision d'où elle est née? Ressemble-t-elle à l'image de ce temple que je vu si grand dans mon rêve, élevant sa voute au-dessus des misères de ce monde?....

HENRIK IBSEN *

Μοῦ φαίνεται, ὅτι τὸ ἔργον—ὁ τεχνίτης εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου του —τοῦ κ. Α. Καμπύση εἶνε καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσις ψυχικῆς ἀμφιβολίας, φανερωμένης με ἀπόλυτον εἰλικρινείαν. Καὶ χρειάζεται κανεὶς ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ ἔχη ἐκ διαπλάσεως μεγάλην πολὺ δύναμιν διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ εἰλικρινῶς σαφεῖς τὰς ἐντυπώσεις του καὶ τὸ αἶσθημά του, χωρὶς νὰ τὰς περιβάλλῃ με μᾶσκαν. Αὐτὸ τὸ «ἀμφιβάλλω» εἰς τὴν ζωὴν, ἐκδηλούμενον εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης εὐσυνειδήτως μοῦ ἐνθυμίζει τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ «Μπράντ», τὴν βαθύτατα αὐτὴν ἀλγεινὴν κραυγὴν τοῦ λήξαντος αἰῶνος, πιστὴν ἡχώ τῶν ἐπίσης ὀδυνηρῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι ἠκούσθησαν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἰδίου αἰῶνος ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ γηράσαντος «Φάουστ»—«...Σὲ τί μοῦ ἐχρησίμευσαν αἱ τόσαι προσπάθειαι! Πτωχὸς τρελλός. Δὲν ἔχω προχωρήσῃ περισσότερον ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν...» Τὸ πνεῦμα τῆς ἀμφιβολίας, τὸ ὁποῖον ἐπεσώρευσε ὁ 19ος αἰὼν εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ σκεπτομένου ἀνθρώπου βεβαίως δὲν δύναται παρὰ νὰ φέρῃ τὸ μειδιάμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς βλέποντας με τὴν ἐπιχειρηματικὴν καὶ βιομηχανικὴν διάνοιαν τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καλλιτέχνου ὁ ὑπερφυσικῶς αὐτὸς κόσμος τῶν ἀμφιβολιῶν καὶ τῶν δισταγμῶν γενεᾷ σπασμῶν κατὰ πικρὸν. Ἀπὸ τὸν σπασμὸν αὐτὸν ἡ φιλολογία τῆς σήμερον ἀπέκτισε ἔργα πρὸ τῶν ὁποίων ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶνε δημιουργημένα ἀπὸ πνοὴν ἀλλοιωτικὴν ἀπὸ τὴν πνοὴν τῆς πρακτικῆς καὶ τῆς βιομηχανίας ὁ πολὺς κόσμος παρέρχεται ἢ ἀδιαφορῶν ἢ σκώπτων ἢ ὑβρίζων ἢ προσπαθῶν νὰ θέσῃ πρὸ αὐτῶν ὀδοφράγματα, φοβούμενος μήπως ἀπολέσῃ τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποῖου μακαρίως καὶ εὐκόλως καὶ ἀγαθῶς καὶ ἄνευ σκέψεως καὶ κόπου καὶ πόνου φουτοζωεῖ.

Τὸ ἔργον λοιπὸν τοῦ κ. Καμπύση, τὸ «σιωπηλὸν δι' αὐτὸν καὶ ἄγνωστον διὰ τοὺς πολλοὺς, τὸ ἀθόρυβον καὶ ἐρημιτικόν, τὸ μὴ δυνάμενον νὰ ἐννοηθῇ παρὰ ἀπὸ τοὺς ἀπηλλαγμένους πάσης προλήψεως, πηγάζει ἐκ τῆς μεγάλης ἀμφιβολίας τῆς ἀγωνιζομένης νὰ εὕρῃ τὴν ἀνεύρετον ἴσως λύσιν τοῦ ὑπερέραν κόσμου. Ὁ ποιητὴς ὁ ἀποφεύγων τὰ πλήθη, μετὰ τὸ ὥχρον πρόσωπον καὶ τοὺς καστονμαύρους φλογερούς ὀφθαλμούς, ὁ σπανίως ἐκ-

* «Brand» Henrik Ibsen, poème dramatique en 5 actes. Traduit par le Comte Prozor. Paris 1895—Σελ. 204.

φράζων ἓνα πικρὸν λόγον ἀπέναντι ἀνοησιῶν καὶ ἀδικιῶν, καὶ πάντοτε βυθιζόμενος εἰς τὸν μυστικὸν καὶ σιγηλὸν κόσμον τῶν ὀνειρῶν του, ὁ ἐνσαρκῶνων ψυχικῆς ὀδυνηρᾶς ἀμφιβολίας ὑπῆρξεν εἰς ἀπὸ τοὺς ὀλίγους νεωτέρους τεχνίτας μας ὁ ὁποῖος ἀφωσιώθη εἰς τὴν τέχνην με λατρείαν εἰλικρινῆ, με λατρείαν καθόλου ψευδῆ ἐν ἀγνοίᾳ του, ὅπως συμβαίνει συχνάκις εἰς πολλὰ φιλοσοφικὰ εἰδῶλα τοῦ τύπου ἢ τῆς κοινωνίας. Τὰ δράματά του, τὰ πρῶτην φορὰν γραφέντα αὐτὰ δράματα εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἢ ποιήσεις του ἢ βαθεῖα ὡς ὠκεανὸς καὶ μυστικὴ ὡς ἡ ἐνέργεια τῆς φύσεως δὲν εἶνε παρὰ ψηλαφήσεις, ὠραῖαι ψηλαφήσεις τεχνίτου ζητούντος τὴν ὑπερέραν αἴσθησιν. Καὶ τὴν αἴσθησιν ταύτην τὴν εὕρεν ὁ τεχνίτης: Δὲν θὰ ἦτο εὐκόλον ν' ἀπαντήσῃ τις ὠρισμένως, ἀλλ' εἶνε ἀλήθεια νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ πτῆσις του αὐτῆ ὑπῆρξεν ὠραία καὶ ὑψηλὴ, δίδουσα τὴν ἐντύπωσιν φτερουγίσματος ἀητοῦ ὑπὲρ τοὺς παγῶνας καὶ τὰ φλόρα τῆς Σκανδυναβίας, δίδουσα τὴν αἴσθησιν μιᾶς ζωῆς ὑπεράνω τῆς ζωῆς τοῦ κάμπου καὶ τῶν ἐλῶν. Εἰς τὸν σύντομον πρόλογόν του, ὃν ἔχει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν «Μίς Ἀννα Κουζλέυ» μᾶς ἐξομολογεῖται ὁ ἴδιος με ζηλευτὴν εἰλικρινείαν: «Ποῦ εἶνε τὸ ἔργον μου, δὲν τὸ ξέρω. Ἄν τὸ ἄρχισα ἀκόμη οὔτε. Ἄν, ἄμὰ τόβρω, θὰ μοῦ στενεύει τὸ δρόμο, οὔτε. Οὔτε κι' ἂν τόβρω, ξέρω. Καὶ νὰ σὰς πῶ; Δὲν ἐξετάζω τίποτε ἀπ' ἀφτά, ὅπως δὲν λογαριάζω τὴν ἐντύπωσιν, ποῦ δίδω... Γιατὶ ἡ τέχνη μου εἶνε ζωὴ σὲ μένα... Ὁ κόσμος, ποῦ περνάει γύρω μου, ὅτι κι' ἂν κάνει κοπέλι τῆς γίνεταί!» Αὐτὰ ἐγράφησαν στὰ 1897. Προχθές, ὅταν συνήτησα τὸν συγγραφεὴ μετὰ τὴν ὀμισίευσιν τοῦ τελευταίου, πολὺ ὑπερέραν ἔργου του ἢ «Ἀνατολή», καὶ τὸν ἠρώτησα ἂν εὕρε τὸν δρόμον τῆς Τέχνης του, μοῦ εἶπε μετὰ τὴν αὐτὴν ἀπάθειαν: «Δὲν τὸ ξέρω». Καὶ ἡ τελευταία του, λοιπὸν, ἐξέλιξις καὶ ἡ νέα του ὑπὲρ τὸ σύνθημα ὑψηλὴ καλλιτεχνικὴ ψηλαφήσις δὲν θὰ εὐχαριστήσῃ τὰ Ἀμερικανικὰ πνεύματα. Ὁ Τεχνίτης ἀδιάφορος πρὸς τὴν περὶ αὐτὸν στενότητα ἐξακολουθεῖ τὰς πτῆσεις του ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ.—Ὡ! τὴν ὀδυνηρὰν, τὴν παλλομένην ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς; ἀμφιβολίαν. Μοῦ φαίνεται πῶς εἰς τὴν ἀποστροφῆν μου ταύτην ἀκούω πάλιν τὴν μονοτονίαν τῆς ταπεινῆς ἀντιλήψεως διαμαρτυρουμένην με ἐπιχειρήματα δικηγορικὰ ὑπὲρ τοῦ καθεστώτος καὶ μέσα εἰς τὰς διαμαρτυρίας αὐτὰς ἀκούω τὴν ὑψηλὴν ἐπίκλησιν τῆς Μάρως,—τῆς ζωῆς τῆς Ἀληθείας βροντοφωνοῦσαν με ἀπήχησιν κλαγγῆς ὀπλων «ζήτα με στίς φωτιές καὶ στίς καταστροφές». Ὁ Ἴψεν εἰς τὸν «Μπράντ» τὸ μέγα αὐτὸ ποίημα ἐνὸς αἰῶνος, ὅπου ἡ ἀπόλυτος Ἰδέα παλαίει μετὰ τὰς ἐναντιότητάς του Περιβάλλοντος, εἰς τὸ στόμα τοῦ «Doyen», τοῦ μαρφομένου παπᾶ, τοῦ ἀνεπτυγμένου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς, τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχὴ, ὅπως καὶ τοῦ φίλου του Bailli, τοῦ ἀρχοντος αὐτοῦ τῆς φανταστικῆς ἐκείνης κοινότητος,—ἔχει βάλῃ τὰ σοφιστικώτερα πρακτικὰ λόγια τῆς ἐποχῆς του ὅταν λέγει οὗτος πρὸς τὸν μάρτυρα «τοῦ παντός ἢ τοῦ τίποτε»: «Κανεὶς δὲν θριαμβεύει * ἐὰν δὲν ἀκολουθῇ τὴν ἐποχὴν του. Γιὰ δὲς τὰς τέχνας, γιὰ δὲς τὴν ποίησιν!

* «Brand» Henrik Ibsen. σελ. 221-222.

Ἡὼς ἀκολουθοῦν εἰ μαχηταὶ μας τὰς παραδόσεις των!.. Καὶ τὸ πράττουσιν ὑπεύκοιτες εἰς τὸν φυσικὸν νόμον τὸν ἀπαιτοῦντα νὰ συμμορφῶνεται κανεὶς μὲ τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Πρέπει ἕκαστος νὰ μετριάξῃ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του, νὰ μὴ ὑψοῦται ὑπεράνω τῆς κοινῆς στάθμης, νὰ μὴ κατακραυγάζεται πρὸς τὰ ἔμπροσθεν... Τὸ νουντίον πρέπει νὰ ἐξεμοιωθῇ μὲ τοὺς ἄλλους καὶ ποτὲ νὰ μὴ βαδίζῃ μόνος. Τότε μόνον τὸ ἔργον σου θὰ εἶνε μόνιμον». Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Μπράντ, τὸ ὑπὲρ τὰ καθιερωμένα καὶ πρὸς τὸ ἀπόλυτον ἰδανικὸν βλέπον, ὅσον εἶδε καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ρενάν εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῆς πεζότητος, ἀφίνει τὴν μεγάλην ὀδυνηρὰν ἐκείνην φωνήν: «Μακρὰν ἀπ' ἐδῶ! Ἐξῶ ἀπ' ἐδῶ!». Τὴν φωνὴν αὐτὴν τῆς διαμαρτυρίας τῆς ἀσφυκτικῆς ἰδέας καὶ εἰς τὸν τόπον μας τὴν ἔβαλε ἐπίσης ὠραία ὁ κ. Καμπύσης εἰς τὴν διαφωτιστικὴν ἐκείνην * μελέτην του «Ὁ Ψυχαρισμὸς καὶ ἡ Ζωή», τὴν καταρτίψασαν τόσας φιλολογικὰς προλήψεις. «Κρατῶ, εἶπε, σὲ πολλὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοὺς γύρω μου τὸ μυστικὸν τῆς πίστεως μου, καὶ ὅποιος τὸ μαντεύει ἀπὸ τὰ λίγα καὶ περιπλεγμένα ποῦ λέγω, αὐτὸς θὰ ὄνειρευτεῖ πῶς ἡ Ζωὴ δὲν ἔχει τέλος καὶ πῶς τῇ Ζωῇ ὁ ἴδιος μπορεῖ νὰ κερδίσῃ, ἴσα ἴσα ὅταν ἡ Μείρα του φαίνεται πῶς τοῦ κάμνει τὴν μεγαλειότερη ἀντίδραση...» Καὶ ἀκόμη εἰλικρινῶς. «...Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῆς Ζωῆ ποῦ σκορποῦν, δὲν παίρνουν οὔτε καταδέχονται νὰ πάρουν θυμιάματα. Γονατίζω μόναχος μου στὸ κελί μου, τὴν ψυχὴ μου νὰ ἐξυψώσω!...» Ὅλοι αὐτοὶ εἰ χωρὶς φιλολογικὴν μάσκαν λόγους, εἰ κατὰ τῆς καλλιτεχνικῆς μάσκας ἀφορισμοὶ εἶνε ἀληθεῖς, ὅσον ἀληθεῖς εἶνε οἱ λόγοι τοῦ Πειρητοῦ πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ θεάτρου εἰς τὸν α' πρόλογον τοῦ «Φάουστ»: «Μὴ μοῦ ὀμιλήτε γι' αὐτὸ τὸ πρόστυχον κοινόν. Εἰς τὴν θέαν του τὸ «ζενί» τρομάζει καὶ φυγαδεύεται· ἀπομακρύνετε, τὰ θορυβώδη αὐτὰ κύματα, τὰ ὅποια θὰ ἠδύνατο νὰ μὲ συμπαράσῃ εἰς τὴν δίνην των... Φύγε καὶ πήγαινε νὰ ζητήσης ἄλλους φίλους! Ὁ ποιητὴς δὲν θ' ἀτιμασθῇ διὰ νὰ κάμῃ ὅ,τι σοῦ ἀρέσει· δὲν θὰ βεβηλώσῃ τὸ εὐγενέστερον ὄρωρον, ποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν φύσιν!»

* Εἶνε δὲ ὁ κ. Καμπύσης εἰς τῶν μᾶλλον εἰλικρινῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Γερμανικοῦ πνεύματος ἐν Ἑλλάδι. Τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ Γκαίτε, τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ Λουπταν τὸν ἔχει ἐκδηλώσῃ ὁ ἴδιος εἰς τόσα ἄρθρα του, εἰς τὰ ὅποια ὁ ἀναγνώστης θὰ εὕρῃ τὸσον ἐνθουσιασμόν, ὅσον καὶ φῶς ἀνέσπερον. Πολλάκις ἐπανέλαβε διαφοροτρόπως τὴν φράσιν του διὰ τὴν χώραν, ἥτις διαχύνει τὴν ἰσχύν καὶ τὸ πνεῦμά της εἰς τὸν κόσμον σήμερον: «Καὶ μὲ δυνάμωσεν ἡ εὐλογία σου, ὦ μεγάλη χώρα. Κι αὐτὴ θὰ μὲ κρατήσῃ ξύπνιον στὴ νύχτα ποῦ πλανιέμαι, γιὰτὶ σὲ ἀγάπησα, ὦ δυνατὴ, καὶ σὲ αἰστάνθηκα.» Τῇ Ζωῇ ἀπὸ τὸ Γερμανικὸν πνεῦμα ἀντελήφθη ὁ ποιητὴς, τὸ ὄνειρό του εἰς τὸ ὄνειρον τοῦ Νίτσε γυρίζει. Διὰ τῆς καταστροφῆς ἡ Ζωή, δι' αὐτῆς ὁ Πόθος καὶ ἡ Δράσις. Εἰς τὴν «Τέχνην» ἄλλοτε, εἰς τὸ «Περιοδικόν μας» σήμερον ἐκτὸς τῆς φιλολογικῆς δημιουργικῆς του ἐργασίας μᾶς ὠμίλησε

* Βλέπε ἐπὶ Περιοδικόν μας φύλλα 2, 3, 5 καὶ 6.

διὰ τὴν τέχνην τὴν Γερμανικὴν μὲ ὑπὲρ τὸ δέον, ὡς λέγουσιν κάποτε ἐνθουσιασμόν, (τὸν ὅποιον ἐγὼ εὕρισκω πάντοτε ὠραῖον, διότι ἀπορρέει ἀπὸ μίαν ἰσχυρὰν πεποίθησιν,) ἀλλὰ μὲ εἰλικρινεῖαν ἀπόλυτον. Τὰ περὶ τῆς Ζωγραφικῆς ἐν Γερμανίᾳ σημειώματά του, σημειώματα ἐκ παρατηρήσεων μακρῶν, αἱ περὶ μουσικῆς μελέται του, τὰ περὶ νεωτέρων ποιητῶν Γερμανῶν ἄρθρα του, αἱ πολλαὶ μεταφράσεις του τῶσων μεγάλων ἔργων, ὡς ἡ τελευταία του «Διονύσου Διθύραμβος, ποιήματα Φριδερίκου Νίτσε,» ἀποτελοῦν ἐν μαρτύριον τῆς μακρᾶς μελέτης καὶ σκέψεως, τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐργηγόρσεως μιᾶς ψυχῆς ποιητικῆς. Εἰς τὰ τελευταῖα ἄρθρα του ὅπως καὶ εἰς τὰ ἔργα του ὁ κ. Καμπύσης μὲ φαίνεται, ὅτι ἐχειραφετήθη ἀληθέστερον εἰς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης. Ἀπετίναξεν ὄχι μόνον τὴν ψυχαρακὴν γραφὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχαρακὰς ἰδέας, αἱ ὅποια προσεῖλκον τυφλῶς πολλοὺς νέους. Ἡ ἀπολογία του ὑπῆρξε μίαν ὠραίαν ἐκδήλωσιν νέας αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως τῆς γλώσσης παρὰ τοῦ ποιητοῦ. «Ἡ γλώσσά μου, εἶπεν, εἶταν γούστο καὶ ἰδιοτροπία μου αἰσθητικῆ. Ἄν μεταβάλλεται σιγὰ σιγὰ, εἶνε γιὰτὶ μεταβάλλεται καὶ τὸ γούστο μου.» Νομίζω, ὅτι ἡ προσηγορικὴ γλώσσα τοῦ συγγραφέως δὲν ἦτο μόνον ἀτομικὸν τοῦ γούστο· ἦτο καὶ ὑπεβολὴ τοῦ Ψυχαρισμοῦ λανθάνουσα. Ἦτο μίαν κλίσις πρὸς τὴν ἀσφυκτικὴν «τσοπανόγλωσσαν», μὲ τὴν ὅποιαν ἠκατήθησαν τότε νέοι ὅπως καὶ ὁ κ. Καμπύσης, ὅτι ἠδύνατο αὐτὴ νὰ ἐνδύσῃ τὴν ἀπόλυτον Ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀπόλυτον Ζωήν. Μὲ γλώσσαν σπουδαζομένην καὶ κανονισμένην ἐπιστημονικῶς ἔργα Τέχνης δὲν γίνονται. Τὴν γλώσσαν εὕρισκει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς, δὲν τοῦ τὴν δίδουν οἱ ἄλλοι, ὅπως δὲν δίδεται ποτὲ ἡ γλώσσα εἰς ἕνα λαόν. Ὁ Λαὸς καὶ ἡ Ζωὴ δίδουν τὴν γλώσσαν μὲ τὴν ὅποιαν ἐνδύονται τὰ ἔργα τῆς Τέχνης. Ὁ κ. Καμπύσης εὐτύχημα εἶνε, ὅτι ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα ζητεῖ ἤδη τὸ ἐνδύμα τῶν ἰδεῶν του.

Τὸ πρῶτον δημοσιευθὲν βιβλίον τοῦ κ. Καμπύσης τὸ 1896 ἦσαν δύο δράματα τὸ «Μυστικὸν τοῦ Γάμου» καὶ ἡ «Φάρσα τῆς Ζωῆς». Τὸ πρῶτον δὲν εἶνε παρὰ παιδικὸν ἔργον. Τὸ ἀναγνωρίζει καὶ ὁ ἴδιος συγγραφεὺς λέγων εἰς τὸν πρόλογόν του, ὅτι ἂν πὸ ἄφινεν ἀδημοσίευστον δύο ἔτη θὰ τὸ ἐσχίζεν, ἀλλὰ τὸ λυπήθηκε καὶ τὸ ἐτύπωσεν. Ἐχει ἀδυναμίαν καὶ ὁ γράφων ἀξίαν συγχορήσεως. Μέσα ἐν τούτοις εἰς τοὺς μακροῦς διαλόγους, εἰς τοὺς κουραστικὸς μονολόγους, μέσα εἰς τὴν περισσοτέραν φλυαρίαν παρὰ ἐμφύχωσιν τῶν ἠρώων του μᾶς διανοίγεται κατὰ τὸ νέον διὰ τὴν ἐλληνικὴν δραματολογίαν, ἀπ' ἐδῶ δὲ ἀρχίζει μίαν ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου τῆς βιομηχανίας καὶ μᾶς ἀποκαλύπτει μίαν ὁδὸν διαυγεστέρα, ἀσυνθεστέρα ἀπὸ τὰς αἰωνίους δημοσιογραφικὰς δραματικὰς σκηναὶς τῶν ἔργων τῶν χειροκροτουμένων παρὰ τῶν ἀστῶν Ἀθηναίων κατὰ τὰς ἀσφυκτικὰς θερινὰς νύκτας. Ὁ Ἀλέκος ὁ ἦρωας τοῦ δράματος μᾶς ρίπτει πρῶτος τὴν ὑπολανθάνουσαν ἀκόμη ἀντίληψιν τοῦ συγγραφέως περὶ τῆς Τέχνης του, λέγων κάπου, εἰς τὴν συναναστροφὴν ποῦ ἀναγινώσεται τὸ ποίημα τὸ «Ἄπλερο ποῦλί»: «Ζητώντας τὴν ξαστεριά πάντοτε εἰς τὴν ἀντικρύσεται παρὰ τὸν ψεύτικο κό-

σμο τὸ φαινόμενο.» Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, στηρίζεται δὲ εἰς ἐν ὑστερικὸν σύμπτωμα μιᾶς νεάνιδος, παρόμοιον μὲ ἐν κατὰ σύμπτωσιν γεγονός, διὰ τὸ ὅποιον πολλοὶ ὠμίλησαν αἱ Ἀθηναίαι τρία τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ «Μυστικοῦ τοῦ Γάμου».

Ὁ, τι μὲ ἐλύει ἀπὸ τὸ ἔργον αὐτὸ εἶνε ἡ φυσικότης καὶ ἡ ἀναπαράστασις εἰς τινὰς σκηνὰς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου, φυσικότης καὶ ἀναπαράστασις, ἧτις ἐκδηλοῦται ὡραία πλέον εἰς τὴν «Φάρσαν τῆς Ζωῆς» εἰς τὰς δύο τελευταίας πράξεις τῆς μᾶλλον. Οὐδέποτε μέχρι τούδε εἰς σκηνικὸν ἔργον ἀναπαρεστάθη τόσο φυσικῶς ἡ ζωὴ μιᾶς ἐκφύλου ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας. Τὸ θέμα τοῦ ἐκφυλισμοῦ ἐν Ἑλλάδι ὁ κ. Καμπύσης ἐπραγματεύθη φωτεινὰ καὶ ἀναλυτικὰ εἰς τὰ ἄρθρα του ὁ «Ψυχαρισμὸς κ' ἡ Ζωή.» Ἡ κ. Τριάρτη, ὁ Τάσος, ὁ Νίκος, ἡ Πιπίτσα, ἡ Κατίνα, ἡ Φρόσω, ἡ ὑπηρετρία τῶν Βασιλῶν εἶνε τύποι ἀθηναϊκοί, ὅσον γνησίως ἀθηναϊκὴ εἶνε καὶ ἡ σκηνή. Τόσον ζωντανὸν καὶ ἀληθὲς ὑπῆρξε τὸ ἔργον, ὥστε γνωρίζω, ὅτι δύο οἰκογένειαι ἄλλοτε ἐκλείσαν τὴν πόρταν των εἰς τὸν συγγραφέα, νομίσασι, ὅτι εἶχε λάβῃ αὐτὰς ὡς μοδὲλο!

Ὁ διάλογος ἐδῶ ἔχει φυσικότητα, ἀμιλλώμενος ὑπὸ τεχνικὴν ἐποψὴν μὲ τὸν διάλογον εἰς τοὺς «Κούρδους.» Ἐπιβεβαιωτέον ἡ ἀθηναϊκὴ ζωὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναπαρασταθῇ μὲ τόσην ἀφελῆ τραγικότητα, μὲ τόσην ἀπλὴν συγκίνησιν. Ὅταν ἐδιάβασα τὸ ἔργον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας κατόπιν ἐνόμιζα, ὅτι μὲ κατεδίωκεν ὁ θλιβερῶς χαρμόσυνος ἐκεῖνος ἤχος τοῦ μανδολίνου τῆς τελευταίας πράξεως, περονιάζων τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ μιᾶν φρίκην πυρίνῃν.

Ἐπίσης κατ' ἐξοχὴν Ἀθηναϊκόν, ὅσον ἀποκαλυπτικώτερον τῆς εὐρυτέρας τάσεως τοῦ συγγραφέως εἶνε τὸ δράμα του εἰς «Κούρδους». Ὁ Τάσος τῆς «Φάρσας» ἐδῶ εἶνε ὁ Βάσος. Ὁ ἐκφυλισμένος Ἀθηναῖος δουλικὸν-ηγάρης τῆς «Φάρσας τῆς Ζωῆς» εἰς τοὺς «Κούρδους» εἶνε ὁ Ἀθηναῖος λιμοκοντόρος πλουσιόπαις ὁ ἀφανίζων τὴν παρθενίαν τῶν κοριτσιῶν καὶ καταστρέφων τὰ ἐπιτιμα ὄνειρα τῶν πτωχῶν νέων. Ἡ ὑστερικὴ Πιπίτσα ἡ παραφρονοῦσα εἰς τὴν «Φάρσαν», ἔχει μιᾶν ψυχὴν εἰς τὴν δυστυχὴ μοδίστρούλαν Ἀννέταν τῶν «Κούρδων». Κάτι ὡραῖον καὶ ἰδανικὸν βλέπει καὶ αὐτὴ ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς, τὸ ὄνειρον νὰ ζῆσθ ἡσύχως καὶ τιμίως ὅπως ἡ Πιπίτσα, τὸ ὡραῖον καὶ τὸ ἰδανικόν τῆς εὐρίσκει ἐν τῇ παραφροσύνῃ τῆς νὰ σώσῃ μὲ προσευχὰς τὴν πτωχὴν ψυχὴν τῆς καὶ τὴν δυστυχὴ ἀνθρωπότητα. Ὁ ποιητὴς Ἀνδρέας τῆς «Φάρσας» χάνει τὴν μνηστὴν του, ὅπως χάνει τὴν ἰδικὴν του ὁ πτωχὸς φοιτητὴς Πέτρος εἰς τοὺς «Κούρδους». Ἡ «Φάρσα» εἶνε μία συνέχεια τῶν «Κούρδων», ἀμφότερα δὲ τὰ ἔργα ταῦτα ἀποτελοῦν μιᾶν ὡραίαν ρεαλιστικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ κατόπιν μυστικώτερα ἔργα τοῦ συγγραφέως, ὅπως ἡ «Ἀγριόπαππια» τοῦ Ἰφὲν ἀποτελεῖ ὡραίαν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «Ρόσμερ-σχολμ» του καὶ πολλὰ ἐκ τῶν κατόπιν ἔργων του. Ζωντανὴ ἡθογραφία μὲ προφητικὴν ἐκδήλωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ ἔργον του ἡ «Μίς Ἄννα Κουζέλεῦ». Ἡ ἀόρατος ἐν τῇ σκηνῇ αὐτῇ Ἀμερικανὴς μάντις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔργου, ἡ ἐξηγοῦσα τὰς τύχας τῶν ἀτόμων δύο ἀθηναϊκῶν οἰκογε-

νειῶν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς τελέσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων συμβολίζει τὸ πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, προλεγούσης εἰς τὰ δυστυχήματα τῶν ἀθηναϊκῶν οἰκογενειῶν τὰ δυστυχήματα τὰ ὅποια εἰς τὸν πόλεμον ἐπέφερον ὁ ἀνεραμάτιστος ἐνθουσιασμός τῶν Ἑλληνικῶν ψυχῶν κατὰ τὴν φαινομενικὴν λαμπρὰν ἐκείνην ἐορτὴν, τῆς ὁποίας ἡ ὡραιότης καὶ ἡ λάμψις δὲν ἐπήγαξεν ἐκ πραγματικῆς ὑποστάσεως, καθόλου ἀθρομήτως, ἀλλ' ἐξ ἀναμνήσεων, ἐξ ἐπιβολῆς. Ὁ συγγραφεὺς σκέπτεται νὰ γράψῃ καὶ τὴν συνέχειαν τῆς «Ἄννας μίς Κουζέλεῦ». Ἡ πρὸ τοῦ πολέμου προφητεία θὰ ἔχη τὸ «παντάν» τῆς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς* κατὰ τὸν πόλεμον ἢ μετὰ αὐτόν, δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς.

Τὸ «Δαχτυλίδι τῆς μάνας» εἶνε μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἐκδηλώσεις τῆς νέας τεχνοτροπίας τοῦ ποιητοῦ. Εἶνε ἔργον ἀναφερόμενον εἰς ποιητικὴν ἀπόλαυσιν παρὰ εἰς σκηνικὴν. Ὁ πρῶτος θάνατος τοῦ ποιητοῦ Κρυστάλλη ἐνέπνευσεν εἰς τὸν κ. Καμπύσῃν ἔργον τόσον ποιητικόν, ὅσον καὶ τὸ ἔργον τοῦ δυστυχῆ Κρυστάλλη. Ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ μᾶς φέρει εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην τοῦ Κρυστάλλη τὴν τελευταίαν αὐτοῦ νύκτα. Ὁ διάλογος μεταξὺ τῆς γρηῆς μητρὸς του, τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ θνησκοντος ποιητοῦ ἔχει μιᾶν θλίψιν βαθεῖαν ὡς ὁ θλιβερῶς ὡραῖος πῶτος τοῦ ποιητοῦ τῶν «Τραγουδιῶν τῆς Στάνης» νὰ πετάξῃ ἀπὸ τὸν ταπεινὸν καὶ ἀσφυκτικὸν κόμπον εἰς τὰ ὕψη τῶν παγωμένων κορυφῶν τῆς Πίνδου. Καὶ ὁ ποιητὴς μᾶς φέρει τὸν συνάδελφόν του εἰς τὰς τελευταίας του στιγμὰς ἰκανοποιούντα ἐν ὄνειρῳ μαγικῶν τὸν ἀκαίμητον πῶτον του. Ἡ πάλη καὶ οἱ λόγοι τοῦ ποιητοῦ μὲ τὰς Μαγίσσας καὶ μὲ τὰς Νεράιδας τοῦ βουνοῦ ἀποτελοῦν σελίδας ἰδανικῆς συλλήψεως, φωτεινὰς ὡς ὁ Ἥλιος, ὅστις ἐφώτισε τὴν πρῶταν νεκρὸν τὸν Ποιητὴν. Μὲ ἐν ὡραῖον ὄνειρον ἐζήσεν ὁ ποιητὴς μὲ ἐν ὡραῖον ὄνειρον ἀπέθανεν. Ἐὰν ἡ ζωὴ τοῦ ἐκοψε τὰ πτερὰ τοῦ ὄνειρου, τοῦ τὰ συνέραψε παρήγορος ἡ Μοῦσα, ἡ παρηγοροῦσα αὐτόν Νεράιδα εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνά του ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἰδανικοῦ του:

Μὴν κλαῖς Γιαννάκη. Τὴν κορφή κι ἂν δὲν εἶδες
ποῖς ἄλλος σὰν καὶ σένα ἀνέδθηκε δὴ πάνω;

Οἱ στίχοι τῶν 17 ἐκείνων σελίδων τῆς ὄνειρώδους περιπλανήσεως τοῦ ἀποθνήσκοντος ποιητοῦ ἐνέχουν μυστικισμοῦ κάλλος καὶ ὁμοίαν φαντασίας, ποῦ τοὺς κάμνουν νὰ εἶνε ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ποιήματα, ποῦ ἐγράψαν εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν.

Τὰ τρία τελευταῖα ἔργα τοῦ κ. Καμπύσης «Στὰ Σύγνεφα» τὸ «Βιβλίον τῶν Συντριμιῶν» καὶ ἡ «Ἀνατολή», ἀποτελοῦν τὴν μᾶλλον ἐγχαρωμένον τελευταίαν ἐκδήλωσιν τῆς τεχνοτροπίας του. Τὰ διέπει καὶ τὰ χρωμὴν τὸ πνεῦμα τῆς Ζωῆς, —ζωῆς ἐκφραζομένης μὲ χρῶμα Ἰδανικισμοῦ μὲ ψυχὴν διορώσαν ἐν ἐκτάσει, τείνουσαν νὰ φθάσῃ τὰ ὄρια τοῦ Ὑπερπέραν. Τὸ «βιβλίον τῶν Συντριμιῶν» εἶνε τὸ τραγουδιὸν ἐνὸς Πό-

* Τὸ δράμα αὐτὸ θὰ φέρῃ τὸν τίτλον εἰς Δεκαπηνόϊς.

νου βαθυτάτου, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸν ποιητὴν νὰ γνωρίσῃ τὴν Ζωὴν. Διαίρειται εἰς τὰ «Σχέδια καὶ Συντρίμια» καὶ εἰς τὰ «Συντρίμια καὶ Ἀναγέννηση». Ἄς ἀφήσωμεν τὸν ποιητὴν νὰ εἰπῇ μόνος τὸν Πόνον του:

Ἔβτανε νύχτα κ' εἶταν νύχτα δίχως ἄστρα
κι ἄστραβε τὸ σκοτάδι ὡς ἄλλος ἥλιος·
μέσα ἀπὸ τὴν πηγὴ τῶν κρυμμένων τῶν ἄστρον
ἀναπάντεχα δὲν ἐφύσησε ἡ πνοή σου.

Οὕτω ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ, ὅταν τοῦ ἐνεφανίσθη ὁ Πόνος ὑπὸ τὴν μορφήν Ἐκείνης. Νύχτα δίχως ἄστρα, ἀναπάντεχα δὲ δὲν ἐφύσησε ἡ πνοή της εἰς τὴν ψυχὴν του. Ὁ μοιραῖος νόμος ἐπῆλθε διὰ τὸ ἄτομον. Ἡ Ἀγάπη κατέλαβε τὴν ψυχὴν, τὴν ψυχὴν, ἥτις ὅταν ἔχασεν Ἐκείνην ἐθρήνησε λέγουσα:

... μπρὸς μου σὰν ἦχος διάβηκε
κ' ἐχάθη σὰν ἀχτίδα.

Καὶ ἐχάθη ἡ μορφή σὰν ἀχτίδα ὑστερα ἀπὸ τόσα σχέδια καὶ συντρίμια, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀνεπήδησε τὸ φῶς τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Ζωῆς διὰ τὸν ποιητὴν. Ἀπὸ τὰ συντρίμματα μιᾶς Ζωῆς, ἀνεγεννήθη μία νέα Ζωή, ἐβγήκε ζωηρὰ ὁ πόθος τῆς ζωῆς. Μὲ πόσον χαρὰς πόνος τὸ ψάλλει ὁ ποιητής:

Ἄχ! τὸ μισόφωτο τοῦ νοῦ μου
ποῦ ἦρθε ἡ λαχτάρα μου νὰ ξεμερώσει!
Ἄρνει ἡ βροχὴ τὰ τζάμια τοῦ παρεθριοῦ μου,
ὅλα τὰ ξέρω, μὲ μπουχτίζει ἡ γνώση!

Ἡ ποίησις αὕτη πλέει εἰς μίαν μουσικὴν ἠχηρότητα ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀναδίδεται ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ παλλομένη ὡς τὸ φῶς τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων πίπτου ὑψηλὰ ἀπὸ τὸν φεγγίτην ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ ἐρημικῆς ἐκκλησίας. Μᾶς δίδει ἡ ποίησις του μίαν αἰσθησὶν φωτός καὶ ἤχου, ἀρκεῖ νὰ θελήσωμεν νὰ δοκιμάσωμεν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ὑποβολὴν τῆς ποιήσεως ταύτης· ἐδῶ δὲ ὁ ποιητής, ὅπως καὶ εἰς τὰ δύο ἄλλα ἔργα του περισσότερο, μᾶς γοητεύει μὲ τὸν ἐλεύθερον ρυθμὸν, τὸν μουσικώτερον ἀπηχοῦντα, μὲ τὴν ἐλευθέραν ρίμαν τὴν προσεγγίζουσαν τὴν ποίησιν στενώτερον πρὸς τὴν μουσικὴν, τὴν ἀφίνουσαν μίαν *dissonance* ἐσωτερικωτέρας μουσικῆς παρά ἐξωτερικῆς. Οἱ στίχοι τοῦ ποιήματος βρῆθουν ἀπὸ ἀδιάστους ἐλευθέρας ρίμας.

— Ὡ ἡμέρα, ποῦ διαβάζω μὲς τὴ σκέψη σου
τὸ αἶνιγμα τῆς Ζωῆς τὸ μέγα,
ἄστραβε ὁ κόσμος τάχα ἀπὸ χαρὰ
κι ὅταν ἐγὼ πνιγμένος ἔκλαιγα...

Μουσικώτερος ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς ποιητὰς μας ὁ κ. Καμπύσης, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μουσικῆς λεπτότητος καὶ τῆς βαθυτέρας ἀπηχίσεως τῆς ἐλευθέρας ρίμας, ἡ ὁποία μᾶς ἀπαλλάσσει τῆς μονοτονίας τῆς «πλουσίας» ρίμας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἀπηλλάγησαν ἀκόμη τινὲς ποιηταὶ μας ἐκ τῶν δεικνυόντων, ὅτι ἔχουν τάσεις νέων ἀντιλήψεων.

Τὸν ἐλεύθερον ρυθμὸν καὶ τὴν ἐλευθέραν ρίμαν ἀφρονώτερον ἀπαντῶ-

μεν εἰς τὸ δράμα «Στὰ σύγνεφα.» Κυρίως τὸ κομμάτι αὐτὸ δὲν εἶνε ποιητικόν, ἀλλὰ μουσικόν· θὰ τὸ ὠνόμαζα ἴσως «ποίημα συμφωνικόν.» Ὁ ποιητὴς δὲν ψάλλει στίχους, ἀλλὰ κρατεῖ τὴν μπακέτταν καὶ διευθύνει τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς στιγμιαίας ἐμπνεύσεως, δὲν γράφει λέξεις ἀλλὰ νότες. Ἡ ἀνάγνωσις του δὲν μᾶς δίδει παρὰ τὴν ἐντύπωσιν μουσικοῦ κομματιοῦ. Εἶνε ὡσὰν νὰ μᾶς περιγράψῃ π.χ. ὁ Γκριγκ τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὰς Βαυαρικὰς Ἄλπεις καὶ ὄχι ὁ κ. Καμπύσης. Ἐτυχε τὴν ἐσπέραν ποῦ ἐδιάβασα τὸ «Στὰ σύγνεφα» τοῦ κ. Καμπύσης ν' ἀκούσω μίαν μελωδίαν τοῦ Γκριγκ εἰς μίαν συναυλίαν, τὴν ὁποίαν μελωδίαν ἤκουα διὰ πρώτην φοράν. Μόλις ἡ ὀρχήστρα ἐξεσφενδύσεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοὺς πρώτους τόνους μου ἐφάνη, ὅτι δὲν μου ἦτο ἄγνωστος ἡ ἄμεσος ἐντύπωσις τῆς μουσικῆς. Ὅταν ἐτελείωσε τὸ τεμάχιον ἡσθανόμην εἶδος ἀπάτης· ἐνόμιζα, ὅτι δὲν εἶχα ἀκούσῃ ἤχους μουσικῆς, ἀλλ' ἤχους ποιήσεως τοῦ κ. Καμπύσης. Λέγουν δὲ ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως τῶν Βαυαρικῶν Ἄλπεων, εἰς μίαν βεράντα ἐνός ξενοδοχείου τῶν ὁποίων ἐνεπνεύσθη τὸ δράμα τοῦ ὁ ποιητῆς, μόνον μὲ μουσικὴν θὰ ἠδύνατο νὰ περιγραφῆ. Δυστύχημα δὲ διότι δὲν περιέγραψε τὰς βαυαρικὰς Ἄλπεις ὁ Μπετόβεν.

Τὸ τελευταῖον δράμα τοῦ κ. Καμπύσης εἶνε ἡ «Ἀνατολή,» πρό τινων ἡμερῶν ἐκδόθεν. Ὁ συμβολισμὸς ἐδῶ εἶνε διευγέστερος, ἡ σύνθεσις του φωτεινότερα, ὁ ὀρίζων του πάντοτε εὐρὺς ὅσον καὶ ἡ Ζωὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐμπνέεται ὁ ποιητής. Ὁ ποιητὴς μᾶς εἰσάγει εἰς μίαν σάλαν ἐνός Παλατιοῦ Ἐρημοῦ κοντὰ σὲ μίαν ἀκρογιαλιά. Νύχτα. Βλέπομεν τὴν Μάρω εἰσερχομένην εἰς τὸ Παλάτι, ὀπισθὲν τῆς δὲ κλεισμένην τὴν θύραν τοῦ Παλατιοῦ καὶ ἀποχωρίζουσαν τὴν Μάρω ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς τὴν Μάρισσαν, ἥτις τὴν συνώδευσεν εἰς τὸ μακρυνὸν τῆς ταξείδι πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Πέθου. Διότι ἡ Μάρω ἔχει ἐν ὄνειρον νὰ γνωρίσῃ τὴν Ζωὴν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ αἰσθανθῆ μέσα εἰς τὴν ταπεινὴν ζωὴν τῆς, ἀντιλαμβάνομένη πάντοτε τὸ βάρος τῆς ἀνεπαρκείας τοῦ περιβαλλόντος τῆς. Αἰφνὸς διασχίζει τὴν σάλαν τὸ Μαρμαρωμένο Βασιλόπουλο, ὁ Πόθος αὐτὸς ἐν νεκροφανείᾳ εὐρισκόμενος, ποῦ δὲν ἔχει πάρη σάρκα ἀκόμη ποῦ ζητεῖ μίαν ἄλλην ψυχὴν νὰ τὸν ἀναστήσῃ, ποῦ ζητεῖ νὰ πάρη ὄντοτητα καὶ αὐθιπαρξίαν ἀπὸ ἄλλον. Καὶ παρερχόμενον τὸ Μαρμαρων Βασιλόπουλο ὡς σκιὰ ψάλλει παράδοξα καὶ πονετικά τὸ ὠραῖον αὐτὸ μοτίβο, τὸ ἐπαναλαμβάνομενον ἐξάκις εἰς τὸ δράμα:

Εἶμαι τὸ Βασιλόπουλο ποῦ τὸ ἐμοίρανε ἡ Μοῖρα
νὰ μαρμαρώσει!...
Εἶμαι τὸ Βασιλόπουλο ποῦ τὸ ἐμοίρανε ἡ Μοῖρα
πὺς θὰν τὸ σώσει
μιὰ δυνατὴ ψυχὴ ποῦ θάρθει ἀπὸ τὰ ξένα μέρη
νὰ καρτερέσει
ἀκοίμητη κι ἀφόβητη ὡς ποῦ νὰ ξεμερώσει
καὶ νὰβγεῖ ὁ ἥλιος!...
Εἶμαι τὸ Βασιλόπουλο ποῦ τό...

Εἰς τὴν θέαν του καὶ εἰς τοὺς λόγους του ἡ ψυχὴ τῆς Μάρως ζυπνᾷ. Ἐννοεῖ, ὅτι τὸ ὅ,τι ἐζητοῦσε εἶνε ἐμπρὸς τῆς. Τώρα θὰ περιμείνη ἀκοίμητη κι ἀφόβητη νὰ ξεμερώσῃ νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, νὰ πάρη τὸ βασιλό-

πουλο. Τὴν ζωὴν ποῦ αἰφνιδίως τῆς ἐξύπνησεν ἐντὸς τῆς ὀ Πόθος, θὰ τὴν δώσῃ κατ' ἀντικατοπτρισμὸν εἰς τὸν πόθον καὶ θὰ τὸν ἀναζήσῃ. Καὶ καλεῖ τὸ φεγγάρι νὰ βγῆ ἀπὸ τὰ σύγνεφα καὶ καλεῖ τὰ πνεύματα νὰ ἔλθουν νὰ βαυκαλήσουν τὸν ὀλίγο ὕπνο πιά τοῦ πόθου. Ὁ χορὸς τῶν Πνευμάτων προσέρχεται ἐρωτῶν τὴν Μάρω μήπως εἶνε ἡ Μιράντα.* Καὶ ἀπαντᾷ ἡ Μάρω: « Ἡ Μάρω εἶμαι καὶ θὰ εἶμαι πάντα!... » Ὁ Πούκ ** ὁ φαιδρὸς γελωτοποιὸς καὶ πιστὸς ἀκόλουθος τοῦ Ὁμπερον, ἐπεμβαίνει χαροπὸς καὶ ἐνθουσιάζεται, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, — ἡ σκηνὴ γίνε-ται εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως καὶ εἰς τὸ « Ὀνειρον θερινῆς νυκτός », — ἐπαίξεν ἄλλοτε ὁ Ὁμπερον καὶ ἡ Τιτάνια, καὶ προσκαλεῖ εἰς χορὸν τοὺς αἰθερίους συναξέλλους του. Εἶνε δὲ γοργοὶ ὡς τὸ φῶς καὶ δροσεροὶ ὡς ἡ αὐρα οἱ στίχοι τοῦ ὀραίου χοροῦ τῶν Πνευμάτων:

— Δόστε τὰ χέρια
πάνω στάστέρια
τὰ θντα τὰ αἰθέρια...
— Ὁ μάγος Στίχος!...
— Τὸ Φῶς!
— Ὁ Ἦχος!
— Λαῦρα καὶ ψῦχος!...

Ἡ Μάρω τώρα προσκαλεῖ τὸν Ἐρωτα τὸν ὀποῖον καταφέρει καὶ τὴν πληγώνει μὲ ἐν βέλος του καὶ ἐξαλλὸς ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς διότι ἀπέκτησε τὸν Ἐρωτα περιμένει τὴν πρῶταν νὰ τὸν σκορπίσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Βασιλόπουλου. Ἐν τῷ μεταξύ ἔρχονται οἱ κουρσάροι μὲ μίαν Ἀράπισσαν νὰ ληστεύσουν τὸ Παλάτι. Ἡ Ἀράπισσα μόλις βλέπει τὸ Βασιλόπουλο νοιώθει καὶ αὐτὴ πρὸς αὐτὸν τὸν Πόθον νὰ τὸ ἀποκτήσῃ καὶ διώχνει τοὺς συντρόφους τῆς καὶ μένει μόνη μὲ τὴν Μάρω εἰς τὸ Παλάτι. Ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἀράπισσας μᾶς κάμνει νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ σύμβολα καὶ νὰ διείδωμεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Μάρως τὴν Ἀρείαν Φυλὴν, εἰς δὲ τὸ πρόσωπον τῆς Ἀράπισσας τὴν ἀντιπρόσωπον τῶν μὴ Ἀρείων τῶν κατωτέρων μαύρων καὶ κιτρίνων φυλῶν. Ἡ Μάρω νικᾷ καὶ ὑποτάσσει τὴν Ἀράπισσαν, — ἡ Εὐρώπη τὴν Ἀφρικὴν, — καὶ τὴν κάμνει δεύλαν γονατιστὴν ἐμπρὸς τῆς, χωρὶς ἐν τούτοις καὶ νὰ παύσῃ αὐτὴ νὰ μισῇ ἀσπόνδως τὴν κυράν τῆς. Ἐρχεται εἰς τὸ Παλάτι τώρα ἡ Ἀγνωστη, ἡ Βασίλισσα « τῶν ἄσπρων νήσων » ὅπως λέγει ἡ ἰδία ποῦ εἶδε ἄλλοτε τὸ Βασιλόπουλο (τὴν ζωὴν) νὰ περάσῃ εἰς παλῆὰ χρόνια ἀπὸ τὴν χώραν τῆς, — καὶ ἔρχεται μία ζωὴ, ἡ ὀποία ἐξῆσε λαμπρὰ ἄλλοτε καὶ ἡ ὀποία θέλει καὶ τώρα νὰ ζήσῃ τὴν ζωὴν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου, τοῦ « παραπάνω, » ἀδελφῆ τῆς Μάρως, — καὶ ἡ ὀποία μᾶς κάμνει νὰ ἐνθουσιάζωμεν τὴν Ἀσίαν. Μένει, λοιπόν, καὶ αὐτὴ διὰ νὰ ζημερώσῃ καὶ νὰ πάρῃ τὸ Βασιλόπουλο — τὸν πόθον τῆς ζωῆς. Φωτίζει καὶ τὸ Βασιλόπουλο ἀναζει. Ὁ Πόθος παίρνει σάρκα, ἡ Ζωὴ ἐκδηλοῦται. Τὴν διεκδικοῦν ἡ Μάρω καὶ ἡ Ἀγνωστη.

(*) Βλέπε τὴν « Τρικυμία » τοῦ Σαῖκσπηρ.

(**) Βλέπε τὸ « Ὀνειρον Θερινῆς νυκτός » τοῦ Σαῖκσπηρ.

Τὸ Βασιλόπουλο μεταξὺ τῶν δύο ἀντιζήλων κλονίζεται: δὲν εἰξεύρει ποῖαν νὰ προτιμήσῃ. Ἡ Μάρω διατάσσει τὴν Ἀράπισσαν τῆς καὶ πνίγει τὴν Ἀγνωστην. Ἡ Ἀρεία φύλῃ ἐκμεταλλευμένη τὴν δύναμιν τῆς μαύρης φυλῆς πρὸς ὀφελὸς τῆς. « Ἐλεος! » φωνάζει ἡ Ἀγνωστη πνιγομένη. Καὶ ἡ Μάρω ἀπαθῆς: « Τί σημαίνει ἡ Πρόδος δὲν ξέρει. » Ἡ Πρόδος δὲν ξέρει τί θὰ πῇ καταστροφή. Εἰς τὴν καταστροφὴν ἐγκτεται ἡ Πρόδος μᾶς ὀμιλεῖ ἡ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε. Καὶ ἡ Μάρω ἀφοῦ ἐνίκησε φεύγει λέγοντας εἰς τὸ Βασιλόπουλο, εἰς τὸν ἀναζήσαντα Πόθον νὰ τὴν ζητῇ πλέον « στὶς φωτιῆς καὶ στὶς καταστροφές. » Καὶ τὸ Βασιλόπουλο τρέχει μὲ ὀρμὴν πρὸς συνάντησιν τῆς Μάρως, ἐνῶ ὁ Ἡλιος φωτίζει πιά λαμπρὰ τὸ Παλάτι — ἡ Ἀνατολὴ ἤλθε.

Τὴν ζωὴν δὲν τὴν κυνηγεῖ μὲ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ Βασιλόπουλο πόθον ὀ κ. Καμπύσης. Καὶ τὸν κυνηγεῖ καὶ αὐτὸς μέσα στὶς φωτιῆς καὶ μέσα στὶς καταστροφές, μέσα εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ ἐμπόδια, καὶ τὴν κυνηγεῖ μὲ τὴν πεποίθησιν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του καὶ μὲ τὴν εἰλικρίνειαν, ὅστε οἱ καλλιτεχνικαὶ ψηλαφήσεις του πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς αἰωνίου Προόδου εἰμπορεῖ νὰ γεννοῦν βαθύτερον εἰς αὐτὸν τὸν ἰδιὸν ἀπὸ κάθε ἄλλον τὸ αἶσθημα τῆς ἀμφιβολίας, ἀλλὰ γεννοῦν δι' ἡμᾶς καὶ κάτι ἄλλο — ὀρατὰ ἔργα χωρὶς φκισίδι καὶ μὲ γνησίαν ἐμπνευσιν.

Μποῦμ

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΝΗΣ ΜΟΥ

ΥΠΟ ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΠΡΟΣΠΕΡΟΥ

1

Τώρα στὸ ἡλιοδασίλεμα
ποῦ ἡ πλάσῃ σκοτεινιάζει
καὶ βουδοκλαῖν οἱ πόνοι.

Ἐλα σιμά μου, ἀγάπη μου,
γιατ' ἡ ψυχὴ δειλιάζει
δειλιάζει μόνη.

Καὶ τοῦ γλυκοῦ μας ἀστεργιοῦ
τοῦ ἀπόσπερνου τοὺς ἤχους
γιὰ σένα Ἀγνή θὰ κλείσω

Μέσα στῆς δόλιας μου καρδιάς
τοὺς πλανερούς τῆς στίχους
νὰ σὲ κοιμήσω.

2

'Απ' τῆς καρδιάς τὸ ἀπάτητο
περβόλι συναμένα
τὰ ὀλόδροσα λουλούδια
τὰ πλεξα με τραγούδια
γιά σὲ γλυκειά παρθένα
σ' ἓνα στεφάνι μαγικό.

Μὲ τὴν ψυχὴν στὰ χεῖλᾶν μου
μπροστά σου ἀγνὸς προβαίνω
δειλὸ χέρι σηκώνω
καὶ ῥοδοστεφανώνω
ἄγαλμα μαγεμένο
ἄγαλμα θεῖο ὄνειρευτό.

3

'Απὸ τὰ ῥοδοπόταμα
ποῦ χύνει πέρα ὡς πέρα
στὸν διάπλατον αἰθέρα
σὰν γέρνει ὁ ἥλιος πλάστῃκε
τὸ σῶμα σου τὸ ἀγνό.

Καὶ ὀλόγυρά σου ἀνέμισαν
τὰ τρίςβαθα ὄνειρά του,
κι' ἀπ' τὴ στερνὴ ματιὰ του
πῆραν τὰ μαῦρα μάτια σου
ὀλόδαθο καῦμό.

Τὰ οὐράνια πλάτη σχίζοντας
γοργόφτερο ἐν' ἀστέρι
— ποιδς ξέρει ἀπὸ ποιά μέρη! —
τὴ φλόγα του ἀπαλόχυσε
στὸ ἀρμονικὸ σου σῶμα.

Καὶ τᾶρμα τὰγγελόσυρτο
σὰν σ' ἔφερε στὴν μπόρα
τοῦ κόσμου — πλανεῦτρα ὦρα! —
'Απρίλης χαμογέλασε
στὸ δόλιο, στὸ ἔρμο χῶμα.

4

Στὰ μαῦρα, τὰ κατάμαυρα
ὠραῖα σου μάτια
θάλασσας ὀλογάλανης
ξανοίγω πλάτια

Καὶ μιὰ βαρκοῦλα ὀλόλευκη
μὲ καπετάνιο ἐμένα
σιγὰ ἀρμενίζει γέσα ἐκεῖ
ὄνειρεμένα —

5

Δροσολάμπει κάποιο ἀστέρι
στὴν ἀγκάλῃ τοῦρανοῦ·
λάμπει στῆς χαρᾶς τὰ μέρη
μιὰ νεράιδα τοῦ βουνοῦ.

Μὲ παράπονο ἀρχινάει
τῶριο ἀηδόνι τὴ λαλιά·
ὁ καῦμος ποῦ τὴ μεθάει
σὲ τραγοῦδι θεῖο ξεσπᾶ.

Κλαίει βρυσοῦλα σὲ μιὰν ἄκρια,
κλαίει τὴ μαύρη τῆς ἐρμιά·
δάκρυα χύνει, πλάνα δάκρυα
ἐρημν βροσκοῦ καρδιά...

Σιγαλὰ ἀπαλὰ τῶν κλόνων
γλυκοχύνονται οἱ καῦμοί.
πέλαγα ἀργοχύνει πόνων
μιὰ φλογέρα μαγική.

Κλαίει βρυσοῦλα σὲ μιὰν ἄκρια
κλαίει τὴ μαύρης τῆς ἐρμιά·
δάκρυα χύνει, πλάνα δάκρυα
τῆς νεράιδας ἢ καρδιά.

Κάποιο ἀστέρι γλυκολάμπει
στοῦρανοῦ τὴν ἀγκαλιά·
κάποια ἀγάπη ὄνειρολάμπει
στῶν μυστήριων τὴ νυχτιά...

6

^ε Ἄνθια θυμοῦμαι ἐπέφτανες.

Στὸ πλανερὸ κελάρισμα
τῆς δροσερῆς βρυσούλας
στὸ ἀρμονικὸ φτερούγισμα
ἀχνόπλαστῆς ψυχούλας

Στῶν ἀηδονιῶν τὸ λάλημα,
στὴν ἀρμονία τῶν κλόνων,

στῶν ἀστεργιῶν τὸ λίγωμα,
στὸ πλάνημα τῶν πόνων,

Καυμὸς φουσκώνει δλόδαθος
τὰ πονεμένα στήθια
τοῦ νειοῦ, ποῦ ἀκαρτερῶντας την
νὰ δνειρολάμπη πλήθια

Ταράζουν δνειρα πικρά.
Στὸν σιγαλὸν ἀγέρα
τὸ ἐρωτικὸ πλημμύρισμα
σιγοσκορπάει ἢ φλογέρα...

Ὅλα ἀγροικᾶνε γύρωθε
βουδὰ καὶ σαστισμένα
Κι' ἀπ' τὰ γλυκόλαλα κλαριά
μύρια ἀνθία μαγεμένα

Ἀπαλοπέφτοντας τὸ νειὸ
στολίζουνε μυρώνουν·
Τὸν Ἔρωτα, τὸν Ἔρωτα
στολίζου, στεφανώνουν,

Ὀδυσσεὺς Πρόσπερος

